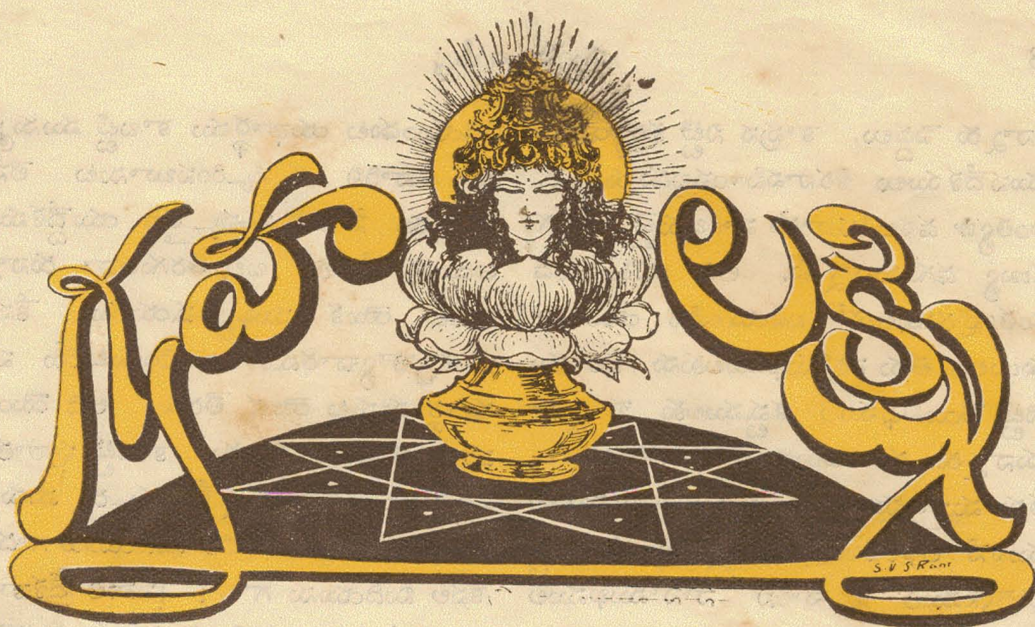

‘కష్టజీవిని’

శా॥ ఎంతైనన్ సరి! కష్టజీవినివిగానే యుండు మోయమ్మ నీ
శాంతంబున్ శుచియున్ సుశీలమును సౌజన్యంబులే చాలు నా
శాంతంబైన యశంబుఁగూర్చుటకు నీయత్యన్త సంతృప్తి నీ
సంతానంబున కంగరక్ష: గురువిశ్వాసంబు నీసొమ్మహో॥

స॥ కృ॥ స్వామి.

గీ॥ విద్యయొసఁగును వినయంబు; వినయమునను ।
బడయుఁబాత్రత; పాత్రతవలన ధనము; ।
ధనమువలనను ధర్మంబు, దానివలన ।
నైహికాముష్మికసుఖంబు లందు నరుఁడు ॥

—సుభాషితము.

గృహలక్ష్మి స్వర్ణకంకణ బహూకృతి

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారికి

లోకమాన్యుని గీతారహస్యము, విద్వల్లోకమున నొక గొప్ప సంచలనము కలిగించినది. దీనివలన సర్వసంఘపరిత్యాగియైన సన్న్యాసియును లోకసంగ్రహమునకై కర్మప్రవర్తకుఁడు కావలసివచ్చినది. కాఁబట్టి కొందరు వివేకులు ఈ కర్మయోగమును అనుసరించి, భారత స్వాతంత్ర్యసంపాదనయందు శక్తివంచనలేక పాటుపడి, తమజన్మల సార్థకపరచుకొన జొచ్చిరి.

అట్టి మహాశయులలో నగ్రగణ్యుడు, మహాత్ముడు: మనోవాక్కాయకర్మల, నే లేశమాత్రమును భేదము లేక, కేవల భారతభూమికే గాక లోకమంతటికిని మంగళమునే కోరి తన సర్వస్వమును ధారవోయుటకు గడంగెను. ఈతని త్రికరణశుద్ధి పెక్కు సమయములయందు, అగ్నిపరీక్షలకు లోనైనది: అగుచున్నది: ఇఁకను గానుండనోపు. ఈతడు యుగపురుషు

డన్నారు పెద్దలు. కావున నిట్టి కర్మయోగి యుపదేశములు శిరసావహింపబడుచున్నవి. అంత్యజు డనబడినవాడు హరిజనుడై యగ్రగణ్యు డగుచున్నాడు. అది యటులుండ నంతఃపురములలో బడియుండిన యంగనామణులు తమ సర్వసుఖములకును సలాము పెట్టి వేయివిధముల కష్టములకు బాల్పడుచున్నారు. దూరదర్శనము గల యార్యులు, తమ ముక్తియంతయు నీ యింతుల మూలముననే లభింపవలసి యున్నదను సంపూర్ణ విశ్వాసముతో వారిని నానాముఖముల బ్రోత్సాహపరచుచున్నారు. ఈవిధముగా నేడు భారతభూమియంతయు నొక మహాయజ్ఞవాటికవలె దోచుచున్నది. శాంతి యనునది లేదు. సర్వత్రసంక్షోభమే వినబడుచున్నది. ఇట్టి సంక్షోభమును జల్లార్చుటకై యచ్చటచ్చట గొందరు కవిపుంగవులు బయలువెడలి యథాశక్తిగ దమతమ వాగమృతములను గురియుచున్నారు.

వీరిలో సంఘసంస్కరణోద్యోగులు, ముందుగ జెప్పదగియున్నారు. సంఘములు లోపవంతము లగుటయేగాక పరస్పరవైషమ్యములూనియుండుట సర్వానర్థములకు హేతువగుచున్నది కాబట్టి ప్రతిసంఘమును యథాయోగ్యముగ సంస్కరించి యావల బరస్పరవైషమ్యమును నిర్మూలించి తన్మూలమున సర్వసంఘములకు నైకమత్యము నెలకొల్పి యావల దేశస్వాతంత్ర్యమునకై పనిసేయుట వీరి యుద్దేశము. మరియు సంఘములయొక్క యోగక్షేమములాయాసంఘములకుజెందియున్న స్త్రీలయొక్క యోగక్షేమములమీదనే యాధారపడియుండుట యథార్థము కాబట్టి ముఖ్యముందుగ వారిని సంస్కరింపబూనుట లెస్సయనియు నీ సంఘసంస్కర్తల యుద్దేశము. అయిన, వీరిలో బలుతెరగులవా రున్నారనుట యొక ముఖ్యవిషయము. కేవల పాశ్చాత్యాచారము ననుసరించుటయే పరమార్గ మనుట యొక తెరగు. అది యెంత మాత్రమును బనికిరాదు కాబట్టి పురాతన పద్ధతులనే పట్టుట శ్రేయస్కర మనుట యింకొక తెరగు. కేవల మదియును గాదు; కేవల మిదియును గాదు; ప్రస్తుత దేశకాల పరిస్థితుల ననుసరించి పై రెండు పద్ధతులకును సాధ్యమైనంత సమన్వయము గలిగింప జూచుట మూడవ తెరగు. మొత్తముమీద నీ మూడు తెరగులు ముఖ్యములు. వీటియందింక నెన్నియో యితరములును అంతర్భూతము లగుచున్నవి.

అది యటులుండ నిక నీమూ తెరగులను సమాలోచనచేసి చూచునప్పుడు ఈమూడవ పద్ధతియే, యెక్కువమంది జనులచే నామోదింపబడుచున్నది. దీనివలన సంఘమునకు గాని దేశమునకుగాని, ఆర్థికనైతిక హాని యే మాత్రమునులేదు. మన వేష భాషలను మార్చుకో నక్కరలేదు. స్త్రీపురుషు లుభయులును ఉదారబుద్ధులై వర్ణాశ్రమ ధర్మములను బాటించుట కెట్టి ప్రతిబంధకములును గలుగవు. వివిధసంఘముల యన్యోన్యమైత్రికి ఆభాస యనునదియును గలుగదు. ఇట్టి వ్యవస్థ చేకూరినపుడు దేశస్వాతంత్ర్యమును స్వతస్సిద్ధము కాగలదు.

ఈపరమార్థము లక్ష్యముగాగొని యిప్పట్టున బొటువడు వివిధవ్యక్తులయందును, సమాజములందును కవులును వారిని మన్నించుసమాజములును శాశ్వతులగుచున్నారు. అట్టికవులయందును స్త్రీలు మరింత సుశాశ్వతలగుచున్నారు. అట్టివారిని మన్నించు సమాజములును మరింత సుశాశ్వతములగుచున్నవి.

ఈ ధర్మమును ముందుగ బాటించి లోకమునకు దారిసూపినది, నెల్లూరు వర్థమాన సమాజము; ఆనాటి మహాపురుషులగు తిక్కన మొదలగువారి నేటేట గౌరవించుచున్నటులే యీనాటి మహిళా రత్నములను గూడ నింకముందేటేట మన్నింపఁ బూనినది. దీనిమూలమున నాగరకులయందొక యపూర్వసంచలనము కలిగినది. దానంజేసి సనాతనాది సర్వపక్షములవారును వర్థమానసమాజమువైపు తమదృష్టిని మరలింపవలసి వచ్చినది. స్త్రీ పురుషులు పొందిన సంభ్రమోత్సాహము లింతంతయని చెప్పుటకలవికాలేదు. ఔనది సహజమే. ఇంతవరకు గవితా సన్మానసౌభాగ్యము, పురుషులకే యచ్చటచ్చట గొంత కొంత తృప్తికరముగ బట్టినదికాని స్త్రీలకు బట్టనేలేదు. అథవా పట్టినదన్నను అదియే వ్యాసరచనకో యేయువిదకో యే యేబది నూరు రూకలు సేయుపదకమేకాని యిట్టి మహా పట్టణమున నింతవిపులముగా గలిగినది కాదనుట వాస్తవము. ఇట్టి వ్యవస్థ యేర్పడుటవలన తే 11-3-34 దీని శ్రీ తిక్కనజయంత్యుత్సవానుబంధముగా జరిగిన శ్రీ గృహలక్ష్మి కంకణ బహూకరణోత్సవముగూడ నత్యంత వైభవోపేతముగా జరిగినది. ఇందు సన్మానింపబడిన సతీరత్నము, శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు. సభయందగ్రాసన మలంకరించిన సతీరత్నము, శ్రీమతి తెలికిచర్ల వసుంధరాదేవిగారు. ఇంక వక్తలు, సుప్రసిద్ధులగు పౌరులలోనివారు. మరియు విషయమన్ననో గృహలక్ష్మియందు శ్రీ వరలక్ష్మమ్మగారు శారదలేఖలనుపేర మహోపన్యాసములను వ్రాసి యాంధ్రపురంధ్రీలోకమునకు జేసినసేవ. నెల్లూరియందున్న పెద్దలందరును సభనలంకరించిరి. ఇంకొక విశేషమేమనగా పురుషులకంటె స్త్రీలే యెక్కువగా వచ్చి సభనలంకరించుట.

రాజకీయ, నైతిక, మత, సాంఘిక విషయములయందీ శారదలేఖ లాంధ్ర మహిళాలోకమునకేగాక కొంతవరకు బురుషకోటికిని గావించిన సుప్రబోధమును వక్తలుగ్గడించిరి. మరియు నిట్టిలేఖల నొక్కట గ్రంథరూపమున నుచితముగా బ్రకటించి, అది వేయిప్రతులును, నూటపది యార్లుసేయు సువర్ణకంకణమును సమర్పించి శ్రీ కేసరిగారు కవయిత్రిని గౌరవించుట మహిళాలోకమునంతటిని గౌరవించుట యనియు, నిదివర కారేండ్లనుండియు శ్రీ కేసరిగారు, తమ గృహలక్ష్మిమూలమున నారీలోకమునకు జేయుచున్న హితము అమూల్యమనియు, గ్రంథరచనాశక్తివిషయమున స్త్రీలకు బహుమానయోగ్యత కలుగలేదను కలంకము నేటితోదీరి ప్రజ్ఞాశాలినులగు సతీమణుల కాంధ్రదేశమున కొరతలేదను

మాట యిక ఋజువుకాగలదనియు, ఇట్టి దాని కవకాశముగలిగించిన శ్రీ డాక్టరుగారి యౌదార్య మసామాన్యమనియు నిట్టియవ కాశములను వ్యర్థముసేయక సోదరీమణులు తమయం దడగియున్న శక్తులను మరల బయ ల్పరచుటకై తీవ్రముగ యత్నించుట సంభా వ్యమనియు శ్రీమతి వసుంధరాదేవిగారు రూఢిపరచిన వెనుక గ్రంథకర్త్రి యుపన్య సించుచు సతీజనసహోదరులగు 'శ్రీ కేసరి గారికే యాగ్రంథమును వారుకోరకయే పితృభక్తితో దనకుదానే అంకితమొసగి ధన్యతగాంచితిననియు, నా మహాసభయందు దమ కృతజ్ఞతను దెలియపరచెను. ఆవెనుక సంగీతమును బాడిన శ్రీమతి గుండ్లపూడి విశ్వేశ్వరమ్మగారికిని, మురళి వాయించిన భానుమతి కన్యకును చాదనతాంబూలా దులతో రజతపాత్రములు నొసగబడినవి. ఈసభయందు జదువబడిన స్వాగతపద్య ములును, శ్రీమతి వరలక్ష్మమ్మగారి యుప న్యాసాదులును ఇందు ముద్రింపబడియుం డుట గమనింతురుగాక.

"ఈ వర్థమానసమాజమువా రేటేట జేయు నీ తిక్కనజయంత్యుత్సవమునజేయు వ్యాసరచనపోటీపరీక్షలో గెలుపొందిన ప్రథ మురాలికి కేసరీనామకమగు నొక స్వర్ణపద కము పెక్కుసంవత్సరములనుండి యివ్వబడు చున్నది. దానివలన నాంధ్రస్త్రీలయందు గొందరు మంచి వ్యాసరచయితలు పొడ సూపిరి. ఈ శ్రీమతి వరలక్ష్మమ్మగారుకూడ నొకతూరి యీపదకమును బడసియుండెను. అదియటులుండ నింక నింతటినుండియు దేశ హితైకవిషయికములగు గ్రంథములను వ్రాయు విదుషీమణులను యథోచితముగా సత్కరించుట కర్తవ్యముగాదోచినది. కాబట్టి దానికనురూపముగ ముందటి కేసరీ స్వర్ణపద కమే, ఇప్పుడు నామమునందును స్వరూపము నందును విలువయందును, మార్పుచెందవలసి వచ్చినది. దేశహితమునకై, యాంధ్రదేశ మునగల యిల్లాండ్ర యభిమానపాత్రమై పాటువడు గృహలక్ష్మినామమును, కంకణ స్వరూపమును, నూటపదార్లువిలువయు, నీ సన్మానమున కర్హతగల గ్రంథము యొక్క ప్రకటనయు నీబహుమానమున నంతర్భూత ములు. గృహలక్ష్మియందు వ్యాసములు వ్రాయుటకును ఈ బహుమానమునకును ఎట్టిసంబంధమును లేదు" అని వర్థమాన సమాజకార్యదర్శిగారు సభవారికి నివేదించిరి.

అనంతరము 'ఈశాగదలేఖలనుగూర్చి వ్యాసములు వ్రాయగల స్త్రీలలో నుత్తమ వ్యాసరచయితకు ఏబదిరూపాయల విలువగల స్వర్ణపదక మిచ్చెద'నని రిటైర్డు సబ్ జడ్జి మ-రా-శ్రీ కోట నరసింహంపంతులుగారు సభలో ప్రకటించిరి. అనన్తరమున చందన తాంబూల ఫలపుష్పములచే సత్కరింపబడి సభ విరమింపబడెను.

గృహలక్ష్మి సువర్ణకంకణ బహూకరణ సమయమందు దీయబడిన ఛాయాపటము

ఇందు, నడుమను శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మ గారును శ్రీమతి పొణికివర్గ వసుంధరా దేవి గారును పుష్పహారాలంకృతులై యున్నవారు.

ఫొ॥ బి॥ కదంబి బ్రదర్స్, నెల్లూరు.

కర్పూరనీరాజనము

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారికి

ప్రశంసాపంచరత్నములు.

శ్రీమతి చిల్కపాటి సీతాంబగారు.

శా. శ్రీకల్యాణయుతంబులౌ సుగుణముల్, చెన్నొందు విజ్ఞానమున్
లోకంబు ల్వినుతించు కీర్తి, విదుషీలోకంబు లగ్గింపఁగా
సాకల్యం బగునట్టి గ్రంథరచనాశక్తు ల్విశుద్ధాత్మయుః
మీకు న్గల్గె మఱెందుఁగాన, వరలక్ష్మీదేవి, కాంతాళిలోః.

సీ. లలి నిత్యసౌభాగ్యములపెంపు, కళసొంపుఁ,దిలకింప నీకు శ్రీదేవిసాటి
నిరతంబు పతిపదస్మరణచే మనునట్టివిత మెంచిచూడ పార్వతియె సాటి
పద్యగద్యాత్మకప్రౌఢి కైత లిఖించు సరణి గన్గొన సరస్వతియె సాటి
శాంతి దాంతియు సత్యశౌచము ల్వీడక వఱలంగ ధర్మదేవతయె సాటి

తే. ఆత్మవ త్సర్వభూతాని యని వచించు
ఆర్యవచనమ్ము భక్తితాత్పర్యములను
దగ ననుష్ఠించి మెలఁగు కాంతామతల్లి,
దేవి వరలక్ష్మి, మహిమంబు దెలియ వశమె?

చ. రచనలయందు నీతివిదురత్వమునందు మనోహరంబులౌ
వచనములందు రమ్యమృదువాణిని సజ్జనసమ్మతంబులౌ
సుచరితలందు వస్తుపరిశోధనతాతిచణత్వమందు నిం
కెచటఁ దలంచి చూడ సరియే వరలక్ష్మిసతీమతల్లికిః॥

చ. పడతులు మూర్ఖలంచు మును పల్లతులః జనులాడుచుండఁగా
బెడిదపునిందలః బడుచుఁ బెంపటియున్న సతీజనంబులః
గడు దయ నుద్ధరింప నిటు కంకణముః ధరియించి ధన్యవై
కడు యశముః గడించితివి కాంతలకెల్ల ముదంబు గూర్చుచుః.

తే. వయసునందున బుద్ధివై భవమునందు
గ్రంథరచనానిరూఢిని ఘనతయందు
ఆర్య, వరలక్ష్మి, పెద్దవీ వగుట భక్తిఁ
జేతు వందనముల నిట్లు సీతమాంబ.

ఆశీస్సు

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారికి

శ్రీయుత దుర్భా సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు, సంస్కృత పండితులు, V.R. కాలేజి, నెల్లూరు.

క॥ అది 'విద్య' యేది సుగుణాభ్యుదయం బొనరించునో జనోత్కరమున క
య్యది 'ధర్మ' మేది సౌఖ్యప్రదమో జనకోటి కిహపరంబుల రెంటన్ ॥

చ॥ విమలపథంబునన్ నిలిపి వృత్తము చక్కనొనర్పదేని, ని
క్కముగ వృథాభరంబగునుగాని, ప్రయోజనమేమి విద్యచేన్ ?
సమగతి విద్యయున్ సుగుణసంపదయుంగల యుత్తమాంగనల్
తమి, మగవారలట్టులె యలంకరణంబులు భూతధాత్రికిన్ ॥

ఉ॥ వేదపురాణ కాలముల బిత్తరులన్ జదివించుచుండిరో
లేదో యదేల యిప్డు? సమలీల నిదే వరలక్ష్మమాంబయ
ట్లాదట విద్యయుం జదువు నబ్బిన సాధ్వులు కానవచ్చుచో,
పైదలి కేల విద్యయను ప్రల్లద మింకను సాగివచ్చునే? ॥

మ॥ పరిశీలించితి నీమె వ్యాసమును మున్ ప్రాజ్ఞత్రయిం జేరి; వా
విరిఁ దత్కల్పిత గాథలన్ జదివితిన్ వేపత్త్రికాశ్రేణిలో
నరరే! చక్కని తర్కశక్తి! మధుర త్వావాప్తియున్ దత్తద
ర్థారసస్ఫూర్తియు భూషణంబులు తదీయాఖర్వ వాగ్రీతికిన్.

సీ॥ పెను 'విడాకులచట్ట' మున నుప్పతిలనున్న డెప్పరంబుల నుగ్గడించు చోట,
జవరాండ్రు నాట్యసంస్థల వేసముల నూనఁగెరలు దోసముల లెక్కించుచోట,
ముదుసలి మగలు తెంపునఁ బెండ్లియాటకై పడెడుపాటులు బయల్పఱుచుచోట,
చదువని యిల్లాండ్రు సభలలో వర్తించు రీతివై చిత్రి వర్ణించుచోట,

తే॥ 'శారదా లేఖ' లనుజూడఁ జను, త్వదీయ చతురరచనల కానందయుతుఁడనైతి;
ఎంతవైశద్య! మెంతటి హృద్యశైలి! లలిత లలితంబు, నీవాక్కు లక్ష్మమాంబ!॥

క॥ మీ శారదలేఖల యుద్దేశంబుల కొకట ననుమతింపనివారున్
మీ శైలి ప్రసన్నతరున్, మీశాంతికి మిమ్ము మెచ్చి మేల్మేలనరే?

ఆ॥ అతిగభీరమైన యర్థాంతరంగంబు। ప్రకటమగుత మనకుఁ బ్రతిపదంబు
ఇంతకంటె మెఱుఁగునెనసి శారదలేఖ। లెల్లసాధ్వులకును హితములగుత ॥

మ॥ స్థిరతన్ గేసరి కూర్మిపుత్త్రి, 'గృహలక్ష్మి' దేవి నీకేల సుం
దరమౌ బంగరు గాజులన్ దొడిగెఁ గాంతల్ మెచ్చగా; నల్లె య
క్కఱ, నిక్కోసరిపట్టనంపుఁ గవితాకన్యాలలామంబు నీ
యెఱతన్ వైచెను పద్యహారమిది కొమ్మా! పుణ్యసాధ్వీమణీ! ॥

క॥ శ్రీముఖ ఫాల్గునమాస। శ్యామైకాదశి, వసుంధరాధిష్ఠిత గో
ష్ఠీముఖమున, వరలక్ష్మి।సీమంతిని కొసఁగిరివ్వి సింహపురబుధుల్ ॥

శ్రీరస్తు

గృహలక్ష్మి

కంకణబహూకరణసమయమున

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారికి

సమర్పించిన

యాశీర్వాదపూర్వక సుస్వాగత

పద్యరత్న నవకము

శ్రీరంజిల్లఁగ లోకజాలములఁ గుక్షిం బెంచువాఁ డా దయా।
పారావారుఁడు, కేశవుం డఖిలసౌభాగ్యంబులంగూర్చి యే।
పారన్ మా కనుపర్తిగోత్ర వరలక్ష్మాంబన్ గటాక్షించి త।
త్ప్రారంభంబుల కెల్ల సిద్ధులొసఁగం బ్రార్థింతుమే మర్థిమై॥

సీ॥ ఇలలోనఁ గనుఁగొన్న తలిదండ్రులను భవసింధువు దాటింపఁజేయు నావ।
అగ్నిసాక్షిగఁ బెండ్లియాడిన విభు నిహపరసౌఖ్యవితతికిఁ బట్టుకొమ్మ।
తనకూర్చుబంధుసంతతివొందు నుత్తమగతుల కారయఁదొలికారణంబ।
కులమువారలనెల్లఁ దలలెత్తుకొనఁజేయు మానవతుల తలమానికంబ।

గీ॥ వృష్టికురియంగ సస్యసమృద్ధిగల్గి। సృష్టియంతయు సుఖపడఁజేయ, ధాత,।
పుడమినీవంటియిల్లాండ్రఁబుట్టఁజేయు। ననిశమీ జీవకోటికో సచ్చటచట॥

శా॥ ఈషణ్మాత్రము వేషముల్ పడవు నీకే ఘోషయున్ వద్దు; నీ
భాషాజ్ఞానము దేశసేవకు సుసంబద్ధంబు; నీ బుద్ధి య
న్వేషించున్ సతతంబు సత్యమును! నీ యిచ్ఛల్ స్వతంత్రంబు ; లో
యోపారత్నమ, కర్మయుక్తవగు నీ యుద్దేశమే వే రసల్ ॥

వ॥ ఒకచో నుత్కటరాజకీయములు, వేరొంటన్ మతార్థంబు, వే।
రొకచో నైతికధర్మచర్చ, మరి యింకొకచోట సంసార కా।

ర్యకలాపస్థితి, యింక నొక్కయెడ లోకాచారసంపత్తి, కొం
డొకపట్లన్ బరతత్త్వభూతి: యిటు లెన్నోసంగతుల్ పల్కినా
వకలంకంబుగ సర్వతోముఖముగా: నా పెద్దలే, 'చాలతే।
మింకనీతో హనుమంతరాయ గృహలక్ష్మి' యంద్రు, మే మొందిఁకన్ ॥

శా॥ అక్కా, చక్కని దేశమాత నొకస్వార్థాచారశాతాసిచే।
చెక్కాముక్కలుసేసి, సత్యరతులన్ జీగొట్టి, నీచంబులౌ।
లెక్కాడొక్కలులేని జన్మలకు నీ లేఖాప్రపంచం బహో।
దిక్కామొక్కయి యాత్మగౌరవపరాదేశంబు చేకూర్పదే॥

శా॥ పూర్వాచారముపేరువెట్టి పురుషుల్ పూఁబోండ్లఁ గారించు టే।
సర్వానర్థకహేతువై కడకు భిక్షాపాత్రఁ జేకూర్చె నీ।
యుర్విన్ భారతభూమి కం చెరిగి యుద్యోగించి నీవాక్సుధా।
సర్వస్వంబునఁ జాటినావు మహిళాస్వాతంత్ర్య సౌభాగ్యముల్ ॥

మ॥ పరభాషా పరవేష వాంఛలు, నహంభావం, బసహ్యక్రియా।
చరణాసక్తియుఁ, బారతంత్ర్యగతియున్ సైరింపఁ గాలేక, నీ।
సరివారిం బురికొల్పి యార్యుల యశశ్చంద్రాతపస్ఫూర్తికై
నిరతంబుంబడు నీ శ్రమంబు లభివర్ణింపంగ మా శక్యమా॥

ఉ॥ సత్యము నిత్యమా స్వమతసారమెరుంగని యట్టి యాపర।
ప్రత్యయనేయబుద్ధులకుఁ బాఠముఁజెప్పుదు ధీరవై; సుధీ।
స్తుత్యములమ్మ నీ పలుకుఁద్రోవలు, భారతధర్మభాక్శిలా
చైత్యసమగ్రముల్, గడువిశాలములై విలసిల్లు నెల్లెడన్ ॥

శా॥ నీ కవ్యాహతశక్తి యుక్తమతివౌ నీ కాయురారోగ్య సు।
శ్రీకంబౌత శరీరయాత్ర! వరలక్ష్మి, శారదాలేఖ ల।
స్తోకార్థ ప్రతిపాదకంబులయి సంశోభిల్లుగా!! కార్యవి।
ద్యాకల్పల్, జవరాంద్రు కల్పలతలై యాలింత్రుగా కర్థులన్!!! ॥

11-3-'34.

ఇట్లు,

గృహలక్ష్మి ఆస్థానికుడు, పసుమర్తి కృష్ణమూర్తి.

గృహలక్ష్మీస్వర్ణకంకణము నందుకొనునపుడు
శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారిచ్చిన యుపన్యాసము.

సోదరులారా!

నేటి ఈ సన్మానమునకు కారణము, శ్రీ కేసరీమహాశయునకును, వర్థమానసమాజము వారికిని నాయందుగల యవ్యాజవాత్సల్యమేగాని నా పాండిత్యవిశేష మెంతమాత్రమునుగాదు. ఉభయమత సమ్మతుడగు హరిహర నాథస్వామి వెలసిన దివ్యస్థలమై, ఆంధ్రావలి, మోదముం బొరయ తిక్కనకవీంద్రుడు మహాభారతమును విరచించిన పుణ్యక్షేత్రమై, ఆదికవయిత్రి మొల్లమాంబ యుదయమంది 'తేనెసోకనోరుతీయనయగురీతి' రామకథ రచియించిన రమ్యసీమయై, 'పగఱకు వెన్నిచ్చినచో నగరే మనయూరు వేలనాయకులందఱ్' అనిభార్యయు, 'అసదృశముగ నరివీరుల బసమీఱగ గెలువలేక పందక్రియ నీ వసివై చి విఱిగివచ్చిన' అని తల్లియు మందలించి సమరపరాఙ్ముఖుని సమరోన్ముఖుని గావించిన వీరపత్నులకును, వీరమాతలకును జన్మభూమియై తనరారిన యీ నెల్లూరిమండలమున నీ పవిత్రపినాకినీతీరమున నీ విక్రమసింహపురంబున సోదరులు కొందఱు, వర్థమాన సమాజమును నెలకొల్పి పూర్వకవీంద్రజయంతులును మహిళా సన్మానములును, జరుపుట వీరి మండలవిఖ్యాతి కెంతయు దగియున్నది.

కాని ఏ పరమాత్ముని యనుగ్రహమున మానవులయందీశక్తియుక్తు లేర్పడుచున్నవో, ఏపరమేశ్వరు ననుగ్రహములేకున్న మానవు డొక తృణశకలంబు నెత్తుటకైన నసమర్థుడో ఏ పరాత్పరు డీవిశాలవిశ్వమునందలి చరాచరవస్తుజాలమున కంతర్యామియై వసించుచు వానివాని కర్మపరతంత్రము గావించుచున్నాడో ఆ భగవాను డొక్కడే ఈ జగంబున పూజ్యుడు, వందనీయుడు, సమ్మాన్యార్హుడు. కారణభూతుడగు పరమాత్మ యగోచరుడును, కార్యరూపులగు మానవులు ప్రత్యక్షగోచరులును నగుటచే నిక్కముగా పరమాత్మకు చెందవలసిన గౌరవము నశక్తులగు వ్యక్తులకారోపించి సన్మానించుట లోకవ్యవహారమున పరిపాటియైనది. కావుననే తమ యశక్తతను గుర్తించినవారు 'ఇది భగవదనుగ్రహమేగాని మా ప్రజ్ఞావిశేష మేమాత్రముకా'దని చెప్పినను లోక మొప్పుకొనదు. 'నీమాటలు కట్టిపెట్టుము. నీవుగాక మఱెవరు దీనిని చేసిన'దని మందలించును. కాన నిట్టి గౌరవములయెడ సహజముగా వైముఖ్యముగలవారు సైతము నీ పరిస్థితులనుబట్టి యొక్కొక్కప్పుడు వానికి తప్పని సరిగా నొప్పుకొనవలసివచ్చును.

ఎవరేమిగాభావించినను నావిషయమున నిది నాస్థితికిమించిన సత్కారమనుటకు సందియములేదు. మఱియు నిది నేనొక్కరితనే పొందదగిన సత్కారముగాదు. జల జల ప్రవహించుచు క్రొత్తగావచ్చిన పినాకినీనదిని

చూచి జనులు మహాసంతోషముతో స్వాగతమిత్తురు. పసుపుకుంకుమలతో పుష్పాక్షతలతో నర్చింతురు. తమభూమినంతయు సస్యశ్యామలముగ చేయజాలిన తల్లి ఈమెయేయని మొక్కులిడుదురు. కాని సూర్యుడు తన తీక్ష్ణతరోగ్రకిరణముల నిదాఘసమయమునందు పుడమియందలి జలముల నావిరిరూపమున గ్రహింపడేని, ఆయావిరి, మేఘముగా నేర్పడదేని, ఆమేఘము శీతలవాతాహతిచే చెదరి చిందరవందరయై జలరూపమున భూమిపై వర్షింపబడదేని, ఆజలము వాకలు వాకలై ప్రవహించి నలుదెసలనుండి పినాకినిలో వచ్చిచేరదేని, పినాకిని యెక్కడ? మన మర్చించు టెక్కడ? అటులనే స్త్రీ, తనభర్త యొక్క సహాయమును సానుభూతిని బడయదేని ఈ గౌరవసన్మానము లందు టెక్కడ? ఆమె పేరైనను వినుటకు సాధ్యమా? కాన నీవిద్యావికాసమునకు సర్వవిధముల తమ యామోద ప్రమోదములను దెల్పి నాకిట్టి యవకాశమొసంగిన పూజ్యులగు నాభర్తగారీసత్కారమున ప్రధానభాగస్వాములనియు, వారి యంగీకారమే లేనిచో, నేనొక్క వాక్యమైన రచింపజాలియుండననియు నా విన్నపము. తరువాత నావిద్యాభివృద్ధికి చిన్నతనమునుండియు తోడ్పడిన సోదరులున్నారు. ఇందరిసహాయముచే బడసినవిద్యకీసన్మానము అగుచో నిది నాది యనుకొనుటెట్లు? హిందూసంఘమున స్త్రీ, గాజుకుప్పెలోని దీపము. దీపము విశేషప్రకాశముగా నుండుటకై పెట్టెడి ఆగాజుచిమ్నీ యెంత ధవళముగ నెంత నిర్మలముగ నెంత సున్నితముగనున్న దీపప్రకాశమంత తేజోవంతముగ నున్నటులనే స్త్రీలకు ఆశ్రయులైన పురుషుల మనోభావములు, స్త్రీలయెడ నెంత యుదారముగ నెంత సరళముగనున్న స్త్రీజీవిత మంత వికాసముజెందును. వివాహరీత్యా పురుషునకు స్త్రీ, యామె పోషణరక్షణభారము మొదలుకొని పొడిఅక్షరాల సంతకమువఱకు పూర్ణ సర్వస్వామ్య సంకలితము (కాపీరైటు) చేయబడుచున్నది. స్వయముగా పెంపొందు పరిస్థితులేవియు స్త్రీకిలేవు కాన కొందరు స్త్రీ లేదియో కొంచెమున్నతికి వచ్చిరనినచో అది స్వామ్యదారుల ఔదార్యమేయనుటకు సందియమేమి? భగవంతుడు, నిగ్రహానుగ్రహసమర్థుడు. ఆయన మహామహిమ అల్పజ్ఞులగు మానవులు గ్రహించుట కతీతమైనది. ఆయన అనుగ్రహించెనా నిముసములో భిక్షుకుడు ధనాఢ్యుడు, మూర్ఖుడు పండితుడు, అసమర్థుడు సమర్థుడునగును. శారదలేఖలు వినోదార్థము వ్రాయదొరకొనినవి. వాని కిట్టివిభూతికల్గినదనినచో అది భగవంతుని పరమానుగ్రహమును, అఘటఘటనాసమర్థతయు గాక వేరొకటియగునా? మన ఆంధ్రదేశమున జ్ఞానవృద్ధలును వయోవృద్ధలును వివిధవిద్యాపారంగతలునై యీ విదుషీసన్మానమునందుటకర్హులైన నారీరత్నము లెందరో కలరు. వారి విద్యావిజ్ఞానములముందు నాకుగల జ్ఞానమత్యల్పము కాన శ్రీ కేసరిమహాశయుల ఆదరణమున జరుపబడెడి సన్మానమునకు నే నెంతమాత్రము చాలనని నాయభిప్రాయము. అయినను పెద్దలగు వారియానతి

త్రోసివేయలేకయు, ఇది నా యొక్కరిత కొఱకే యుద్దేశింపబడినదిగాక ఆంధ్రమహిళా మణులందరికొఱకు ఉద్దేశింపబడినదగుటచేత నాకైగాక స్త్రీలందరిపక్షమున వారిలో నొకతెనై స్వీకరించితిని. ఇకముందు ప్రతి వర్షమునను జరిగెడి యిట్టి సన్మానము లందు నాకంటె అర్హతమలైన విదుషీ మణులు పెక్కరేతెంచి యీకంకణముల స్వీకరించి యాంధ్రదేశమును యశోవిరాజి తము గావింతురుగాకయని యాశించు చున్నాను.

శ్రీ కేసరిగారు మహౌదార్యముతో స్త్రీలకై గృహలక్ష్మి పత్రికను నడుపు చున్నారు. దీనివలన స్త్రీలు బడయుచున్న లాభ మనంతము. ఈపత్రికవలన వారు ఆంధ్ర స్త్రీలకు చేయుచున్న యుపకృతియేగాక యిప్పుడు ఇతరవిధములగూడ నాంధ్ర స్త్రీల గౌరవింపదలంచుట వారి స్త్రీ విద్యాభిమానమునకు నిదర్శనమై తనరారు చున్నది. అయితే వారు గృహలక్ష్మి కంక ణముద్వారా నాంధ్రస్త్రీల నర్చించుటకంటె వారు ఆంధ్రస్త్రీల నుద్ధరించుటకై మాన సికముగా బూనిన దీక్షాకంకణము ఆంధ్ర స్త్రీలకు ప్రియతమమైనది కాన యావ దాంధ్రమహిళామండలము, విద్యాసుశిక్షిత మగువలకు వారిటులనే దీక్షావ్రతులై యాంధ్రయువిదల నుద్ధరింతురుగాక యని మనఃపూర్వకముగ గోరుచున్నాను.

వర్థమానసమాజమువారి యాశయములు మహోత్కృష్టములైనవి. వారు పురుషు లలో విజ్ఞానవ్యాప్తికై చేయుచున్న సేవయే గాక స్త్రీలనుగూడ నుద్ధరింపనెంచుట ప్రశంస నీయమగు సంకల్పము. వారి యాశయములు సర్వదా సఫలీకృతము లగునుగాకయని వాం ఛింపుచున్నాను.

అహహా! యీ యల్పజీవికిట
సర్హమగునే? యిట్టి సత్కృతి
గటికపోచకు నేల యింతటి
గౌరవాదరముల్. ౧.

రామదేవునకు నాపై తన
ప్రేమ గాఢంబగుటనేమో
కూర్చె నిట్టి యపూర్వఘటన
కూర్మితోల్కాడన్. ౨.

బిడియమగుచున్న దకట! నాకు
బిరుదుకంకణ మందుకొనగా
చేయునర్హత లేనిదేదో
చేయుచుంటి ననుచు. 3.

అందమౌ కవితా సుమంబుల
నాంధ్రజననిని పూజసలుపుచు
కావ్యకర్త్రులై విరాజిలు
కవయిత్రులుండంగా. ౪.

దేహగేహశ్రేయ సుఖములు
దేశమునకై త్యాగమొనరిచి
ధీరమతులై చెఱలకేగిన
తరుణులుండంగా. ౫.

భవిష్యదాంధ్ర సతీలోకము
బహుళవిద్యల భాసిలంగను
పాఠశాలల నూలుకొల్పిన
పడతులుండంగా. ౬.

సంఘదౌష్ట్యము సరకుసేయక
సాహసోదార ధీరత బహు
సంస్కరణకార్యాళినెఱపిన
సతీమతల్లు లుండంగా. ౭.

విమల విజ్ఞానపథములందు
అమలభక్తిని శోధలొనరిచి
పరమార్థతత్వ మరసినట్టి
పవిత్రచరిత లుండంగా. ౮.

మాననీయగుణాఢ్య లిందఱు
మహితసత్కార్యాలుండగ
ఏనుకంకణ మందుకొనుట
యెంత సాహసమొకో! ౯.

నాదుమనమున నెప్పుడేనియు
నూహసేయని యెదురుచూడని
యిట్టి సత్కృతి లభియించుటకు
నేమిహేతు వొకో? ౧౦.

ఉన్నదొక్కటె ముఖ్యకారణ
మూహసేయగ దోచుచున్నది
అదియెనిజమై యుండునేమో?
అరసిచూడంగా. ౧౧.

కేసరీ నరసింహరాయని
కీర్తి విస్తృతి గూర్చినట్టిది
కలదుగదా గృహలక్ష్మి యనెడి
కన్యయొక్కరిత. ౧౨.

ఆఱువత్సరములనుండి నే
నధికముదమున గూర్చుచుంటిని
లీల గృహలక్ష్మి గళంబున
లేఖ సుమమాలల్. ౧౩.

శారదా కుసుమాళి యన్నను
కరముప్రీతి గృహలక్ష్మి కెపుడు
ఆబాల కెంత సమ్మదంబో
యాపూల సౌరభముల్. ౧౪.

ఆమెయే ప్రేరేచెనేమో
అయ్యనిట్టులు సేయుమంచును
కాక కారణమున్నదే నను
గారవింపంగాన్. ౧౫.

దాతయుద్దేశ మెంతధర్మ
యుతమై కనుపించు చుండినను
కలగుచున్నది నాదుమది యొక
కారణమువలనన్. ౧౬.

పదియు నాఱేడుల నుండియును
నదియె పనిగా వ్రాయుచుంటిని
తెలుగుపత్త్రిక లన్నిటను నే
నలఘు వ్యాసములన్. ౧౭.

వ్యాసరచనలకు మూల్యముగా
కాసువీసం బైనగానీ
ప్రతిఫలం బెపుడొంది యెఱుగను
పత్రికాధిపతులచే. ౧౮.

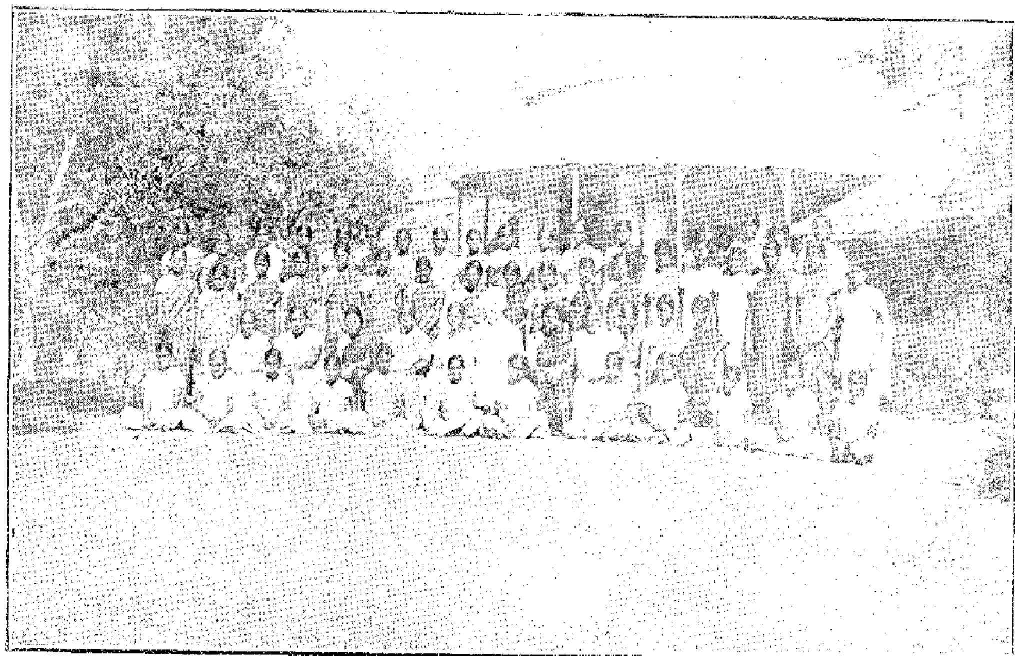
నెమ్మి యపరిగ్రహవ్రతమునూని
నేను వ్రాసెడి వాని కిప్పుడు
పరిగ్రహం బిటు వచ్చెనే యని
పరితాప మొదవెను నెమ్మదిన్. ౧౯.

స్త్రీలకొఱకై బెట్టినామిది
స్త్రీలు ఎల్లరు గైకొందు రిక
స్వీకరించుడి ముందుమీరన
చేకొనగ వలసెన్. ౨౦.

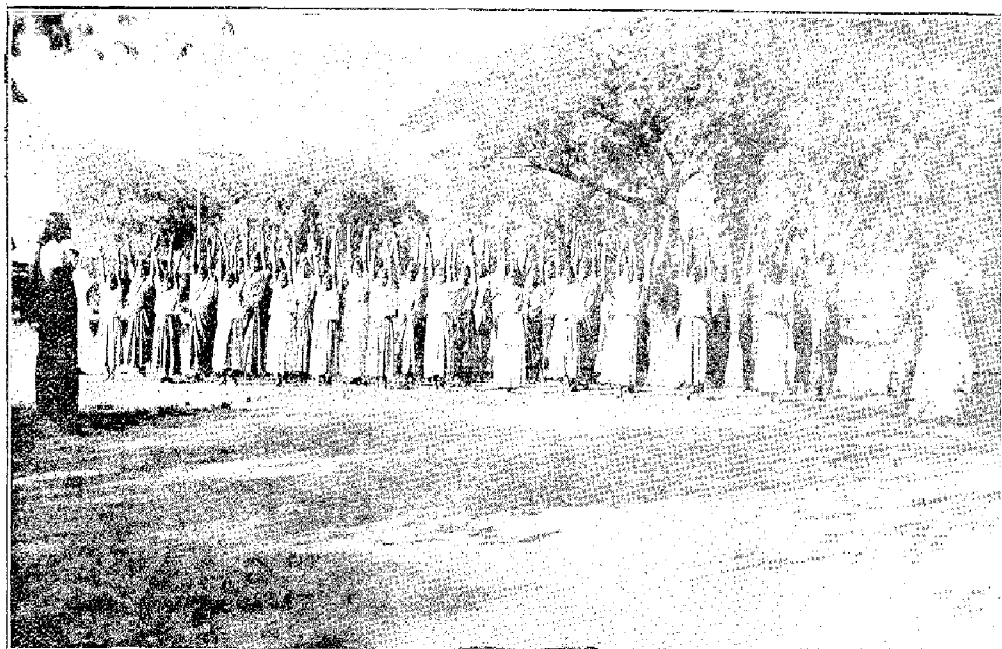

ఆర్యమహిళాసమాజము, బొంబాయి.

51 వ వర్షాంత్యుత్సవము. శ్రీమతి సరోజినీ నాయుడుగారు అధ్యక్షత వహించిరి.

కాకినాడలో, ఆంధ్ర సేవికల శిక్షణ సమయములో ఆంధ్ర స్త్రీలు ([illegible])

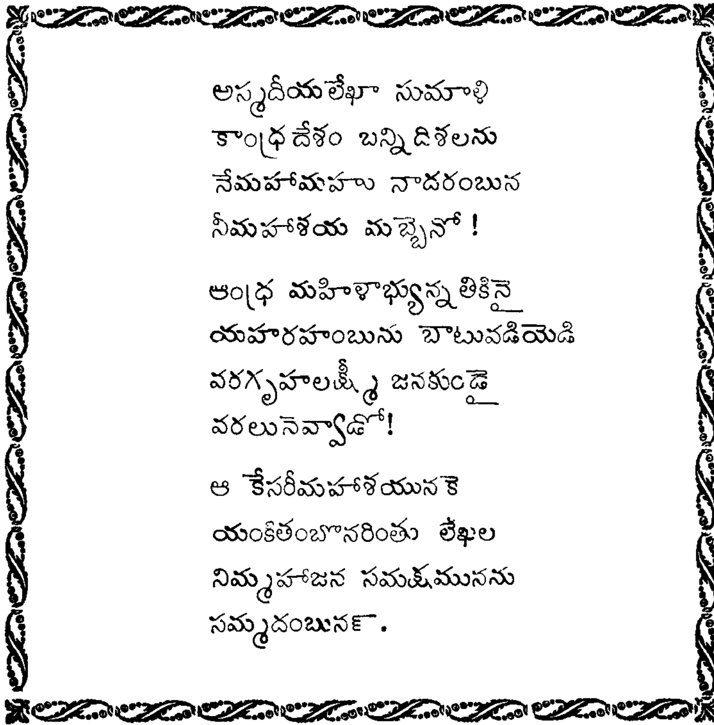
[illegible]

ఆదికవయిత్రి మొల్లమాంబ
యుదయమందిన పుణ్యసీమను
నాంధ్రమహిళల కిట్టి సత్కృతి
యర్హ్యకృత్యమెకా. ౨౧.

నేడుమాత్రము కొలదియే యీ
నెల్లూరిసీమ వైభవంబు
కనకమాంబ సీతమాంబాది
కవయిత్రులున్నారు! ౨౨.

ఆంధ్రమహిళాభ్యున్నతికినై
యఖండ కృషిసేయుచున్న యీ
సహోదరవర్గంబున కగుత
సకల సంప్రచ్ఛ్రేయముల్. ౨౩.

జయము జయం బీవర్ధమాన
జయంతి సభా సభ్య వరులకు
జయము శ్రీ వసుంధరామణికి
జయము మంగళము. ౨౪.

అస్మదీయలేఖా సుమాళి
కాంధ్రదేశం బన్నిదిశలను
నేమహామహు నాదరంబున
నీమహాశయ మబ్బెనో!

ఆంధ్ర మహిళాభ్యున్నతికినై
యహరహంబును బాటువడియెడి
వరగృహలక్ష్మి జనకుండై
వరలునెవ్వాడో!

ఆ కేసరీమహాశయునకె
యంకితంబొనరింతు లేఖల
నిమ్మహాజన సమక్షమునను
సమ్మదంబునన్.

[గృహలక్ష్మి పత్రికాధిపతులను నేను శారదలేఖల సంపుటములుగా ప్రచురించుడని కోరలేదు. ఇయ్యది వారిహృదయములో సహజముగ నొదవిన సత్సంకల్పము.

అటులనే వారు నీశారదలేఖల దమకు కృతియీయుడని వాంఛింపనులేదు. ఇది నామదిలో గల్గిన తలంపు. శారదలేఖల ప్రచురణము వారి యౌదార్యమునకు చిహ్నమగుచో, ఈలేఖలను నేను వారికే యంకితమొనర్చుటయు నాకృతజ్ఞతకు చిహ్నము కాగలదు.]

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారి సన్మానసమయమున
శ్రీమతి సంఘం లక్ష్మీబాయమ్మగారు ఇచ్చిన యుపన్యాసము

ఏబాలయొక్క యశశ్చంద్రికలు, విద్యుల్లతలపగిది బలుదిశల ప్రాకి కన్నులు మిరిమిట్లు గొలుపుచున్నవో, ఏ బాలయొక్క మృదుమధుర భాషలు ముగ్ధలం దరిని ముక్కుపై వ్రేలునిడి, యక్కజపడునట్లు చేయుచున్నవో, ఏ బాలయొక్క ప్రతాపము బలు గురు బలుచోట్ల పలువిధముల ప్రశంశించుచున్నారో, ఏ గుణశీలయొక్క గుణములు కొనియాడ గాయకులు గాబరాబడుచున్నారో, ఏ సుందరియొక్క సౌం దర్యము చక్కగా చిత్రించలేక చిత్రకారులందరు చీకాకుజెందుచున్నారో, ఏ బాలయొక్క ఉపదే శము లాచరణలో బెట్టలేక యంగనలంతా యడలి పోవుచున్నారో, ఏబాల, నారీలోకము నుద్ధరించ నడుముగట్టి నిరాఘాటముగా నడచుచున్నదో, ఆమెయే యీ గృహలక్ష్మి. ఈమె కడులేబ్రాయ. అయితే కడుజ్ఞాని. ఇంతేకాదు. ఆమె హృదయ మతి కోమలము. మతాచారపరాయణ. గొప్ప పండితురాలును. కాని రాజకీయములలో లేదని గాదు. ఈమెకు, కవి, గాయక, పండితుల సన్మా నించుటయందు అతి సరదా. ఈమె యింత త్వరలో నిట్టి ప్రజామోదముబడుటకు, ఈమె తండ్రిగారి యొక్క కార్యదీక్షయే కారణము. ఈ మందస్మితను అందరివలె తండ్రిగారు పాఠశాల కంపలేదు. సాహిత్య సంగీత జ్యోతిషాయుర్వేదగణిత చిత్రలేఖనాది విద్య లన్నియు నింటిలోనే చెప్పించుచున్నారు. అందుకని కొన్ని పండితుల కుటుంబముల బోషించుచున్నారు. చిరంజీవిని యొంటిగ నుంటుందని కాబోలు, కొందరు విద్యార్థినులను గూడ నామెకు తోడుగా నింట విద్య గరపించుచున్నారు. గానమోహిని, సుఖదా యిని, సుందరులు, గృహలక్ష్మి నేస్తము లభించినం దుకుం గొంత గర్వించుచున్నారు.

శారదలేఖలు

ఇట్టి లేఖల నింతవరకు స్త్రీ లెవ్వరేని వ్రాసి యుండలేదు. వీటిని చదివినకొలది యానంద మధిక మగుచుండును. ప్రతిలేఖ ప్రత్యేకనీతి గరపును, శైలి యతి సులభశైలి. భాష సరళభాష, ఆబాల గోపాలమున కర్థమగును. అచ్చ టచ్చట చక్కని సమాసాలు: ముద్దులు గులుకు యుపమానములు. మామూలుగా 'లేఖ'లన ఏ యత్తింటివారిదో, పుట్టిం టివారిదో, లోకాభి రామాయణమని తాత్పర్యము గాని యివి యట్లు కావు ప్రస్తుతము మన దేశములో నుండు దురాచారముల చక్కగా చాటుచున్నవి. ఇట్టి లేఖల నందుకొను యాడవారిదే యదృష్టము. వీటిని ప్రతి స్త్రీ చదువుటయేగాక, ప్రతి బాలికా పాఠశాలలో పాఠ్యగ్రంథము గానుంచ యత్నించ వలె. సర్వేశ్వరు డీ శారదను ఆయురారోగ్య భాగ్య ములిచ్చి యాశీర్వదించు గాత.

'నిరాశ్రయా నశోభంతే పండితా వనితా లతాః' యను మాట యేమాత్ర మన్నృతముకాదు. మన దేశములో పండితు లంతగాం బైకివచ్చుటలేదు. అన్ని దేశములలోని ప్రభుత్వమువారు పండితుల పోషణార్థమైతేనేమి, సన్మానార్థమైతేనేమి, యనేక వేల ధనము వ్యయపరచుచున్నారు. గాని మన కట్టి యేర్పాటు లేమియులేవు. 'తల్లికి దంచగలిగిన బిడ్డకుం బుక్కగలుగు' నన్నట్లు, మగవారికే లేనపుడు ఆడువారి సంగతి యడుగనేల? పండితులుగాని, కవులుగాని, యెంత ధీమంతులైనప్పటికిన్ని, వారి గ్రంథము లెంత గొప్పలైనప్పటికిన్నీ యాశ్రయము లేనిది రాణించవు. మన మనేకచోట్ల పూర్వపు తపోధనులు వ్రాసిన తాళపత్రములు, శిధిలములై పేరు, ఊరులేక పాడగుట కన్నులార గాంచుచు న్నాము. అంతే పండితులకుం బ్రభావము లేదని గాదు. రత్నము రత్నమె. గాని యది మేలిమితో మిళితమైన, దాని శోభ ద్విగుణీకృతమగును. కావున పండితుల కాశ్రయ మవసరము.

అన్నట్లు మరచాము. ఈ మధ్య కొందరు గలిసి యన్యాయము జరిపించారు. అది యెవ్వరూ కాదనడు. పాప మెట్లాగైతేనేమి కొంద రీమధ్య కొన్ని పండిత సభలు చేశారు. కొందరిని సన్మానించారు. మరి కొందరికి, కవిరాజులని, కవిసార్వభౌములని, కవిభాస్కరులని బిరుదము లిచ్చుకొన్నారు. గాని యెక్కడగూడాను స్త్రీలమాట దలపెట్టలేదు. నిజ మాలోచించిన యిది పండితలగు మానవతులకు కొంత యవమానముగానే యున్నది. ఇదంతా మన గుణశీలయగు గృహలక్ష్మికి దెలియకపోలేదు. అందు కని కాబోలు పాపమాపాప తిన్నగా తండ్రివద్దకు పరుగెత్తింది; అంతా జెప్పింది. వారు మాత్రము కాదంటారా? ఎప్పుడూలేదు. ఆత్మజయభివృద్ధికై వారు వార్ణిశ లెన్ని శ్రమలకైనా లోనగుతారు. ఏ రూపమైతేనేమి, ఏమార్గమైతేనేమి, వారుజేయు యత్నములన్నీ స్త్రీ లోకానికేను. అందుకని ముద్దుబిడ్డయొక్క ముద్దులు చెల్లించ సంకల్పించారు శ్రీయుత కే.యన్. కేసరిగారి దివరలోనే ప్రతియేట, వ్యాస పోటీపరీక్షలో ఉత్తీర్ణులైన యువతీమణులకు, స్వర్ణపతకమిచ్చి గౌరవించుచూ వచ్చారు. ఈ సంవత్సర మది స్వర్ణకంణముగా మారినది. ఇక ముందుగూడ సమర్థలగు స్త్రీల కిట్టి సన్మానము జరిపించవలెనని శ్రీయుత డాక్టరు గారు సంకల్పించుకొన్నారు.

ఎచ్చటగూడ స్త్రీలమాట తలపెట్టని ఈ రోజులలో శ్రీమతి కుంకుమ శోభితయగు కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారిని పూజ్యులగు కేసరిగారిట్లు వెయ్యి న్నూటపదారులతో సన్మానించి మాజాతికంతటికీ ఆనందము గూర్చినందుకు మేము వారికెంతయో కృతజ్ఞులము. ఇది వరలక్ష్మమ్మగారికే కాదు. స్త్రీలలో కాని కంఠటికి అందముగాబెట్టిన యలంకారశుభ చిహ్నము. ఇట్టి యసమానకీర్తి గణించి కాంతల నందరిని గర్వింపజేసిన శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మ గారికి మే మత్యంత భక్తితో దోసి లొగ్గుచున్నాము.

వరలక్ష్మమ్మగారు, గృహలక్ష్మికి స్త్రీలే సంపాదకురాండ్రుగా నుండవలెనని వ్రాశారు. దాదాపు తొమ్మిదిమాసములనుండి గృహలక్ష్మి యింట నేయుంటూవచ్చాను, గాని యింతవరకిట్టి యూహ, నాకెన్నడూపోలేదు. ఇది విన్నప్పటినుండీ, గృహలక్ష్మి కిది కొరతగా నున్నట్లున్నది

కాని యీకొరత త్వరగాతీరునట్లు తోచదు. అంటే స్త్రీలకిది యసాధ్యమనిగాదు. ఇంత కెందుకు, అన్నివిద్యలలోను, యన్నివృత్తులలోను, బురుషులతోబాటు పొలతులుగూడ ప్రవేశించుచున్నారుగదా! ఎందుకనియో గాని పత్రికా రచనయందు స్త్రీలు శీతకన్ను వేసినారు.

ఇంతకు పూర్వమె మన నెచ్చెలి గృహలక్ష్మి సతీమణులనే సంపాదకురాండ్రుగా నుండమని మెల్లగా మందలించినది; రమ్మని రాయబారము లంపింది; వచ్చిన వారిని సన్మానించింది; అధికారములన్ని వారల కప్పజెప్పినది. కాని వారెందుచేతనో కొన్నిరోజులు మాత్రమె యుండగలిగిరి. ఇప్పటికిగూడ గృహలక్ష్మి స్త్రీల సంపాదకత్వమును గూర్చి యత్నము వదలలేదు మధ్యమధ్య స్త్రీలను పురికొలుపుచు నేయున్నది. సమర్థులైనవారలనెల్ల సరసముగా సవాలు చేయుచునే యున్నది. పాప మాచిట్టిజేయు యత్నములన్నీ చూస్తే కడుజాలేస్తుంది. ఇకముందుగూడ విద్యావతులగు స్త్రీలు పత్రికారచన నభ్యసింప నిచ్చగించిన వారల గృహలక్ష్మి దగురీతిగా మన్నించును. ఇందుకెవ్వరైనా ముందుకు రావలెను.

ఇదంతా జరుగవలెనంటే కొంతకాలము పట్టును. అందుకని, యన్నిటిలో మార్గదర్శకులగు శ్రీమతి వరలక్ష్మమ్మగారే దీనిలోగూడ మార్గదర్శకులుగా నుండి తమయత్యంత అనురాగవతియగు, గృహలక్ష్మి కోరిక దీర్చగలందులకు ప్రార్థించుచున్నాము.

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారి సన్మానసమయమున

శ్రీమతి శిష్ట్లా వరలక్ష్మమ్మగారు చదివిన యుపన్యాసము

అమ్మా,

మిమ్ములను ఇంతవరకు గృహలక్ష్మి పత్రికా పత్రములందే చూచుచుంటినిగాని, నేడు కండ్లార యీ సభామంటపమున చూచుభాగ్యము గలిగినందుకు సంతోషపడుచున్నాను. మీరు గృహలక్ష్మిలో వ్రాస్తూవున్న శారదలేఖలను చదువుచూవున్నప్పుడంతా మా అమ్మయో, మా అక్కగారో ఎవరో ఒక పెద్దవారువచ్చి నాదగ్గర నిలవబడి, ఓ అమ్మాయీ యని పిలిచి బుద్ధులు చెప్పుచున్నట్లుండును. గృహలక్ష్మిలో అన్నిటికంటె మావంటివాళ్లకు బాగా తెలిసేది, తెలియవలసినదికూడ మీ లేఖయందున్న యభిప్రాయమే. సర్వసాధారణముగా యిల్లుకదలని మాలాటివాళ్లకు మీ దక్షిణదేశయాత్రలను గురించి వ్రాసిన యొకలేఖ యెంతయో బాగున్నది.

ఆవూళ్లు, ఆ దేవుడిగుళ్లూ, ఆ గోపురాలు! ఆహా! అది చదువుతూవుంటే అచ్చంగా అవి అన్నీ కండ్లకు కట్టినట్లే వుంటుందికదా.

ఈలాటివన్నీ మీరు వున్నది వున్నట్లు వ్రాశారు. ఇంకా యిలాటివెన్నో మీరు వ్రాయవొచ్చును. మీరిద్దరు ముగ్గురు స్త్రీలను గురించి వ్రాశారు. అవి చదువుతూవుంటే మా పొరుగింటామె దుఃఖిస్తుంది యిప్పటికిన్నీ. "వ్రాస్తేయీలా రాయాలిలేకుంటె మానెయ్యాలి" అంది ఆమె. అవును. ఎవరికి అర్థం కాకుండావుంటె ఎందుకా వ్రాయడం? వాళ్ల గొప్పకోసరమా. బియ్యేలు ప్యాసైనాం, యంయేలు ప్యాసైనాం అని. అందులో కొంతమందిని చూస్తే మరింత చికాకు. ఎంతసేపూ పెండ్లాంమీద యేడుపేనా! వాళ్లు పెట్టేపేర్లే ఏదోమాదిరిగావుంటాయి. అసలు, వాళ్లకే అర్థంకాదేమో అనుకుంటాను.

అయితే ఇవన్నీ వ్రాయకూడదనికాదు. ఒక్కనేనే చదివేదాన్నికాను. నారుచే రుచికాదు. కాని, ఎవరిరుచి ఎలావున్నా మీరువ్రాసిందిమాత్రం, మనలో వుండే లోపాలన్నీ తెలియపరుస్తుంది. కాబట్టి మనకందరికి పనికొస్తుంది. ఈ లోపాలన్నీ ఎవరిమట్టుకు వారు దిద్దుకొంటే, సంఘం దాని అంతట అదే బాగుపడుతుంది. యేసంఘానికా సంఘం నడిచేటట్టు నడిస్తేమనలో మనకీ కొట్లాటలుండవు. దేశం బాగుపడుతుంది. అందుచేతనే మీరు సంఘంవిషయంలో ముఖ్యమైన స్త్రీలను గురించి యెక్కువశ్రద్ధా పట్టుదలా చూపించినట్లుంది.

అయితే మనవాళ్ల కదితో చాలి. ఎవరింతకంటె బాగాచెప్తారు. మీరెక్కడకూడా కఠినంగా ఒక్కమాటైనా ఆడలేదు. నిజంగా మీవంటి నిజమైన జ్ఞానముగలవాళ్లు పురుషులలో వుండేవి ఎంతేసి లోపాలైనా సహించి మంచిమాటలతో చెప్పుదురేకాని కఠినంగాచెప్పలేరు. ఆడదానికదే మంచి లక్షణము గదా! ఇంకా మీరింతచదువుకున్నా తెల్లపిల్లిని నల్లపిల్లిగాను, నల్లపిల్లిని తెల్లపిల్లిగాను తార్‌మార్ పేరుగొప్పకైపట్టుకు ప్రాకులాడలేదు. ఆలాటి ఆశయే మీకుండివుంటే యీలాటిలేఖలే మీరు వ్రాసియుండరు. ఈ కాలాన్నిబట్టి మార్పులుకావాలన్నా మీరు హిందూమతధర్మమును ఏమాత్రం విడిచిపెట్టలేదు. ఔను. నిండుకుండలు తొణకవు.

ఈచదువో ఆచదువో ఏదో ఒకటి పూర్ణంగా వస్తే మనుష్యులు వేషభాషలు మార్చుకోరు. దీనికి వెతుక్కోనేల ఇప్పుడిక్కడ ప్రత్యక్షంగా చూస్తూవున్న మీరు, యీ వసుంధరాదేవమ్మగారే చాలు.

అందులకే ఈశ్వరుడీనాడు మిమ్ముల నిద్దరినిచేర్చి ఇంతమందిని ఆనందింప చేస్తున్నాడు.

అయితే ఆమెకు దొరతనమువారె పెద్దపెద్ద సర్టిఫికెట్లనిచ్చి మన్నించేయున్నారు. దేశీయభాషా పండితురాండ్రైన మీవంటివారలను మాత్రము ఎవరు పలుకరించలేదు. ఇంతటినుండి ఆలోపము తీరినది.

అమ్మా, నమస్కారములు. ఈశ్వరుడు ఇట్టి సన్మానములను మీకు లభింపచేయును. మీరు వొద్దన్నను తప్పవు. అదే మావంటి పిల్లలు కోరవలసినది.

"వాడిపోని పుష్పములు"

శ్రీమతి అప్పాజి కుప్పమ్మగారు.

ప్రవేశము

జ్ఞాన—పద్మ.

ప:—అక్కా నేడు మనబడిలో బాలికలందరు మిగుల వుత్సాహముతోనున్నారు రేపటిరోజుకు బడిపంతులవారు శలవు దయచేశినారు రేపేమి పండుగ?

జ్ఞా:—సోదరీ రేపు యుగాదిపండుగ అనగా క్రొత్తసంవత్సర ప్రారంభ దినము.

ప:—ప్రతిఏట యీపండుగ జేయుదురా?

జ్ఞా:—యీలాగే ప్రతిసంవత్సరము వసంత రుతు ప్రథమదినమున తప్పక.

ప:—యీ పండుగవిధానమెద్ది?

జ్ఞా:—ప్రతిఇంట తైలాభ్యంగనములు, నూతన వస్త్రధారణము, దేవతారాధన, పంచాంగపూజ, పంచాంగశ్రవణము, తీపు చేదు పులుసు మిశ్రమముచేసి ఎల్లరు తినుట, దేవాలయములలో అభిషేక వుత్సవాదులు, బళ్లలో పిల్లల విజయ గీతములు మొదలగు మంగళకార్యములు జరుపబడును.

ప:—వసంతరుతు విశేషములెవ్వి?

జ్ఞా:—మల్లె జాజి మొదలగు పుష్పజాతులు విరివిగా పుష్పించి నలుప్రక్కల సుగంధ మిళితములై యొప్పుచుండును.

ప:—పుష్పములగురించి వింటిని నోరూరు చున్నది ఫలములనుగురించి చెప్పుము.

జ్ఞా:—మామిడి, ముంతమామిడి, పనస, దోస, కరబూజ, మొదలగు వృక్షజాతి లతజాతులు ఫలభరితములై యుండును.

ప:—యితర విశేషములెవ్వి?

జ్ఞా:—యీ రుతువు వనవిహారములకు తీర్థ యాత్రలకు కల్యాణోత్సవములకు మిగుల అనుకూలమైనది.

ప:—శ్రీరామజన్మదినోత్సవమెప్పుడు?

జ్ఞా:—యిప్పుడే యీరుతువునందేరాగలదు. చైత్ర శుద్ధ నవమీరోజున ప్రారంభమై సీతాకల్యాణోత్సవమువరకు పదిరోజులు మిగుల వైభవముగా జరుపబడును.

ప:—అయితే నాటికి నావిద్యాభివృద్ధి నిమిత్తము సీతారాముల పూజింప కోరిక యున్నది. పరిమళము చెడని వాడిపోని పువ్వులను దెచ్చిఇత్తువా?

జ్ఞా:—చెలీ, నీ వేపువ్వులగోరెదవో చెప్పుము తప్పక దెచ్చిఇత్తును.

ప:—మునుపు నీవు చెప్పిన పుష్పజాతుల మరచితి మర్ల చెప్పుము.

జ్ఞా:—మల్లెపువ్వులు

ప:— అది ఎంతకాలము చెడకయుండును.

జ్ఞా:—ఒకదినము మాత్రమే?

ప:—ఇది అల్పసుగంధముగలది వేరొకటి చెప్పుము.

జ్ఞా:—జాజి-మొల్ల

ప:—ఇవి శాశ్వతసుగంధముగలిగినవా?

జ్ఞా:—పై విధమున నేకొంతసేపటికి నివిగూడ వాడిపోవును.

ప:—తర్వాత

జ్ఞా:—పొన్న, శామంతె.

ప:—యివియో

జ్ఞా:— ఇవికూడ అంతే

ప:—పిమ్మట

జ్ఞా:—గన్నేరుతామరసంపంగి మొదలగునవి

ప:—యివియు

జ్ఞా:—ఇదియు నంతే

ప:—అబ్బా విసుకువచ్చెను. మా రామ పూజకు వాడిపోనిపూవుల గొనిరావా? చెప్పుము, ఏమిటి కీ గొడవ?

జ్ఞా:—నెచ్చెలీ వాడని పువ్వులు ప్రపంచ మున వృక్షలతలందు లభింపవు. మరిఎచ్చ టననగా కలుషరహితులగు మానవుల హృదయలతలందు అయిదు విధములగు వాడని పువ్వులుండును. అవివారి జన్మనే పుష్పించి చెడనిసుగంధముగలవై శాశ్వత ములై యుండును.

ప:—అవి ఎట్టివి?

జ్ఞా:— శాంతిపుష్పము, దయపుష్పము, క్షమపుష్పము, అహింసపుష్పము, జ్ఞాన పుష్పము, అనునవి.

ప:—ఇట్టివి నాహృదయమందు లేవా?

జ్ఞా:—వున్నవి, వెదకి కోసి తెచ్చి రామపూజ సేయుము.

ప:—సఖి సద్గుణపుష్పములచే భగవానుని పూజించెద, రంగు రంగు పూవులొల్లను.

జ్ఞా:—ప్రాణసఖి అట్లే చేయుము. నాఅభి మతమదియేను. గుణహీనులపూజ భగ వానుడొల్లక నిరాకరించును.

ప:—అక్కా, శలవు వెళ్లుటకు.

జ్ఞా:—చెల్లెలా, పునర్దర్శనము నెంబడే గల్గుగాక.

(ఇరువురు నిష్క్రమించుచున్నారు.)

భవ్యతరగాత్రి జనకభూపాలపుత్రి

శ్రీమతి పరిటాలకమలాబాయిగారు

అకట! ఆగర్భ శ్రీమంతురాలవయ్యు
భర్తనెడబాయకుండ సద్భక్తితోడ
నుగ్రవిపినాళికాపుర ముంటివమ్మ
భవ్యతరగాత్రి జనకభూపాలపుత్రి!

త్వన్మతలేశుండుదాఁ బరీక్షార్థమునకు
నగ్నిజొరమంచు నీకప్పుడానతీయ
శీతలుండయ్యె వహ్ని సచ్ఛీలవగుట
భవ్యతరగాత్రి జనకభూపాలపుత్రి!

రావణుడులంకలో ననరానిమాట
లన్న పతియాజ్ఞపైని లక్ష్యంబునిల్పి
శాపమిడశక్తికల్గియు శాంతితివి
భవ్యతరగాత్రి జనకభూపాలపుత్రి.

ఇట్టిసద్గుణరాశివైనట్టి నిన్ను
సతిగఁబడయుటకును పూర్వజన్మమందు
దశరథసుతుండుచేసిన తపమదేమొ
భవ్యతరగాత్రి జనకభూపాలపుత్రి.

ధరపతివ్రతలెవ్వరం చరయగానె
హైందవాంగనలం దుదాహరణముగను
నిన్నె పేర్కొనిపరుల గణించవలయు
భవ్యతరగాత్రి జనకభూపాలపుత్రి.

పున్న

పి. వి. రామచంద్రమూర్తిగారు

పదునాఱవ శతాబ్ది ప్రారంభమున మేవారురాజ్యము రాణాసంగునిచేఁ బాలింపఁబడెను. గుజరతు సుల్తాను చిత్తూరుపై దండెత్తివచ్చెను. ఆ యుద్ధమున రాజపుత్రు లెందఱో హతులైరి. చిత్తూరు సుల్తానునకు వశమయ్యెను. మహారాణాపత్నియగు కర్ణావతీదేవి శత్రువునకు జిక్కకుండ పదమూఁడువేల యంతఃపుర కాంతలతోఁ జితిప్రవేశము గావించెను. నాటికిఁ గర్ణావతి కుదయసింహుఁడను శిశువొకఁడుండెను. రాణి యగ్నిఁజొరుటకుఁ బూర్వ మా బాలుని దాదియగు పున్నయను రసపుత్రకాంత నొక్కర్తుఁబిలిచి, "పున్నా! ఈ బాలకుఁడు మేవారుసింహాసనాధిపతి. ఈ పవిత్రమగు భారమును నీపైనుంచుచున్నాను. ఈ నినుగున కెట్టి ప్రమాదమును రాకుండఁ గాపాడవలెను." అని వచించెను.

పున్ననయనము లశ్రుకణ పూరితములయ్యెను. తన ప్రాణములనైనను, తన కత్యంతప్రియులైన వారి యసువులనైనను ధారవోసి యాబాలుని రక్షించెదనని పున్న కర్ణావతీదేవి హస్తమందుఁ దనహస్తముంచి వాగ్దత్తము చేసెను. కర్ణావతి హృదయమునకు శాంతికలిగినది. రాణి కడసారి శిశువును గౌగలించి నిశ్చలమనస్కయై మరణము నెదుర్కొనెను.

ఉదయసింహునకు విక్రమజిత్తను సవతిసోదరుఁ డొకడు కలఁడు. అతఁడు రాణాసంగుని యనంతరము, అసహాయశూరులును, ప్రభుభక్తికలవారును నగు సామంతులసహాయమున, గుజరతు సుల్తానునుండి మేవారుసింహాసనమును లాగుకొనఁ గల్గెను. కాని యాతఁడు సింహాసన మధిష్ఠించిన కొలఁదికాలమునకే కృతఘ్నుఁడై సామంతులలో ముఖ్యుఁడును, గౌరవనీయుఁడునునగు నొక్కని నవమానపఱచెను. ఈ యవమానమును సహింపనోపక, సామంతులెల్ల నేకమై కుట్రసలిపి, విక్రమజిత్తును జంపి, పృథ్విరాజసూనుఁడగు బన్బీరను నాతని మేవారుసింహాసనమున నుంచిరి. మేవారురాజ్యము చేఁజిక్కినను, బాలుఁడగు నుదయసింహుఁడు జీవించియున్నంతకాలము, బన్బీరునకు మనమున శాంతియుండదు. అతఁడు తన్నాసింహాసనమున నిల్పిన సామంతులఁబిలిచి 'రాణాసంగ పుత్త్రుఁడగు నుదయసింహుఁడు సజీవుఁడైయున్నంతవఱకు నాతని సింహాసనాసీనుఁజేసి స్వలాభమునకై పాటుపడు ప్రజ లెందఱో యుండకపోరు" అని వచించెను.

సామంతు లాతని పల్కులయందలి యదార్థమును గ్రహించిరి. కన్ను తెఱవని యాబాలుని రాజ్యాభిషిక్తుని గావించి, స్వార్థపరాయణుఁడగు బలీయుఁ డొక్కఁడు రాజ్యచక్రముం ద్రిప్పఁబూనుట శ్రేయస్కరము గాదనియు, సమర్థుఁడగు బన్బీరే ఆపరిస్థితులలో మేవారుసింహాసన మధిష్ఠించు టుచితమనియు వారు తలపోసిరి. తుదకు వారందఱును నిరపరాధియగు నాబాలకుని యసువులందీయఁ గృతనిశ్చయులైరి.

విశ్వసనీయయగుపున్న, ఉదయసింహుని గడు భక్తిశ్రద్ధలతోను అతిగారాబముతోను బెంచుచుండెను. పున్న కొకపుత్త్రుఁడు గలఁడు. అతఁడును నుదయసింహుఁ డుదయించిన దినముననే జనించెను. వారిద్ద ఱాడుకొనుచు దినదినప్రవర్ధమానులై పెరుగుచుండిరి.

పున్న ఉదయసింహున కన్నమిడి, శయ్యను బరుండఁజేసి, రాజపుత్త్రి శౌర్యమును జాటు జోలపాటలఁ బాడి నిద్రపుచ్చెను. రాజపుత్త్రుఁడున్న డోలికకుఁ గొంచెము దూరమున కూర్చుండి, ఆమె నిజసుతు నొడియందిడుకొని నిద్రింపఁజేయఁ బ్రయత్నించుచుండెను. అంతట నెద్దియో కలకలము విననయ్యెను. పున్న అత్యాతురతతో సుతుని నేలఁ గూర్చుండఁజేసి ఊయెలయందు నిద్రించుచున్న రాజపుత్త్రునొద్దకుఁ బరుగిడెను. తటాలన కవాటము తెఱవఁబడినది. రాజాంతఃపుర సేవకుఁడొకఁడు లోనఁబ్రవేశించి, 'విక్రమజిత్తు హత్య గావింపఁబడి

వాడ'ను దుర్వార్తనామెకుఁ దెలియఁజేసెను. హంతకుఁ డుదయసింహునిగూడ దగటార్చిన గాని యూరటఁ జెందఁడని పున్న గ్రహించెను, అతల పామెను భయకంపితగాఁజేసెను. 'రాకొమరుని భద్రముగ దాచవలెను' అని పున్న నెమ్మదిగాఁ బలికెను. 'ఎట్లు? ఎటుచూచినను శత్రువులే. నగరమున నొక్కడైనను విశ్వసనీయుఁడు కానరాఁడు' అని యాభృత్యుఁ డాతురతను దెలియఁజేసెను. పున్న 'నాకొక యుపాయము దోచుచున్నది' అనియెను. దానికై యాతఁ డెదురు చూచుచుండెను. ఆమెవదనము తెల్లబాఱినది. ఆపె కన్నీటిబిందువుల రాల్చుచు తన యనుంగు తనయుని యొద్దకుఁబోయి మోకాళ్లపై నిలువఁబడి 'బంగరుతండ్రీ, నీవు రాజపుత్త్రిరివేషము ధరింపుము. చూడుము. ఈ యుష్ణీష మెంత యందముగ నున్నదో! దీనిఁ బెట్టుకొనుము. ఆ ముత్తియముల మొలత్రాటిని గాంచుము, తళతళ నెట్లు మెఱయుచున్నదో! దాని నలంకరించుకొనుము. రాజపుత్త్రిని హంసతూలికాతల్పమున నిదిరించుచు మేవారుదేశపు ప్రభువవైనట్లు కలగాంచు'మని లేని నవ్వును దెచ్చుకొనుచుఁ బలుకసాగెను. ఆ డింభకుఁడును రాణావలె నటించుటకుఁ దన సంభ్రమమును దెలియఁజేసెను. రత్నఖచితమగు నాయుష్ణీష మా బాలకుని మూర్ధమున నుంపఁబడినది. పున్న రాజపుత్త్రిని మౌక్తికమేఖలనుగూడ యాబాలునినడుమునకుఁ దగిల్చినది. అప్పు డా బుడుతఁడు కౌతుకమును దెలియజేయుచు 'అమ్మా, నేను రాణానైనట్లు కలగాంచి నిద్రనుండి మేల్కొన్న యనంతరము గూడ రాణానైయుందునా?' అని యడిగెను. 'తండ్రీ! ప్రభుభక్తియుతుఁడగు రాజపుత్త్రుఁడు మేల్కాంచువిధమున లేతు'వని పున్న ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

పిమ్మట పున్న యుదయసింహుని యూయెల యొద్దకుఁబోయి యాబాలుని లేపెను. "నాయనా! నీవిప్పు డొకచోటికిఁ బోవలయును. అచ్చట చిత్రవిచిత్రములగు దృశ్యముల నెన్నిటినో కాంచగలవు!" అని యామె రాకొమరునకుఁ జెప్పినది. 'నామిత్రుఁడుకూడ నాతో నేగుదెంచునా?' అని యాతఁ డడిగెను. 'స్వామీ! ఆతఁడు రాఁడు. నీవింటలేని సమయమున నీరాజ్యమును గాచుచు ఇచట నే నిలిచిపోవును.' అని పున్న ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. ఉదయసింహుఁడును మాఱుమాటాడలేదు.

పున్న తన్నింటవిడచి రాజపుత్త్రి నెటకో తీసికొనిపోవుచున్నదని విన్నపు డామె పుత్త్రి డేడువసాగెను. 'నన్నొంటరిగ విడిచిపోవలదు. నన్నుగూడ కొనిపొమ్ము.' అని యాతఁడు తల్లిని ప్రార్థింపసాగెను. 'రాజపుత్త్రి వీరుఁడవగు నీకిట్టి భీరుత్వముకూడదు. నేను తిరిగి వచ్చువరకును మాటలాడక పరుండు'మని బిగ్గరగాఁబల్కి, ఉదయసింహుని సెజ్జయందు వాని నుంచి, రాణానిమిత్తమైపోరి వీరస్వర్గముంజెంది రాణాఋణమును దీర్చుకొన్న రాజపుత్త్రులగూర్చి పాడుచుఁ బున్న కొమరుని నిద్రపుచ్చెను.

ఆ పాపఁడు కన్నులమూయుటతోనే, జనని యొక్కమూ తాముద్దులొలుకువదనముపై దృష్టి సారించినది. ఆ వీక్షణమునఁ బ్రేమయు, దుఃఖమును మిళితములై కన్పడుచున్నవి. మఱుక్షణమున మానసమును జిక్కఁబట్టుకొని లేచినది. ఆమె చిన్నిరాకొమరుని జంకనిడుకొని, సేవకుఁడు వెంటరాఁగా నొక రహస్యమార్గమున నా గదిని విడిచిపోయెను.

వా ర ట్లా రహస్యమార్గముంబట్టిపోయి, ఒకనిర్జన ప్రదేశమునుజేరిరి. ఆమె వెతకి యొక పూలజంగెడను దెచ్చి, యం దుదయసింహుని బరుండఁబెట్టి 'కదలవల'దని చెప్పెను. పిమ్మట నాజంగెడ పైభాగమును బూలతోను నాకులతోను నింపినది. పున్న, కూడ వచ్చిన పరిచారకునితో నాజంగెడనుగొని దుర్గమూపలకుబోయి తనకై వేచియుండుమనిచెప్పి పంపివైచెను.

పున్న యొంటరిగ నంతఃపురప్రాసాదమున కేతెంచెను. ఆపె సుతుఁడు గాఢమగు నిద్రయందుండెను. పున్న శయ్యాప్రక్కను గూర్చుండియున్నది. కొన్ని నిముసములు గడచినవి. తలుపు తెఱవఁబడినది. ఖడ్గ

హస్తుఁడై, భీకర స్వరూపుఁడగుబన్బీరు ద్వారమున దృశ్యుఁడయ్యెను. 'ఉదయసింహుఁ డెచ్చట?' అని యాతఁడు గర్జించి యడిగెను. పున్న మేను చెమర్చినది. ఉబికివచ్చుచున్న దుఃఖ మామె కంఠమును స్తంభింప, నామె మాటలాడ నేరదయ్యెను. ఆ క్రూర హృదయుని ప్రశ్న కుత్తరముగ నామె శయ్యపై నిదిరించు తనసుతుని జూపెను. బన్బీరతిరయమున నా పాన్పునొద్దకుఁబోయి, మేనువంచి, యాబాలకుని బరికించిచూచెను. ఉదయసింహుని దుస్తుల దొడగికొని నిశ్చింతతో నిదురించు బాలకునింగాంచి ఎట్టి యనుమానమునకును లోనుగాక వాఁడే రాణాసంగ పుత్త్రుడని భావించి, ఆ కటికివానిసి నిరపరాధియగు నాచిన్నిపాఁపని వక్షమున బాకునుగ్రుచ్చి త్వరితగమనమున నావలకుఁబోయెను. పాప మా ఘోరకృత్యమును పున్న కన్నులారగాంచి కెవ్వుమని యఱచుచు నేలకొరిగిపోయెను. దుర్భర పుత్త్రశోక మొక్కసారిగా నామె నావహించినది. ఆమె యాక్రందనమును విని చుట్టుప్రక్కలగల స్త్రీలెల్ల ఆగది కేగుదెంచి, మేవారుసింహాసనాధిపతి ఉదయసింహుఁడుగూడ హత్య గావింపఁబడెనని గ్రహించి, విలపింపసాగిరి.

పారములేని దుఃఖసముద్రమున గ్రుంకులిడుచు పున్న తనూజుని మృతకళేబరమునకు దహనక్రియలు గావించినది. ఆమె యశ్రుకణములాచితియందలి భస్మమును పవిత్రముగఁ జేసినవి. ఇంక నామె జాగుసేయు టుచితముగాదు. అతిశీఘ్రముగబోయి, కోటవెలుపల తనకై వేచియుండు సేవకుని గలసికొని, ఉదయసింహుని భద్రమగు ప్రదేశమునకుఁ గొంపోవలయును.

కోటయావల నదీప్రాంతమున నొక యిసుక తిన్నెపైఁ బత్రభారమును వహించియున్న పూల జంగెడను మఱుగుపఱచి, ఆ సేవకుఁడు పున్నకొఱ కెదురు చూచుచుండెను. ఆమె యేగుదెంచిన యనంతరము వారిద్దఱా జంగెడనుగొని దేవళ నగరమార్గమును బట్టిపోయిరి. దేవళనగరమును బాలించురాజు సింగుబాహుఁడనువాఁడు. పున్న యాతని సమీపించి, ఉదయసింహునిజూపి, యాతనికి శరణమిమ్మనికోరెను. బన్బీరున కా రహస్యము దెలిసినచో నా బలీయునితోఁ బ్రబలవిరోధము దెచ్చుకొనవలసివచ్చుననియు, అందువలన ప్రమాదము వాటిల్లుననియు భయపడి సింగుబాహుఁడు పున్న ప్రార్థన కియ్యకొనఁడయ్యెను. పాపము పున్న రక్షకునకొఱకై తిరుగఁజొచ్చినది. విశ్వసనీయుఁడగు నా సేవకుఁడు దక్క నామెకు సహాయు లెవరును లేరు. వా రనంతరము డోఙ్గెరుపురమునకు బయనమై పోయిరి. అచ్చటి నాయకుఁడును ఆ రాజపుత్త్రుని గైకొనుటకు సాహసింపఁడయ్యెను. పున్న కాందోళన హెచ్చుగుచుండెను. వారి కాహారముగాని నిద్రగాని పూర్తిగా లభింపదయ్యెను. కాని పున్న మాత్రము వెనుదీయలేదు. ఆమె కడుసాహసి. ధైర్యవతి. రాజభక్తి యామెను ముందంజవేయించుచున్నది. భగవంతుని కటాక్షమునం దామెకు సంపూర్ణ విశ్వాసముకలదు.

ఆమె చుట్టుదారి నొకదానిగైకొని ఈడరుద్వారా ఆరావళీచఱియలఁజేరెను. అవన్నియు బాటలులేని సాంద్రారణ్యములు. దినమంతయు వారు మార్తాండుని వాఁడి మయూఖములకు గుఱియై, రాత్రియంతయు శీతలముచే బాధపడఁజొచ్చిరి. కాని పున్న యచటగల భిల్లులతోఁ బరిచయము గావించుకొని వారి సహాయమువలన కొమల్మరును జేరఁగలిగెను.

ఆ సామాయను జైనుఁడొక్కఁ డా ప్రాంతమునఁ బాలించుచుండెను. ఆతనియొద్దకు పున్నపోయి, ఉదయసింహు నాతని హస్తములందుంచి, 'ఈతఁడు మీ ప్రభువు. మేవారుసింహాసన మీతనిదే. కాన నీతని నప్రమత్తుఁడవై గాచికొనుము.' అని పలికెను. ఆ సామా భయాశ్చర్యములకు లోనయ్యెను. 'బన్బీరును సింహాసనమునునుంచిన సామంతు లెల్లఱును బలవంతులు. ఉదయసింహుఁడు నా గృహమందుండెనని వారికి దెలియవచ్చినచో వారి యాగ్రమునకు గుఱియగుదు'నని యాసామా సందేహింపఁజొచ్చెను. ఆసామాజనని యాపలుకుల నాలకించినది. 'ప్రభు విశ్వాసముగలవారి కిట్టి యాపద లొక లెక్కలోనివి గావు. ఎందుల కా భయము? ఆ బాలుఁడు, మహనీయుఁడగు రాణాసంగునిపుత్త్రుఁడు. రాణాసంగుఁడు నీ యజమాని. ఆపదనున్న యీపిల్లవాని నిప్పుడు

చేకొని నీ రాజభక్తిని వెల్లడిఁజేయుము.' అని యామె కుమారుని హెచ్చరించెను. ఆ ధీరవాక్యము లాతని భయమును బాఱఁదోలినవి. ఆ బాలుని రక్షింప నాతఁడు బూనుకొనెను. అన్యుల కెట్టి యనుమానము గలుగకుండ నా బాలుఁడు తన మేనల్లుఁడని యాసాహ చెప్పఁదొడఁగెను.

పన్న భారమిప్పుడు తగ్గినది. తనవిధి నామె నెఱవేర్చుకొన్నది. రాజతనయుని ప్రాణముల గాపాడ, నిజసుతుని యసువుల నర్పించి మహాత్యాగమును జూపినది. యుదయుని యొద్దనైనను తన జీవితశేషమును గడుప నామె నోచుకొనలేదు. జైననాయకునిగృహమున నొకరాజపుత్రవనిత వసించియుండు టనుమానమునకు హేతువగును. అందువలన ఆ సాహ మేనల్లునివలెఁ బెరుగుచున్న మేవారురాణాకుఁ బ్రమాదము వాటిల్లవచ్చును. అట్టి సందర్భమున నామెజూపిన మహాత్యాగమును బడినశ్రమయు నిరర్థకములగును. అందుచేఁ బన్న ఉదయసింహుని వీడి చిత్తూరునకుఁ దిరిగివచ్చెను. ఉదయసింహుఁడు పెరిగి పెద్దవాఁడై సింహాసన మధిష్ఠించు తరుణమునకై యామె చిత్తూరునం దెదురు చూచుచుండెను.

తుదకా తరుణ మేగుదెంచినది. ఆమె మనోరథ మీడేరినది. బన్బీ రక్రమముగాఁ బాలింపదొడఁగెను. సామంతులెల్లరు 'కొఱవిదెచ్చి తల గోకికొంటి' మని పశ్చాత్తాపపడఁబొచ్చిరి. వారందరును బన్బీరును పారదోలి రాణాసంగుని వారసు నొక్కనిదెచ్చి సింహాసనమున నుంప బ్రయత్నించిరి. నాటికి చరమదశ యందున్న పన్న ఉదయసింహునిదెచ్చి, యాతఁడు గతించలేదనియుఁ జిత్తూరుసింహాసనమునందుఁ బరిపూర్ణమగుహక్కాతనికిఁగలదనియు నిరూపించెను.

పన్న పూతచరిత్ర. మహాత్యాగవతి. ఆమె చితిపై నున్నతమగు చలువరాతి కట్టడమొకటి నిర్మింపఁబడినది. అనుపమానమగు శిల్పవిద్యాకౌశల మందుఁ జూపఁబడినది. ఆమెపైగల గౌరవముచే స్మృతిచిహ్నముగ నా కట్టడమును రాణా ఉదయసింహుఁడు కట్టించెను. ఆకట్టడ మామె యద్వితీయమగు రాజభక్తిని బ్రపంచమునకుఁ జాటిచెప్పుచు నామెను మృతజీవినిగ జేసినది.

* * * *

పన్నా

హరి రాధాకృష్ణమూర్తి గారు

పన్నా సంగ్రామసింహుని దేవేరియరణపుదాసి. మేవాడ్ రాజ్య సంరక్షకుఁడు వనవీరుఁడు రాజవంశము నిర్మూలింపఁజూడవచ్చునని వినినది. కన్నపుత్రుని యుదయసింహునిగామార్చి శయ్యనిడి వాపోవుచున్నది.

ఉదయాధీశుని పంచవర్షముల నాయుష్కముఁ గాలుష్యపుం
బథముం బూని వధింపవచ్చునట! యావజ్జీవముందానె రా
ట్ప్రదవింబొందగ రాజ్యరక్షకుఁడు; దుర్వ్యాపారమాదీననా
యుదయుంగావగ నీదుపాలఁబడె బాబూ, యెట్లుగాపాడెదో!
కన్నులనైనవిప్పి ననుఁగాననివాఁడవెయైన నీకు నే
నన్నిసపర్యలం బ్రియమునందగఁ జేయకయున్నఁ దల్లినై
చిన్నినిసుంగువైన నినుఁజేరిచి పెంచకయున్న నిట్టులో
యన్న, త్వదీయ మాతృఋణమంతయుఁ దీర్పుమటందులోభినై ॥
భూతమయంబునై బ్రతుకుపొందుటకైన శరీరమిద్ది యే
భూతలనాథు నుప్పుదిని పూర్ణమనోరథమయ్యె నట్టివి
ఖ్యాతచరిత్రు నన్వయ నవాంకుర మొక్కమదద్విపంబు దా
నీతిసడల్చి మ్రింగ గమనింపగ నూరకయుంట పాడియే!

నాసకి రాజపత్ని నిజనాథునితోడ జోహారుసేయగా
నాసను నన్నుఁ బిల్చి 'యనుగా! కనువిప్పని యీనిసుంగునీ
కై సముపార్జనన్ సలిపె నాచతురాస్యుఁడు వీనినెట్లు నా
కై సుమనస్సుగాఁ బెనిచి యార్జనసేతో యశంబుమానినీ ॥

ఆజ్యముచే హుతాశనవిహారము కొంచెము కానిభంగి యీ
రాజ్యములన్ దురాత్మకులరజ్జువు లెన్నఁడువిచ్చఁగాన వీ
రాజ్యసుఖాప్తికిం దొసగురాజకుమారుని నీకునిత్తునే
పూజ్యత సంగ్రహించి తనువుంగనులక్ష్యముగాంతో నెచ్చెలీ ॥

చేతులు కావుపట్టినవి చిన్నతనంబుననున్న నీతి వి
ఖ్యాతవు పుణ్యలోకపరమార్థ మెరుంగుదుగాక బాలునిఁ
నీతనువుం బలెన్ మనిచి నింపుమశాంతి మదాత్మకించునా
చేతులు పట్టురాణి పలుసేతలు కన్నులగట్టు పుత్రకా ॥

చూడంజుట్టము మ్రొక్కదైవతము లెచ్చోఁగాననన్నట్లు నా
తోడంబుట్టినవారు లేరయిరి, యెంతోకూర్చునాతండ్రి నే
యీడుంగాననినాడె చేరెదివి, యాత్మేశుండు దేశంబులం
జూడంబోయెను నీవ నావగపు నిచ్చోమాన్పుమా పుత్రకా ॥

నీకునులాలపోసి యళినీలకచంబును జక్కదిద్ది నే
చేకొని కస్తురిన్ నుదుట స్మేరమెసంగగ బొట్టుపెట్టి నీ
కేకనువేదురౌనోయని యీక్షణముం బ్రసరింప జంకి యీ
కాకికి నిన్ను నేనొసగగా దయమాలితి నేమిసేయుదున్ ॥

మనసుది సందడించె ప్రియమా మరిమేరయెసంగదాయె స
న్నని యెలుగంతకంతకును నష్టపడెన్ ధృతిమందగించెడిన్
తనయుఁడవైన నిన్నొసగఁదప్పదు గుండెను రాయిచేసితిన్
జనవిభుఁగావ నిట్టియపచర్యకు నన్నుక్షమింపు పుత్రకా ॥

* * * * *

ఇట్లువాపోయి యాలేమ యిలకు నొరగె
నంత వనవీరుఁడటకు తనంత ప్రియము
లొలుకఁజూడగవచ్చి యా యువిదకొమరుఁ
దనదుశాతాసికిడియె రాట్తనయుఁడనుచు ॥

రాజవిశ్వాసమొసవ తనూజునందు
నొక్కఁడగు వానినొసగిన యువిదచేత
రక్షణను బొందినట్టి యారాట్కుమారు
డుదయసింహుఁడుగానేలెయుదయపురము.

పేదయిల్లాలు

అబ్బరాజు వెంకటరంగారావుగారు

౧

చినిగిపేలికలైన జీర్ణచేలంబులు అంగసౌభాగ్యంబు భంగపఱుప
చిక్కులై దారిద్ర్యజీమూతములజిమ్ము చికురాలు సౌందర్యశ్రీహరింప
లోఁగ్రుంకి నిరతంబురోదించుకనుగవ వదనశ్రీకమ్ము వమ్ముజేయ
వసివాడివత్తలై పసదూలు అంగముల్ సహజశృంగారంబు సమయజేయ
ఏటయేటనుసంతతి హెచ్చుచుండ
చిఱుతలాకటి బాధచేసిగ్గుపఱుప
పొరుగుపుల్లామసూటీల పోరుహెచ్చ
కుళ్ళికృశియించు 'పేదయిల్లాలి'గనుఁడు.

౨

దినమెల్లకష్టించితెచ్చెడి నూకలు ఆపూటగంజికే ఆటిరావు
అరపొట్టనాకట్టి మఱుపూటకని దాచుగంజిని కుక్కలుగతికిపోవు
కడకుపోమిగిలిన గంజినీళ్లైనను మిత్తులై చీమలు మిగులనీవు
కూలినాలికిబోయి కూడబెట్టినసొమ్ము మగనిసారాయికై మాయమగును.
శీలవతిగాన మగనిని దూలబోదు
విధినిదూరదు తనలోనవిసిగికొనదు
చెవినిజేర్చదు పెఱవారి చీదరింపు.
లోన విలపించు కష్టాలలోనఁగ్రుంగి.

౩

కనులంటిప్రాణాలు కడబట్టునీమూర్తి జాతిదౌర్బల్యంబుజాటుచుండు
నేలంటిశిథిలమై నీరొత్తునిలయంబు సంఘకాలుష్యంబు జాటుచుండు
అరపూటకైనను సరిలేసినీతిండి దేశదారిద్ర్యంబు తెల్పుచుండు
అరమేనిచుట్టుకు కొఱవడువస్త్రాలు దేశదౌర్భాగ్యంబు దేటపఱచు.
నిన్నుగాదని తనపొట్టనింపుకొనుచు
అతులితైశ్వర్యములదూగు నతడెపేద!
మఱియు, నినుగన్న నీదేశమాతపేద!
'పేదయిల్లాల'వని నిన్ను బిలువనేల?

స్త్రీ పురుష భేదంగురించి

'అనసూయ'

(మగని చెవిలో)

ఆహా! ఇదేకదా ఆడవాళ్లకీ మొగవాళ్లకీ భేదం? మీరు జ్వరమని చీదితే బెంగపెట్టేసుకొని పడలెత్తి పోయి నిద్రలేకుండా తిండిలేకుండా కాపలా ఉంటాము మేము! మాకు ఒంటికివస్తే ఇంతేగదా! చచ్చేమో బ్రతికేమో తిరిగిచూడనైనా చూడరు మీరు! ఎంతసేపూ మీక్లబ్బూ, మీస్నేహితులు, మీ పేకాటా, మీ గొట్టికాయలాటా, మీ బాతాఖానీ, ఇవన్నీ చల్లగాఉంటే చాలు మీకు! మేము ఎలాగుపోతేనేమిటి? కట్టుకున్న పెళ్లాం ఎక్కడికి పోతుందని తృణీకారం! పోనీ పుట్టింటికేనా పోయి హాయిగా ఏ ఆరునెల్లపాటో ఉందామంటే నేను అంత అదృష్టానికి నోచుకోలేదుగదా! ఈ యింట్లో యిలాగు పాతిపెట్టేసి తిరిగి చూడకపోతే ఏమిటి సాధనం? డాక్టరును పిలిపించడంలేదు, మందు యిప్పించడంలేదు, పోనీ మనిషి యెలాగువున్నదో మీరైనా తొంగిచూడడములేదు!

"ఈవూరు వైకుంఠయాత్ర వైద్యులచేత మందిప్పించడంకన్న మానేస్తేనే తెరిపి."

నాగురించి అంతపని యెప్పుడైనా పడుతుందా? ఈజబ్బులు బాధపెడతాయి గాని ప్రాణాలుతీసీవు! అలా తీసేస్తే ఏవిచారమూ లేదు! పోనీయండి ఎలాగున్నాది అని అడగడానికేమిటి ఆటంకం? ఎంతసేపూ, 'పనితొందర, తీరుబాటులేదు' అని వేషాలు వేస్తారు! నాలుగుగంటలనుండి తొమ్మిదిగంటలదాకా క్లబ్బులో పేకాటలాడడానికీ గొట్టికాయలాడడానికీ, వాడిపెళ్లాం అలాగు, వీడిపెళ్లాం యిలాగు, అల్లది వంగొని వంకాయతింది, ఇల్లిది తొంగొని దోసకాయతింది, అని బాతాఖానీ కొట్టడానికీ తీరుబాటు ఉన్నదికాని కట్టుకొన్నపెళ్లానికి జబ్బువచ్చి పడిపోతే గడియసేపు సంరక్షణ చేయడానికీ మందు యిప్పించడానికీ తీరుబాటులేదూ? అంత తీరుబాటు లేదని మీదినచర్యలలో యేమిటి మానేసేరు? ఒక పని మానేసినానని వేలుమడిచిచెప్పండి చూస్తాను! అన్నిటికీ ఉన్నతీరుబడి పెళ్లాంగురించి కనుక్కుందికి లేదూ? ఈవూరివైద్యులందరూ పనికిమాలినవాళ్లేనా? వందలకొద్దీ జీతాలు తెచ్చుకుంటున్నారు, జబ్బులు కుదురుస్తున్నారు, వాళ్లు మందిచ్చినవాళ్లంతా చనిపోయేరాయేమిటి? మీ అశ్రద్ధకు అదో సమాధానపు మిషగాని మరేమీగాదు. అభిమానమున్న మగవాడు అలాగని ఊరుకుంటాడా? గాబరాపడి కంగారెత్తి ఏచచ్చు డాక్టరునైనా తీసికొనివచ్చి శక్తివంచన లేకుండా ఇన్ని మందు నీళ్లు ఇప్పిస్తాడు! ఇంతకూ తమకు అట్టి అభిమానం ఉంటేగదూ! అభిమానం అన్నది మనస్సులో పుట్టాలిగాని తాటిచెట్టెక్కేవాడిని ఎంతకని ఎగసన తోయగలము? కొబ్బరికాయలో నీరూరినట్లు ప్రేమ ఊరాలి! ఆహా! మీచదువు కొంటూ ఉన్నరోజులకీ యిప్పటికీ యెంత భేదం? అదంతా నిజమో అబద్ధమోగాని కలలాగు జరిగిపోయింది! ఆ ప్రేమ, ఆ అభిమానము, ఆ ఆదరణ అవి యెన్నటికీ మరుపురావుగదా! అప్పుడు గంటలకొద్దీ నావద్ద కూర్చొని మాట్లాడుతూ కాలక్షేపముచేసినప్పుడు నావద్దనుండిన గొప్పగుణము లేమిటి? ఇప్పుడులేనివేమిటి? అప్పుడు మాట్లాడడానికి ఉండిన హాంశము లేమిటి? ఇప్పుడు లేనివేమిటి? మనస్సులో ఉండిన ప్రేమవల్లనే అట్లు హాంశములూ మాటలూ గౌరవమూకూడా ఊరుతూ ఉండేవి! ఇప్పుడు మరేమీ అక్కర్లేదు, దిక్కుమాలిన క్లబ్బు ఉంటే చాలును! మాట్లాడడానికి కబుర్లే లేవట! పోనీ మాట్లాడవద్దు; యిలాగు జ్వరంగా ఉన్నప్పుడైనా ఎలాగున్నదని తిరిగి చూడకపోతే ఎంతశాంతముగల పెళ్లానికైనా ఒళ్లుమండుతుందా మండదా? నిజంగా పరపురుషుడిని పొగడకూడదుగాని మన పొరుగు కృష్ణారావువంటి అభిమానముగల మొగుడు నూటికి వేయికి ఒకడుకూడా ఉండడని చెప్పవచ్చును!

'ఏం! పై వాడిమీద కన్నేస్తున్నావా యేమిటి!'

పై వాడిమీదేకన్ను వేస్తే మిమ్మలినిపట్టుకొని యిలాగు యేడవడం యెందుకు? అది లేకపోబట్టే యింతగానన్ను మీరు కాల్చుకొని తింటూఉన్నారు! ఆ కృష్ణారావుమాత్రం క్లబ్బుకువెళ్లడూ?

అతడెప్పుడువస్తాడు? మీరెప్పుడు వస్తారు? ఇట్టె వెళ్లి అట్టెవస్తాడు! మగ్గంలో కండెలాగు! మొన్నను అతనిభార్యకు పదిహేనురోజులు జ్వరం వచ్చినప్పుడు అతడు ఎలాగు ఆమెకు సంరక్షణచేసేడో మీకన్నులతో మీరు చూడలేదూ? ఆ పదిహేను రోజులూ ఆడపనీ మొగపనీ కూడా అతనికేకదూ? పువ్వులాగు సంరక్షణచేసేడు! ఎప్పుడూ కాళ్లకట్టునే కూర్చునేవాడు! అలాగు ఏదో కబుర్లో కథలో చెబుతునే ఉండేవాడు! జావలుకాచేవాడు. మందులు మాకులు యిచ్చేవాడు! పిల్లలకి సంరక్షణ చేసేవాడు! కంటిమీద కునుకైనా లేకుండా కాచుకొని వచ్చేడు! దానివల్ల వాడికేమైనా కీర్తి లోపమైపోయిందా? జబ్బులో బాధపడుతూవున్న పెళ్లామును తిరిగిచూడకుండా మీసాలు తిప్పకుంటూ మీరు తిరిగినంత మాత్రము చేత మీకు కీర్తివెళిపోవచ్చిందా? చక్రవర్తులై పోయినారా? పోనీ, మీకంత తీరుబాటు లేకపోతే ఒకమాటు డాక్టరుకు చెప్పి ఉంటే బంట్రోతు గుంటడైనా వెళ్లి యింతమందు తెచ్చి పోసేస్తాడుగద! తక్కినవాటికా! తక్కినవాటికి దైవమే ఉన్నాడు! గిడగిడ గింజుకున్నా మీ అమ్మ అప్పా కాస్త జావైనా చేసి పొయ్యరుగదా! పిల్లలిని చూడరుగదా! ఆబంట్రోతు గుంటడు ఉండబట్టి యింకా కొనఊపిరితో ఉన్నాను! లేకపోతే యీ పాటికి మీకు నాబాధ నివారణఅయి పోయియుండును. వాడిధర్మమాఅని వాడు కుంపటిలో అగ్గిచేసి ఇన్నినీళ్లు పడేస్తే దానితోనే నేనెలాగో జావ చేసుకొని బాధపడుతూ ఉన్నాను. (అవునుగాని మీ అమ్మవాళ్లకీ అంత శత్రుత్వానికి నేనేమిచేసేనండీ? శత్రువులవంటివాళ్లకు జబ్బుచేస్తే ప్రాణము నిలబడడానికి ఏదోమనకు చేతనైన సాయము చేస్తాము గదా, అలాంటిది వాళ్లు ఈగదిలోనికిరారు! తొంగి చూడరు! ఎలాగుఉన్నదని అయినా అనరు! లోకులు విని చీవాట్లుపెడతారని అయినా వాళ్లకి లక్ష్యము లేదు. ఏమిదారుణపుమనుష్యులండీ! అవును, వాళ్లను అవవలసినపనేముంది? వాళ్లకూ నాకూ రక్తస్పర్శా? బంధుత్వమా? పేగా? పెత్తనమా? అడివిపుసిరికాయ, సముద్రపుఉప్పూ, ఏమిటి సంబంధము? అర్ధశరీరమని అగ్నిప్రదక్షిణాలుచేసి కంఠానికి మంగళసూత్రంకట్టి పెళ్లాడిన మీకే నామీద ఆశాపాశాలేకపోతే వాళ్ల కెందుకుంటుంది? కండకులేని దురద బచ్చలికా? మీరు చులకనచేయబట్టే వారికి చులకన అయిపోయి నాను; మొగుడుకొడితే మాధుకరంవాడుకూడ కొట్టినాడుట! అలాగైంది నాబ్రతుకు! మీకు జింప్వాలేక పోబట్టే వారినోట్లో పడిపోతున్నాను! మీకు అభిమానమూ ఆశా కొంచెమైనా నామీదఉంటే నా బ్రతుకు ఇంత అనాడీగా ఉండదు! ఈ అభిమానమూ ఆశా అణిచేస్తూవున్నది ఈక్లబ్బే! మీరుక్లబ్బువెర్రి కొంచెము తగ్గిస్తేనేగాని మనసంసారము ఎత్తిలేటట్లు లేదు! అయిదుగంటలసేపు క్లబ్బులో కాలక్షేపం చేసి వేస్తే మరి పనిపాట్లు చూసుకోవడమూ యిల్లు సంసారము పెళ్లాం పిల్లలు, వీళ్లసంగతి కనుక్కోవడమూ, వీటికి టైమెుఏది? ఎవడు పెట్టేడో యీక్లబ్బు మాబాగా పెట్టేడు! ఆడవాళ్లందరూ సభచేసిగవర్నమెంటుకి రాస్తే నెమ్మదికి భంగం కలుగచేస్తాయని చెప్పి యీక్లబ్బులు తీసేస్తారేమో! ఇదెక్కడచేటు క్లబ్బువచ్చిందమ్మా! 'పెళ్లాంవచ్చినా క్లబ్బుపక్కనుంచే తెస్తారుగద! అప్పుడు మాదా'మన్నరకములోనికిదిగేటట్లు కనుపిస్తూ ఉన్నాది, అంతకంతకు మీ నైఖరిచూస్తే! శాసనసభలో కాలుపెట్టనియ్యండి! దానిసంగతి చెప్తాను! దానిపని పట్టిస్తాను!

"ఏమిటిచేస్తావు? క్లబ్బులు మూసీమవడానికి శాసనసభకేమి అధికారముంది?"

మీసాగు హక్కులుతీసేసి రైతులకి యిచ్చీడానికి సభవారికి అధికారంఉంది? మీక్లబ్బు హక్కులు

మాత్రం తీసేసి మా చేతుల్లో పెట్టడానికి అధికారం లేదూ? అసలు పట్టిసే క్లబ్బులు తీసీమని ఏదో తెలివి తక్కువ చట్టము పెడతానను కున్నారా యేమిటి? క్లబ్బులు ఒక్కమారు మూసీమంటే ఇప్పుడు బొబ్బిలి రాజావారిమీద అగ్రహారీకులు యేడుస్తున్నట్లు నామీద పడియేడుస్తారు మీలాంటి క్లబ్బువాళ్ళందరూ! అంచేత అలాగుచేయను. మరేంచేస్తానో తెలుసునా? ఆపాటి తెలిస్తే యీ ఊబిలోయెందుకు ఉండిపోతారు? చెప్తాను వినండి! క్లబ్బుకువెళ్లే ప్రతీ మెంబరూ తన పెళ్లాముతోకూడా అక్కడికి వెళ్లాలనీ, ఒక్కడూ వెళ్ళకూడదనీ, వెళితే వెంటనే గెంటించీడమేకాకుండా మేజిస్ట్రేటు దగ్గర శిక్షకూడా వేయించడమగుననిన్నీ, ఈ మొదలైన రూల్సు క్రమంగా అమలు జరుగుతూ ఉన్నట్లు చూడడానికి ఒకముసలి ఆడ అధికారిని గవర్నమెంటువారు నియమించి క్లబ్బుసొమ్ములో నుంచే దానికి జీతమిస్తూ ఉండవలసిందనీ, యీమోస్తరుగా యింకా కొన్ని కొన్ని షరతులతో చట్టము ప్రవేశపెట్టేనంటే ఆడవాళ్ళందరూ, అంటే ఒక మొగుడినిపట్టుకొని వేలాడే నాలాంటి ఆడవాళ్ళందరూ, నన్ను ఆమోదించడమే కాకుండా బ్రహ్మరథంపట్టేసి, ఆచట్టము సభలో మోసేసేటట్లు మొగమెంబర్లు ప్రాణాలుపీకీకుండా ఉంటారూ?

"బాగానేఉంది కాని ముసలి దెందుకూ?"

ఎందుకా! నేనేం అంతవెర్రిబాగులదాన్ని అనుకున్నారా? ప్రపంచజ్ఞానం లేదనుకున్నారా? పడుచుదాన్ని ఉంచితే పదిరోజులలో దాన్ని మీకోడె మెంబర్లు వలలో వడేసుకొని చట్టాన్ని చంపీరూ?

"ముసలిదానికిమాత్రం నల్లమందిచ్చి మచ్చిక చేయలేమూ?"

ఇలాంటి ముసలిముండలమీదికి ఇన్సపెక్టరు, ఇన్సపెక్టర్లమీద సూపరెంటు, ఇవన్నీ యేర్పాటు కావనుకున్నారాయేమిటి? మచ్చికని చెప్పిన యీ రెండు సంగతులతో చట్టమంతా అయిపోయిందని అనుకోకండి! దానికి యెన్ని చీలికలు, శాఖలు, కొమ్మలు, ఆకులు, పువ్వులు, పింజలు, అల్లిసభలో ప్రవేశపెడతాననుకున్నారు?

"చట్టము అమలులోనికివస్తే నీవుకూడా నాతో వస్తావు క్లబ్బుకి! ప్రమాదమేమిటి?"

నేనొక్కర్తెనూవస్తే కుదురుతుందీ? మనఆడంగులేం దొరసానులాయేమిటి పిల్లలిని సీమ పంపించేసి పోడీగా తిరగడానికి! మనకు దాసీలు ఆయాలు లేరు కదా! నాతోపాటు పిల్లలందరూకూడా వస్తారు! ఇలాగే ప్రతిమెంబరు పెళ్లామూ పిల్లల సహితంగా క్లబ్బుకి వెళిపోవస్తే అదో పెద్దపందులదొడ్డిలాగు తయారుఅయిపోతుంది! అప్పుడు ఎవరూకోరనక్కరలేకుండానే క్లబ్బు దానంతట అదే మూతపడిపోతుంది! ఒకనెలజీతంమాత్రం ముడితేచాలును ఈబాపతు ఉద్యోగస్థులకి, చట్టముయొక్క ఉద్దేశము నెరవేరిపోతుంది!

ఏమైనా ఈచట్టము శారదా ఆక్టుఅంత చచ్చు చట్టము కానేరదనుకుంటాను. దాన్నిలక్ష్యపెట్టకుండా పెళ్లిళ్లుచేసేస్తున్నారు! గవర్నమెంటువారికి నూరురూపాయిలు దాఖలుచెసి ముక్కులో పుల్లపుట్టి కదిపితేగాని వారు దఖలుపుచ్చుకోరు! ఎవరికిపట్టింది ఆబాధపడడానికి! నా చట్టము అలాంటిదికాదు! ఏరూలు తప్పినా, ఆతప్పిన మెంబరు పెళ్లామే ఫిర్యాదీ! అది అనాధైతే ఆ యిరుగుదో ఆ పొరుగుదో లేక క్లబ్బును బల్లిలాగు కనిపెట్టుకొని ఉండే గవర్నమెంటువారుంచే ఆ ఆడ అధికారో ఎవర్తైనా ఫిర్యాదుచేయవచ్చును. ఇలాంటి చట్టము మోస్తరు యెత్తేదో వెయ్యాలిగాని ఒక్కమారు దుడ్డుదెబ్బకొట్టేసినట్లు క్లబ్బులు మూసేసేమంటే ఘోరం ఘోరం అని మీలాంటివాళ్లు దొర్లి

దొర్లి యేడవడమేకాకుండా గవర్నరుగారి పాదాల మీద పడదామనీ వైస్రాయిగారి విమానానికి సాష్టాంగపడదామనీ యీ చట్టానికి అంగీకారం యివ్వవద్దనిబ్రతిమాలుదామనీ మీటింగులు, వైర్లు, యేర్పాటుచేసేసి యేక హడావడిచేసేరూ? అందుచేత సాసనసభవారికి అధికారంలేదనుకోకండి! సవరణచట్టాలతోనే హక్కులుపీకి పారేస్తూఉంటే కొత్తచట్టముతో అలాంటిది చేయడం అబ్బుర మేమిటి? అందులోకీ చచ్చుకల్లబ్బులను కొట్టడానికి శాసనసభకు శక్తిలేకపోతుందా? అంచేత క్లబ్బువెర్రి కట్టి పెడతారో, లేకపోతే క్లబ్బులమీదికి దండెత్త మన్నారో చెప్పండి!

మాతృప్రేమ

శ్రీపాద లక్ష్మీనారాయణమూర్తిగారు, బి.ఏ.

ద్విపద.

తనశిశువేయని తరుణియొక్కర్తు
తనశిశువేయని తరుణియింకోర్తు
జగడమాడుచు నరేశ్వరుసభాస్థలికి
తగవుదీర్చుకొనంగ తారేగుదెంచి
నిసుగును నరనాథు నికటాననుంచి
"వసుమతీనాథ! మావాదంబువినుము
ఈనిసుగిందులో నెవరిదోచెప్పి
మానితముగవాదుమాన్పి యిర్వురికి
తగురీతిన్యాయంబు దయచేయుమయ్య
సుగుణనిధీ!" యని సుందరుల్ పలుక
రాజేదియునుమాట రాకుండనుండి
యోజించియోజించి యూరకున్నంత
సకలధర్మార్థ విచక్షణుండైన
అకలంకమతి సచివాగ్రణిపలికె
"ఈతగవునుమీరలే తీర్చుకొనుడి
నేతృసమ్ముఖమున నిల్చుండియిచట."
ఆమాటలాలించి యాపూవుబోండ్లు
మోమోటమునువీడి భూమీశునెదుట
శిశువుపై పడి ఒకచేయియొక్కర్తు
వెసమరొక్కర్తుక వేరొక్కచేయి
పట్టిఆశిశువును బాధింపదొడగ
గట్టిగాఏడ్వగా గడగి నాశిశువు
నిసుగుపై ప్రేమనిండిన నెమ్మనమున
అసలుతల్లితలంచెనట కొంతసేపు.
"ఏలయీశిశువు నీలీలచేయొకటి
నేలాగియింకొక్కటీ యింతిలాగ
ఎవరిదగ్గరినున్న నేమయ్యెనాకు
ఎవరోఒకరుపెంచుటే నాకువలయు
కానయీశిశువు నిక్కాంతకేవదిలి
నేనింటికేగెద; కాని యీబిడ్డ
నిటులబాధింప నాకెట్లోర్చుమనసు"
ఇటుగొంతసేపు చింతించితావదిలె
శిశువును; మంత్రివీక్షించి యిదంత
అసలైనతల్లియీ అంగనయనుచు
నిశ్చయంబొనరించి నృపతితోపలుక
నాశ్చర్యమందె నయ్యవనీశుడపుడు.
సహజపవిత్ర వాత్సల్యసంపూర్ణ
మహాతల్లిమనస్సు నటుపరీక్షించి
నిజమైనతల్లికే నిసుగునొసంగె
ప్రజలెల్లనుతియింప ప్రభుశిఖామణియు॥

భగవంతునికిమట్టుకు వశమా!

శ్రీమతి టి. వి. సుబ్బాయమ్మగారు.

పదునాల్గు సంవత్సరములకు రజస్వల అయినను తలిదండ్రుల వివాద ములతో ఆరు సంవత్సరము లవివాహితగాయుంచి రామెను.

ఇపుడో పదకొండుమాసములక్రితం వివాహితమైనది. తల్లి దాస్యము తప్పినదని సంతసించిన దామె.

వారిద్వరు అన్యోన్యదంపతులు. ఒకరినొకరు నిముసమేని యెడబాసి యుండరు.

ఇపు డామె గర్భవతి ఆరుమాసములు. కుర్చీలోఉన్న భర్తకు తాం బూలమిచ్చి తాను భోజనముచేసి వచ్చునంతలో, అతఁడు మంచినీళ్లని యడి గెను. ఆమె త్వరితముగా తెచ్చునందలో అతఁడు కనులుమూసెను. ఎంత పిలచినను పలుకడు. ఆగృహమంతయు దుఃఖమయమైపోయినది.

డాక్టర్లు వచ్చి చేయిచూచి లాభములేదనిరి.

ఆమె దైవప్రార్థనతప్ప అంతగా ఏడ్చుటలేదు. ఆ జనసమూహంలో యెవరికివచ్చినట్లు వారు ఆమెను నిందించుచుండిరి.

'హా దైవమా! నా పతితోపాటు నన్నేల గొంపోవు? పతిలేని సతి జన్మయేల?' ఈ ప్రార్థనతో, ఆమె పతిప్రక్కనే వాలినది. ఆ నిదురనుండి మఱల మేల్కొనలేదు.

స్వర్గము నలంకరింపబోయిన యా పవిత్రమూర్తుల జన్మ మెంత ధన్యమో గదా! పవిత్రమూర్తుల నెడబాపుట భగవంతునికిమట్టుకు వశమా!

విద్యార్థి జీవితము

శ్రీమతి ఆచంట సత్యవతమ్మగారు.

వెల సులభం ఫల మధికం అని సినీమా వాళ్లు నాటకాలవాళ్లు ప్రకటిస్తూంటారు. మనప్రస్తుత పరిస్థితులలో దానికి వ్యతిరేకం వెల సులభం ఫలమసంభవం అనాలి. ఏమంటే అన్ని దినుసులు చౌకబట్టలు. అనగా మానప్రాణములకు ఆధారాలు. చౌకేకాని, 'అంగట్లో అన్నీవున్నాయి అల్లునినోట్లో శని వున్నది' అంటారే అలాగ చేతిలో డబ్బుం టేగా ఫలమనుభవించడం?

నెలజీతగాళ్లకి చెల్లుతుంది యీ 'వెల సులభం, ఫల మధికం' అనేమాట. ఏమంటే కొనుక్కునే సరుకులు చవకవడంవల్ల ఇది వరకు నెల కేఖైరూపాయలయ్యే సంసారి కిప్పుడు ముప్ఫైచాలుతాయి. అందుచేత వాళ్లకీ సుఖం.

ఇక యీనాందారులు వ్యవసాయదారు లదే అవస్థ. పంటయే జీవనాధారమగుటచే, ఆ కాయదినుసులమ్మితే వచ్చేది వ్యవసాయం చేయించడానికయినకూలికి సరి. ఏమైనామిగి లితే పన్నుకి సరి. తను, పెళ్లాం, పిల్లలు యింట్లో పస్తు. ఈబాధలుపడలేక రైతు భూమికవులే వొదులుకుంటున్నాడు. భూమి కవులు కియ్యకపోతే రాబడిలేక యీనాం దారుడి పనిసరి. పైగా భూమి బీడవుతుంది. అందుచేత వెనకటికవులు రిజిస్టరుఅయి అయి దేళ్లున్నా, అది రద్దుచేసుకొని ఆ రైతునే మంచిమాటాడో, లేకపోతే మరోడిని బ్రతి మాలో, సగంమక్తాకియిచ్చితీరాలి, చచ్చి తీరాలి. పరిస్థితులిలావున్నా, రాజుగారికోశం తక్కువైతే పన్ను లిష్టమైనట్టు ఎక్కువ చేసి, ప్రజలనెత్తి నిరుద్దే నిరంకుశప్రభుత్వం పన్నుమాత్రం తప్పదు.

ఆదాయం తక్కువైనా వ్యయం తప్పదు కదా! పల్లెటూరి యీనాందారుకి గంపంత బలగము. కొడుకులకి చదువులు అక్కడలేక పోవడంవల్ల దగ్గిరో దూరమో ఓ పట్టణానికి పంపి చదువు చెప్పించాలి. ఆ కుర్రాడు అక్కడ ప్రవేశించి స్టూడెంటులైఫ్ అంటూ వాళ్లనీ వీళ్లని చూచి నెలనెలకి యింటిదగ్గిర నుండి డబ్బొస్తుందిగదా అని అక్కరలేని కానిపోని గుణాలన్నీ పనిగట్టుగుని (చదువు కన్న ఎక్కువశ్రద్ధగా)నేర్చుగుంటాడు. నిన్నటి దాకా యింటిదగ్గిర చద్దన్నముతినేవాడు యిప్పుడు ఆ అలవాటు మానేశాడు గనుక కాఫీతాగుతేనేకాని వుండలేడు. మొదట కొత్తవాడవుటచే ఏపూటకాపూట డబ్బు చెల్లించే తింటాడు. తరవాత కాతాదారవు తాడు (అరువుపెడతాడు). అప్పటినుండి స్నేహితులెక్కువౌతారు. నలుగురు స్నేహి తులమధ్య ఓ గొప్పవాడున్నాడంటే వీళ్లు నలుగురు కలిసి వాడిని జలగల్లాపట్టుకుని ఆర్పేసి తీరారన్నమాటే. ఇక చెప్పేదేమిటి? పీడు పూర్తిగా ఆరిపోయాక తనుకూడా మరొకడిని ఆలాగే ఆర్పటానికి ప్రయత్ని స్తాడు. సిగరెట్టుపొగ, యింజనుగొట్టములో నుంచి వచ్చే బొగ్గుపొగలాగ, ఆముక్కులో నుంచి నోటిలోనుండి విరామంలేకుండా వస్తూనే వుంటుంది. మొదట మిఠాయికిల్లీ తర్వాత కారాకిల్లీ మధ్యాహ్నమయ్యేసరికి మళ్లీ టిఫిను. ఇక విస్తరిదగ్గిర కూర్చుంటే

వీళ్లు చేసేభోజనమేముంది? వూడ్చుకుతింటే నామోషీ. కావలసివున్నా నాలుగు మెతుకులు కతికి లేచిపోతాడు. హోటలుదేవుడికి కట్టే ముడుపుమాత్రం తప్పదు. మూడు పూట్లా పడే టిఫెన్లేమోయిలేక బాధపడే పొట్టలు, తమ యజమాని బలవంతంమీద కొద్దోగొప్పో అన్నంకూడా ఎక్కించుకొని జీర్ణించుకోలేక బాధపడుతుంటే అప్పుడు యజమానికూడా అవస్థపడడం ప్రారంభిస్తాడు. ఏనుగులా వచ్చినవాడు పీనుగవుతాడు. వెలవెలలాడుతూ పాలుపోయి మేడిపండు వంటి శరీరం, సిగరెట్లకు సాయం సినీమాలు నాటకాలవల్ల నిద్రలేకపోవడం, నిద్రరాకుండా టీ పానం, ధూమపానమనే విషపానం, వీటితో వచ్చే జబ్బులకుమందుపానం వీటితో సగం చచ్చివస్తాడు కుర్రాడింటికి, శెలవలిస్తేను.

'అయ్యో మా అబ్బాయి ఏమో చదివి వెలగబెటుతాడని, పొరుగూళ్లోవుండి కష్టపడతాడేమోనని, వచ్చే నాలుగురాళ్లు యింట్లో తిండికి సరిపడకపోయినా, అప్పులుచేసో, ఆస్తులమ్మో నెలనెలకి ఆతారీఖుతప్పకుండా తండ్రి మనియార్డర్లు కడుతూంటే ఏంచదివాడోగాని మా అబ్బాయి యిల్లా తయారయాడేమిటి?' అని తల్లి ఆశ్చర్యబోతుంది. ఏమిటో చదివి తెలివి తేటలు సంపాదిస్తాడని పల్లెటూరినుంచి పట్నంపంపించడం తల్లి దండ్రులు. అక్కడ ప్రవేశించి పై విధంగా యింటిసంగతి, వంటి సంగతికూడా మరిచిపోయి బోలెడేసి అద్దెలు పోసి ఎలక్ట్రిక్ లైట్లు వుండాలంటూ అల్లాంటి గదుల్లోనే వుండడం. కోతుల్లాగ, ఒకడు డబ్బున్నవాడు ఏదైనా మంచిసూటు కుట్టించుకుంటే, డబ్బున్నవాళ్లు లేనివాళ్లు అంతా అల్లాంటి సూటు కుట్టించుకుతీరాలి; లేకపోతే చిన్నతనం. తలకి శుభ్రమైన కొబ్బరి నూనె రాసుకుంటే ముసలిపద్ధతిట! నవనాగరికులు వాసననూనెలు రాసుకుంటేనేగాని బాగుండదని బోలెడంత ఖరీదెట్టికొని రాసుకోవడం. పెద్ద లెవరైనాచూచి 'ఇంత చిన్నతనంలోనే జుట్టునెరిసిందేం నాయనా?' అంటే 'యీరోజుల్లో అందరికీ అంతేనండి' అని వెంటనే జబాబు. చిన్నప్పటిదువ్వెన్నలు పనికిరాక గట్టిగా దువ్వుకుంటే పళ్లన్నీ రాలిపోయే దువ్వెన్నలు ఎక్కువ ఖరీదుపెట్టి కొని దువ్వుకోవాలి. ఇలా చదువుకంటేషోకులకే ఎక్కువసొమ్ము ఖర్చుపెడతాడు!

హాయిగా ఒంటికి మంచిగాలి తగిలేలాగ ఓపంచకట్టుకొని, ఉన్నంతలోనే వేళకింత కడుపునిండా తిండితిని, తండ్రితోటి పొలాల్లోను తోటల్లోను స్వేచ్ఛగా విహరిస్తూ దేహపరిశ్రమ చేసుకుంటూ, సినీమాలు నాటకాలు లేకపోవడంవల్ల వేళకి నిద్రపోతూ ఏజబ్బులూ లేకుండా సుఖంగా వుండేవాడు; యింటిదగ్గిర దురలవాట్లు ఏమీలేక, తలిదండ్రులకు కాస్త చెప్పినమాట వినేవాడు; ఈ యింగ్లీషు చదువులో ప్రవేశించి, చదువు లేకపోయినా, డబ్బుఖర్చయీ పద్ధతులు నేర్చుకొని పాడైపోయి యింటికివచ్చి అమ్మా నాన్నా చెప్పినపనిచేస్తే అభిమానమట. పైగా పూర్వపు పద్ధతులతో శుచిగా నున్నవాళ్లని చూస్తేనే అభిమానము, విసుగు, నవ్వులాట. పట్నవాసపుగాలి (దుమ్ముతో కలిసినగాలి) పీల్చడంచేత పాడైపోయిన శరీరాలు, మొద

లైనవానిచేత ఎప్పుడో చావవలసినవాడు యిప్పుడేచచ్చి ఫూరుకుంటాడుగదా. నల్లగా బొగ్గుల్లాటి పెదవులు, బీడీలు సిగరెట్లవల్ల ఎండిన గుండెలు, చప్పిదవడలు, వాసననూనెల వల్ల నెరసినజుట్టు, కళలుతప్పిన కళ్లు. అబ్బాయికి యింగ్లీషు క్రొత్తభాష గనుక రాదు, తెనుగు మనభాషేగనక అశ్రద్ధచేత రాదు, మొత్తానికి ఏభాష పూర్తిగారాక యింతడబ్బుపెట్టి కొనుక్కొచ్చాడా అన్నట్టు యీమాపుతో తయారవుతాడు. ఇంటికి ఒక్కకొడుకుతో మట్టమై తల్లితండ్రుల యింటి దగ్గిర మాడుతూంటారు. ఇన్నివిధాల డబ్బు ఖర్చుపెట్టి, ఆయురారోగ్యాలులేక, ఉద్యోగాలులేక యింటిదగ్గిర కూర్చుంటాడు. ఈ మాటువారికే కూర్చోడంకాదు. పొరుగూరి భాగ్యము సిగరెట్లు, కాఫీ మొదలైనవాట్ల కయ్యే సాదరుఖర్చు నాన్నకే బిల్లు (Bill) చేస్తాడు. తనతోపాటు చిన్నప్పుడు తల్లి తండ్రులు ముచ్చటకోసం కట్టబెట్టిన భార్యా పంతులుగారుకూడా దిగుతారు. 'దరిద్రుడికి కుక్కమురికి సంతాన'మన్న సామెతగా యేడాది కోపిల్లకాయ బయలుదేరుతూంటుంది. ఒక్కకొడుకుతోనే మట్టమై పకీరైన తండ్రి కొడుకుకుటుంబాన్నికూడా పోషించాలిప్పుడు. ఇల్లాటి మొగుళ్లతో కాపరంచేసే ఆడాళ్ల అవస్థ అనుభవించేవాళ్లకే తెలియాలి. భగవంతుడికే తెలియాలి. తనకేమైనా కావాలంటే పుట్టింటివాళ్లింతవున్నలాళ్లై యిస్తేనే తప్పగాని లేకపోతే సిగ్గువిడిచి మామగార్ని అడగాలిసిందే. పిల్లలెప్పుడైనా ఏమైనా కావాలని అల్లరిపెడితే కొనిపెట్టి ఊరుకో పెట్టాలంటే కానీలేదు. ఇన్ని అనర్థాలకీ మూలము తనమగడుపట్నవాసంలో ప్రవేశించి చదివిన 'నవనాగరికపు' యింగ్లీషు చదువే ముఖ్యకారణం.

'అప్రయోజకుడికి అహంకారం ఎక్కువ' అన్నట్లు, యింట్లో పెళ్లాంమీద అత్తారిమీద చిరాకుచూస్తే యింతా అంతాగాదు. వాళ్లపిల్లని బాధపెడితేగదా వాళ్లకి నొప్పి. ఆసులువెరిగి తప్పులేకపోయినా సరే పెళ్లాన్ని బాధపెడతాడు. చుట్టుపట్లవాళ్లిదేమన్యాయమంటే, 'నాపెళ్లాం, నాయిష్టం, నువ్వెవడవు నన్నడగడానికి?' అంటాడు. తనచిల్లరఖర్చులకి డబ్బుకోసం అమ్మని పెళ్లాన్ని బాధపెడతాడు. వీళ్లిటివని, వాళ్లిటివని పెళ్లాంమెళ్లో రెండుగుల్లలుంటే అమ్మేస్తాడు. 'ఆదివారం అందలం, సోమవారం జోలి'లాగుంది అబ్బాయిపని. ఇల్లాగున్నాయి యిప్పటివాళ్ల కాపరాలు. చదువుకునేరోజుల్లో యింతోటి చదువుకే నడ్డినొప్పిపెడుతుందని యీజీచెయిర్లు క్యాంపుకాట్లు కావాలి. ఇప్పుడుసాదరుఖర్చుకి కావలసి అవేఅమ్మేస్తాడు.

ఇల్లాగే పెద్దపెద్ద సంసారాలు కూలిపోయాయి, పోతున్నాయి. ఒక్కపంచిచొక్కాతో జాతీయవాదులమని కొన్నాళ్లుతిరిగాడు. ఇప్పుడదేంచిత్రమో మళ్లీఫాషన్లులో దిగి సూట్లంటూ మొదలెట్టాడు. ఒక్కసూటుకయ్యే ఖర్చుతో రెండుపంచలు, రెండు చొక్కాలు, రెండుఖండువాలు (నాణ్యమైనవి, శుభ్రమైనవి) వస్తాయి. ఎంతడబ్బు డ్రస్సుకే చాలటంలేదు. స్టూడెంటులైఫ్

అంటే వేలంవెర్రిలోకి దిగింది. అదేమియు జార్జో, ప్రపంచకములో దోమకాటు, దానితో పాటు బోదకాలు వృద్ధయాయి; అవికప్పడే యిజార్జొచ్చాయి. తల్లిమెళ్లోను, పెళ్లాం మెళ్లోను బొందులు, అబ్బాయిమెళ్లో కాలరు నెక్టయి. అమ్మమూసివాయనం ముత్తైదు, కొడుకుదొరగారు. తండ్రికి మోకాలు దిగని గావంచా, కొడుకుకు సూట్లు. చివరకిన్ని సౌఖ్యములుకూర్చినతలిదండ్రులు విషతుల్యులు.

'అదనెరిగి అప్పు, పదనెరిగివిత్తనం' అని సామెత లాగ, తనరాబడినిబట్టి ఖర్చుచేసు కోవాలి. యువకజీవితమబ్బుటకై బుద్ధిమంతులు, ధర్మాత్ములు, ఎవరైనా అడ్డుపడి విద్యార్థిజీవితమును సంస్కరిస్తే అనేక హిందూ కుటుంబము లికముందైనను నిలవ గలవని మనవి.

సీతమ్మనిర్యాణం

వీటూరి వాసుదేవశాస్త్రిగారు

అమ్మరో కన్నతల్లి మమునందర బాయగడంగితమ్మ
మానమ్మగ నుంటివేల కనుదమ్ముల మూసితివేలనమ్మ
యింకెమ్మెయి నుందువారల మికెవ్వరు దిక్కని బిడ్డలేడ్వ
సీతమ్మ దివంబు కేగితె సదాశివరావుసుపత్ని, అక్కటా!
పూతచరిత్ర! యీవెపుడు బొంకిమెరుంగవు, బొంకువారలన్
నీతిమెకాదటంచు కడునేర్పునబుద్ధులు సెప్పెదోరిమిన్
ప్రీతియు జూపి, లేమిడిని బేర్కొ-సవెప్పుడు కష్టజాలముల్,
భీతియులేదు మిత్తికి గభీరతనేగ దివంబుజూడగన్.
ముప్పదితొమ్మిదేండ్లు కడుమోదమెలర్పగ దెన్గుభాషకై
గొప్పతపంబుజేసి కనుగొంటివి యందలి ధర్మమెల్ల, నీ
వెప్పుడు దోటివారలకు విద్యలునేర్పుటయందె కాలమున్
మెప్పుగబుత్తు, నీకిపుడె కోరికపుట్టె దివంబుజూడగన్!
భారతభామిని ల్బువిని భాసురవాగ్వి భవాభిరామలై
పేరుగడించిరన్నిట నమేయలు ధర్మపరుల్ జగదేగవీరులై
వారిపథంబుద్రొక్కి మనవారలుకూడ నటుల్ జరించ నీ
భారతరాజ్యలక్ష్మి పెరవారలజేరదటంటివీవెకా.
జీవితకాలమెల్లను నిజేశునియంఘ్రిసరోజయుగ్మ సం
సేవయొనర్చినావు, దివి జేరవిభుండు ఫలంబెదంచునా
పావను నాత్మనెంచితివి, పావనుజేసితి వాత్మదేవునిన్
కావున నీవు ధన్యవు, సుఖంబగు, మాకుకబా యభాగ్యమా.

సుశీలా రజస్వలానంతర వివాహము

శ్రీమతి మద్దుల దమయంతీదేవిగారు

రంగారావుగారు కాకినాడదగ్గర గొల్లపాలెమున నివసించుచుండిరి. ఆయన ధనవంతుడగు వైశ్య ప్రముఖుడగుటచే గ్రామమునకంతకును గౌరవప్రదముగ మెలంగుచుండిరి. ఆయన భార్య కల్యాణి, భర్త కనురూపయై సహధర్మచారిణి నామమును సార్థకమొనర్చుచుండెను. వారి పెద్దకుమార్తె సుశీల, చిన్నకుమార్తె సువర్ణయు, తల్లిదండ్రులవద్ద నల్లారు ముద్దుగ పెరుగుచుండిరి. వారిరువురు పేరునకుతగిన సద్గుణములు, మంచి సౌందర్యముగలవారు. అన్యోన్యమున చాల కలిసి మెలసి తిరిగెడివారు. తల్లిదండ్రుల యందు వినయవిధేయతలుకలవారై చక్కని శ్రద్ధాభక్తులతో విద్యాభ్యాస మొనర్చుచుండిరి.

ఒకదినమున మధ్యాహ్నము భర్త భోజనము చేయుచుండగా, కల్యాణి వంటయింటి తలుపున కొరగనిలిచి, "ఏమండీ! మన సుశీలకు పన్నెండు సంవత్సరముల ప్రాయము వచ్చినది; పెండ్లిమాట యేమైన యాలోచించుచున్నారా, లేదా?" యని ప్రశ్నించెను.

రంగారావు మజ్జిగఅన్నము కలుపుకొనుచు దీర్ఘాలోచనతో "ఆలోచింపకేమి? నేను చేయవలసిన పని చేయుచునేయున్నాను. కాని యిప్పు డేమంత తొందరవచ్చినది? అయినను యిప్పుడు వివాహము చేయుటకు శారదాచట్ట మొకటి అమలులోనికి వచ్చినది. పదునాలుగు సంవత్సరములు వచ్చినగాని వివాహముచేయుట కెంతమాత్రము వీలులేదు" అనుచు మెల్లగ తప్పించుకొనజూచెను. కాని కల్యాణి యంతతో నూరుకుండునదియా?

"సరే, మీ రిట్లే చెప్పుచు కాలముగడుపఁ జూచుచున్నారు. పన్నెండు సంవత్సరములు వచ్చినవి, యింకను చాలదా? పదునాలుగు సంవత్సరములు వచ్చుదనుక నే నుంచజాలను—ఇంతవరకు వచ్చునప్పటికే నాకు చాల కష్టముగనున్నది. ఇక నొకటి రెండేండ్లలో నమ్మాయి రజస్వలయగును 'లోకులు కాకు'లని మనలను కులమునుండి వెలివేతురు. అందువలన మనకు తీరని యవమానముకలుగును. మన గృహమున కితరు లెవరునురారు మనల నెవ్వరు పిలువరు. ఏది యెటులున్నను ముందు వారికి భయపడవలసివచ్చుచున్నది. కాన మంచివరుని వెదకి త్వరలోనే మన సుశీలకు వివాహముచేయవలెను" అని యామె చిన్న యుపన్యాస మిచ్చునప్పటికి రంగారావునకు కొంచెము కదలికపుట్టెను. అయిన యాలస్య మెట్లైననయ్యెను, కావున కల్యాణి బుర్ర తిప్పనిదే యీవేళ విస్తరిముందునుండి లేవకూడదని యాతడు దృఢనిశ్చయ మొనర్చుకొనెను. మొదట నామెపై లేనిపోని కోపము తెచ్చుకొని యిట్లు ప్రారంభించెను.

"ఏమిటే గొడవ? భోజనముదగ్గిరనేనా? దీనికి మరిసమయము దొరకలేదా? ఇదిగో, చూడు. నే నొకటేమాట చెప్పుచున్నాను. ఈ రోజులలో నెక్కడ చూచినను రజస్వలానంతరవివాహములు నిర్భయముగను, మిగుల నుత్సాహముతోను జరుగుచున్నవి. బ్రాహ్మణులుకూడ నిరాఘాటముగ నిట్టి వివాహములు చేయించుచుండ, నింకను నీవు భయపడుచున్నావా? 'వారు వెలివేతురు, వీరు నిందింతురు' అను భయమెందుకు? 'మన యంతరాత్మ కనుకూలమా, కాదా'యను సంగతి యాలోచింపవలెను. నిజముగ స్త్రీలు విద్యావిహీనులగుటచేతనే యిట్టి మూఢాచారములకు లోనైనారు. ధనమున కాశించి, యేమియు నెఱుంగని పసిపాపలకు ముక్కుపచ్చలారని వయస్సులోనే, యే ముసలివానికో లేక యే రెండవ పెండ్లివానికో యిచ్చి ముడివేయుచున్నారు. ఇక నా బాలిక పదవయేటనే రజస్వల

యగును. పదునొకటవయేటనే యమ్మాయిని అత్తవారింట కాపురముచేయుమని పంపెదరు. పాప మా బాలిక విద్యావతికాదు — చిన్నతనము — కాపుర మేవిధముగ దిద్దుకొనవలెనో, పతిసేవ యేవిధముగ చేయవలయునో తెలియదు. ఇక వెళ్లినది మొదలు అత్తగారు మంచి గుణవతియైన సరే — లేనిచో నామె యా బాలికను పెట్టు కష్టములు యిన్నియని వర్ణింప నలవిగాదు. ఇదిగాక రెండవవైపున నాడుబిడ్డల సాధింపులు. ఇక భర్తస్థితి చూడవలెను. అతని కొకవైపున భార్య, మరియొకవైపున తల్లి. ఎవరినేమనిన యెవరికి కష్టమోయని సమాధానము చెప్పజాలక యిద్దరిమధ్య నలిగిపోవును. ఆసమయమున పాపము సరళస్వభావయగు నా బాలిక హృదయము దుఃఖాగ్నిలో నెంత కుమిలిపోవునో యెవరు చెప్పగలరు? 'బాల్యమున విద్యచెప్పింపక, యేమియు దెలియని దినములలో వివాహమొనర్చుటచేతనేకదా నే నీ యకూపమునబడి యిన్నికష్టములపాలు కావలసివచ్చినది' అని దీర్ఘవిచారముచే కృశించి పోవును. ఈ సంగతి తెలిసి యామెతల్లిదండ్రులు ఆమెపడు కష్టములన్నిటికి తామే కారకులమని మిగుల పశ్చాత్తాపపడెదరు. చిన్నతనముననే సంతానవతులగుటచే, వారిని సవరించుకొనజాలక, యిల్లు సరిగా దిద్దుకొనజాలక, యెవరిమీది కోపమునో ఆమె తన బిడ్డలపైన చూపసాగును. తెలిసినదా, చిన్నతనమున కాపురముచేయుచున్న బాలికల దుస్థితి యీవిధముగనున్నది. ఇక భర్త చనిపోయిన బాలికలగతి చెప్ప నవసరములేదు. కనుక, బాగుగ ఆలోచించుకొనుము. మన బాలికల కున్నతవిద్య నేర్పించి, పదునైదు వత్సరములు వచ్చినతరువాత, వారికి నచ్చిన వరులనుచూచి వివాహముచేయుదము. 'పెద్దవారైనతరువాత వివాహముచేసినమాత్రము కష్టములురావా' యని నీవడుగుదువేమో, వారు జ్ఞానము తెలిసినవారు, విద్యావతులు గావున నప్పుడు కష్టముల తప్పించుకొనగలనేర్పు వారికి కలుగును. ఒకవేళ కష్టములు వచ్చినప్పటికిని వాటిని ధైర్యముతో సహించగల్గుదురు. అదిగాక, వారంతటవారు, స్వయముగ ప్రేమించి చేసుకొనిన భర్తయేగాన, నెన్నికష్టములు వచ్చినను తల్లిదండ్రుల నిందింపవలసిన యగత్యము లేదు. లోకమున నీవిధమగు వివాహము లెన్నియో జరుగుచున్నవి."

రంగారావు తన లెక్చరు పూర్తిచేయునప్పటికి తాను భోజనముచేయుచున్న సంగతి జ్ఞాపకము వచ్చెను. "అబ్బ! ఎంతయాలస్యమైనది?" అని యొకదీర్ఘముతీసి కాళ్లుచేతులు కడుగుకొనిపోయి ఒక కునుకుతీసెను. తరువాత లేచి మెల్లిగ ఆఫీసునకు జేరుకొనెను. ఈ విధముగ రంగారావు కల్యాణుల మధ్య కుమార్తెల వివాహవిషయమున ప్రతిదినము వాదప్రతివాదములు జరుగుచుండెను. రంగారావు ఆమె హృదయమున కెక్కునట్లుగ, వివిధములగు సాంఘికవిషయములగూర్చి యాధునికపద్ధతులతో చర్చింపసాగెను. ఎట్లైనను కల్యాణి బుద్ధిమతి, యాలోచనాపరురాలు, క్రమక్రమముగ కల్యాణికి రోజుజరిగెడి యీచర్చలవలన, మంచిచెడ్డలు, సుఖదుఃఖములు తెలియసాగెను. కాలక్రమమున మనసు పూర్తిగ పరివర్తనము పొందెను. చివరకు భార్యభర్తల యభిప్రాయ మొకటేయయ్యెను. స్త్రీజాతి యున్నతినందుట లోకమున కెంత శ్రేయస్కరమో యామె గుర్తింపగల్గెను. అప్పటినుండి యామె తన బాలికల భావిసౌఖ్యమునకై వేవిధముల ప్రయత్నింపసాగెను.

౨

సుశీల సువర్ణలు యింటివద్దనేయుండి యమితోత్సాహముతో విద్యాభ్యాసమొనర్చుచుండిరి. ఆంధ్రము, ఆంగ్లము యిదివరకే చదువుచుండిరి. ఇప్పుడు రాష్ట్రభాషయగు హిందీనికూడ చక్కగ నేర్చుకొన సాగిరి. సుశీల స్కూలుఫైనలు ప్యాసయినది. హిందీలో నున్నతపరీక్షయగు 'రాష్ట్రభాష'కు చదువుచున్నది. ఇద్దరు సోదరీమణులును సంగీతమున చక్కని పాండిత్యము సంపాదించిరి. ఒకరు వీణవాయించుట

యందును, మరియొకరు ఫిడేలువాయించుటయందును మిక్కిలి కృషిసల్పుచుండిరి. సుశీల వీణవాయించుచు త్యాగరాజకీర్తన పాడినదన్న మోడులు చిగుర్చవలసి నదే. ఆ చక్కని కంఠస్వరము, సన్ననినంపులు తిరిగిన ఆవేళ్లతో తీగెలమీటుట, వీణపై చాకచక్యముతో వేళ్లనట్టె పరుగెత్తించుట, యివన్నియు చూచినవారు మంత్రముగ్ధులైపోవుదురనుటలో సందేహములేదు. ఆమె యాంధ్రమున చక్కని వ్యాసముల వ్రాయుటలో నత్యంత నిపుణురాలయ్యెను. అప్పుడప్పుడు చిన్నచిన్న కథలనువ్రాసి 'గృహలక్ష్మి'కి పంపుచుండెను. నిరంతర విద్యాగోష్ఠివలన నామె హృదయ మున్నతభావపరిపూర్ణమై, యామె జీవితమునకొక క్రొత్తకాంతి, క్రొత్తమాధుర్యమును కలుగజేసెను. ఆమె శరీరమునందలి యాంధ్రరక్త మొక్కసారిగ యుప్పొంగెను. తనలోని యాంధ్రత్వము నుజ్జీవింపజేసుకొనుటకును దాని నిలబెట్టుకొనుటకు నామె యత్నింపసాగెను. ఆంధ్రనారీమణుల గరిమామయ జీవితమును తన యాదర్శముగ బెట్టుకొని యామె తనచేకాగల యల్పసేవచేయుచు జీవితమును సార్థకపరచుకొనసాగెను. పదునైదేండ్లు నిండునప్పటికే యామె కీర్తిసుగంధమువలె నలుదెసల బర్వసాగెను.

సుశీల రజస్వల యైనప్పుడు కల్యాణి తనహృదయ దౌర్బల్యమునకువశయై కొంతభయపడెను. కాని యాహ్వానించిన పేరటాండ్రందరువచ్చి సుశీలను హృదయపూర్వకముగనాశీర్వదించి మంగళహారతుల నిచ్చిరి. ఫలములు తాంబూలములు తీసుకొని కళ్యాణి హృదయమునందలి యనవసరభయమును పోగొట్టిరి. కాని యెవరో యిద్దరు ముగ్గురు పూర్వాచారపరాయిణులు మాత్రము రాలేదు.

కల్యాణి మరల పెండ్లిపాట పాడసాగెను. రంగారావు తగినవరుని వెదుకుటకు పూనుకొనెను. మంచి సంబంధము లున్నవవి తెలిసినచోటికెల్ల వెళ్ళి పరీక్షించెను. అందరు సుశీల రూప గుణ సంపదలు విన్నవారగుటచే నామె సంబంధమున కెగబ్రాక నారంభించిరి. కాని రంగారావున కేసంబంధము నచ్చలేదు. మద్రాసులో చక్కని సంబంధమొకటి యున్నదని తెలిసి యచ్చటికి కూడ ప్రయాణ మయ్యెను.

3

రంగారావు తిన్నగా సెంట్రలుస్టేషనునుండి క్రిష్టియన్ కాలేజికి వెళ్లెను. సుదర్శనుడు బి.ఏ క్లాసులో చదువుచుండెను. చూచీచూచుటతో రంగారావునాతడాకర్షించివైచెను. ఇరువదియొక్కసంవత్సరము లుండునేమో. మంచిరూపసి. ఉన్నతాశయములు కలవాడు. కాలేజీ కంతకు తలలో నాలుకవలె మెలంగుచు ప్రిన్సిపలుచే కూడ మన్ననల నందినవాడు. ఇక లోటేమున్నది? ధనముకా? అతని తండ్రి రామారావు హైకోర్టువకీలు, మంచిగౌరవనీయుడు, సంఘసంస్కర్త. తనకుమార్తె సోనాబాయినికూడ 'లేడీ విల్లింగ్డన్ కాలేజీ'లో ఉన్నత విద్యకై చదివించుచుండెను. ఆయన సోనాభాయికి రజస్వలానంతర వివాహము చేయదలంచుటయేగాక తనకుమారుడు సుదర్శనునికి కూడ ఒకరజస్వలయగు కన్యకనిచ్చియే వివాహముచేయ నిశ్చయించుకొనెను.

ఆనాడు సాయంత్రము నాలుగుగంటలకు తన స్నేహితులకూడ వెంటబెట్టుకొని రంగారావు రామారావుగారింటికివెళ్లెను. మంచిమర్యాదగల కుటుంబము. అదివరకే సుదర్శనునివలన నన్నిసంగతులు తెలిసుకొనియుండుటచే రామారావు వచ్చినవారందరిని గౌరవించి కూర్చుండజేసెను.

అందరుకలసి వివాహవిషయము లన్నియు మాట్లాడుకొనుచుండిరి. రంగారావు భువనమోహనకరమగు సుశీలఫొటోను వారికి చూపుచుండెను. ఇంతలో సుదర్శనుడు కాలేజీనుండి తిరిగివచ్చెను. సుదర్శనుడు కూడ ఫొటోనుచూచి ముగ్ధుడైపోయెను. సుందరి యగుటయేకాక విద్యావతి కుండవలసిన సమస్తలక్షు

శ్రీమతి కె. నాగమణిగారు, హరిదాసి,

విజయనగరము.

ఈమె బీహారు భూకంపనిధి సహాయార్థము, భీమునిపట్టణము మ్యూనిసిపల్ హైస్కూలు హాలులో **21-2-34** తేదిని కుశ లవ చరిత్రమును హరికథా కాలక్షేపముచేసి సుమారు **260** రూపాయలు నిధికి సమకూర్చెను. ఈమెకు బహుమతిగా పురజను లిచ్చిన సువర్ణపదకమును గూడ భూకంపనిధికి సమర్పించిన ధార్మికురాలు.

మిస్. వి. అనసూయదేవి.

విశాఖపట్టణము మిసెస్ ఎ. వి. యన్. కాలేజిలో ఫస్టు ఇయరుక్లాసు విద్యార్థిని. బరంపురం ఆంధ్రవిద్యార్థి సభలో సంగీత ప్రావీణ్యమునకై బహుమానము బడసినది.

సాహిత్యరత్న శ్రీమతి విష్ణుకుమారి శ్రీవత్సవ

కాన్పూర్ రిటైర్డ్ డెప్యూటీ కలెక్టరు, రాయ్ బహద్దర్ శ్యామ్‌లాల్ గారి పుత్రిక. ఈమె యొక సుప్రసిద్ధ కవయిత్రి. కలకత్తాలో గత డిశంబరు తే 28, 29 దీల యందు జరిగిన యఖిలభారత మహిళాసమ్మేళనమున కీమె యొక ప్రతినిధిగ బోయి యుపన్యసించి కీర్తి గాంచెను.

ఛా॥చి॥ ఆర్. వెంకోబరావు, శ్రీరంగం.

ణములు నాయెయందు మూర్తీభవించియుండుటచే నతడమితానందముతో తన యదృష్టమును కొనియాడ సాగెను. తల్లిదండ్రులుకూడ సంతోషముతో వివాహమునకు తమసమ్మతినిదెల్పిరి. ఈ విధముగ సంబంధమును స్థిరపరచుకొనిరి. సుదర్శనుని తల్లి సుగుణమణి విద్యావతియేకాక పతివలెనే నూతన భావములుకలది. చదువుకొనిన చక్కనికోడలు రానున్నదని యామె కూడ మిగులసంతసించెను. ఇక సుదర్శనుడు యెప్పుడువెళ్లి సుశీలను దర్శింతునాయని యువ్విళ్లూర సాగెను. మఱునాడే అందరుకలసి గొర్లపాలెమువచ్చి తాంబూలములు పుచ్చుకొనిరి. పెండ్లికొడుకువారు, లగ్ననిశ్చయముచేసుకొని వెళ్లిపోయిరి ఫిబ్రవరి 26 వ తారీఖున సుశీల పెండ్లిముహూర్తమని నిర్ణయింపబడెను. సుదర్శనునివంటి యోగ్యుడగు పతి లభించుటచే సుశీల మిగుల యుత్సాహముతోనుండెను. ఆమె యానందమున కడ్డులేకుండెను;

పెండ్లిపను లతిచురుకుగ సాగుచుండెను. గృహమంతయుశుభ్రపరుపబడి చక్కగ నలంకరింపబడెను. రంగారావు గృహము నిత్యకళ్యాణము పచ్చతోరణముగనుండెను. పెండ్లివాకిలియంతయు, చంటిబిడ్డల యేడ్పులతోడను, ముత్తైదువుల సందడులతోడను, వియ్యపురాలి హడావుడులతోడను కలకలలాడుచుండెను. పిల్లవాండ్రడ యల్లరులకు మితిలేదు. కల్యాణి రంగారావులు గ్రుక్కత్రిప్పుకొనక పనిచేయుచుండిరి. సువర్ణ యక్కగారివివాహమని చాలసంతోషముగ నిటునటు తిరుగుచుండెను. ఇంత హడావిడిగా రాత్రి యెట్లోగడిచిపోయెను. ఉదయము తొమ్మిది గంటలగునప్పటికే మేళతాళములు మ్రోగసాగినవి. బ్రాహ్మణబృందమేతెంచినది. సుశీల, సుదర్శనులు మంగళస్నానములొనర్చి నూతనవస్త్రధారులై పెండ్లి పీటలపైగూర్చుండిరి. పెండ్లి పందిరంతయు, బాలురతోను, వృద్ధులతోడను, స్త్రీలతోను, యువకులతోడను, నిండి కిటకిటలాడుచుండెను. గొర్లపాలెము పల్లెటూరేయైనను, యాగ్రామమున నిదే మొదటి వివాహమగుటచే యితరగ్రామములనుండి కూడ యనేక ప్రేక్షకులువచ్చిరి. ఊరివారందరువచ్చిరి. ఆ కల్యాణమును చూచుటకు చాలమంది సనాతనులు కూడ వచ్చిరి. ఒక్కసారిగ మంగళవాద్యములతోను, బ్రాహ్మణులమంత్రములతోను కల్యాణమంటపము ప్రతిధ్వనించిపోయెను. ఆశీర్వాదములలోను, కవి పుంగవుల పద్యరత్నములతోను, ప్రేక్షకుల ప్రశంసలతోను వివాహ మత్యంతవైభవముగ జరిగిపోయెను. స్వపక్షవిపక్ష భేదములేక అందరు నా వివాహమున నుత్సాహముతో పాల్గొనిరి. వచ్చిన స్త్రీపురుషులెల్లరు తమతమ యుత్సాహమును వెల్లడిచేసిరి. వివాహము పూర్తియయ్యెను. సుశీల యొకయింటి కోడలయ్యెను. తన బిడ్డకు మంచివరుడు లభించినందులకును,వివాహ మత్యంతవైభవముగజరిగినందులకును కల్యాణి చాల సంతోషించెను. సుశీల వివాహమైనప్పటినుండి యూరిలోని స్త్రీలందరిలో వారివారి బిడ్డలకు రజస్వలానంతర వివాహములే చేయవలయునని కల్యాణి ప్రబోధముచేయ మొదలిడెను.

చిరస్మరణీయురాలు

నందివాడ వెంకటచలపతిరావుగారు

ఉ॥ పూరుష దుర్లభంబయిన భూరిపరాక్రమ శౌర్యలీలలన్
మారిమసంగిన ట్లరులమార్కొని యెల్లెడఁదానెయై గనన్
వీరవిహారముల్ సలిపి, భీకరసంగరరంగమం దభ
శ్చారులుమెచ్చి సన్నుతులుసల్పగ గీర్త్యవశేషయయ్యె వి
స్తారయశోరమంగనిన "ఝాన్సి"చిరస్మరణీయురాలగున్॥

స్నిగ్ధ ప్రణయము

పాటిబండ మాధవశర్మగారు.

౧

అదిపరిణద్ధయుష్మదధరామలరక్తిమకాదు సుమ్ము, నా
హృదయకటాహనిస్సరదసృక్పరికల్పిత లేపనమ్ము, అ
య్యదియు భవద్దృగంచలమహఃప్రభగాదు మనోజ్ఞరాగసం
పదమలమైన నాహృదయపంకజరక్తిమగాని నెచ్చెలీ !

౨

నాఁడు హఠాత్తుగా కలిసినారము నీవును నేను; నేనుక
న్మోడిచికొంటి తావకమనోహరతైజసకాంతిలోన,ము
ద్దాడితి నీకపోలముల, నానితి నీచిబుకమ్మునున్, క్షుధా
పీడితబుద్ధినై విడిచిపెట్టకపోయితి నిన్నునెచ్చెలీ!

౩

కేలుఁగవన్ నిగిడ్చికవుగింటికిఁ జేరుచుకొంటినిన్ను; అ
ద్దాలనధఃకరించెడు సుధారసదిగ్ధకపోలపాళిలో
నీలిమలీను నిర్మలకనీనికలందున ముగ్ధరోచులన్
వ్రేలుచు నాదుమూర్తి కనుపింపఁ దొడంగినదంతకాలమున్.

౪

ఏయపరాధశిక్షయని యీయవమానము సైఁపుమంటి, ని
ర్మాయికమైనముగ్ధహృదయంబున నిన్ గయిసేసి నందుకా?
మోయగలేనిప్రేమభరమున్ దిగమ్రింగెడు నేర్పులేక శో
భాయుతమైన నీదువదనాంచలమున్ స్పృశియించినందుకా !

౫

తీయనిప్రేమభిక్షకయి తేపకుతేపకు నీగృహాంగణ
చ్ఛాయల నాశ్రయించుటకుఁ జాలితిగాక, అకారణక్రుధా
హేయములైన మూకపరిహేళన లోర్చుటకున్ వృథావ్యథా
దాయకనిష్ఠురోక్తులవితానముసైపనుగాదు నెచ్చెలీ!

౬

కలవుముహూర్తముల్ తొలుత కంటిజలమ్ములలోన నీవునన్
గలఁచికరంచికైవసముగా నొనరించుకపోయినట్టి రో
జులు, కృతకాధికత్వములుచొప్పడ పూతపరాకులూని నీ
పిలుపులనేని నేను చెవిఁబెట్టనిరోజులుగూడ నెచ్చెలీ !

౭

నావదనమ్ము నీదువదనమ్మును నొక్కటిగాఁగ, నామెయిన్
నీవపువొక్కఁడై కలతనిద్దురలోన సుధాప్రసన్నరా
గావిలభావనాపులకితాంగులమై శయనించినట్టిమో
దావహశాంతిపూతసమయమ్ములునుంగల వెన్నియో తొలిన్!

౮

చెదరిన రత్నఖండికలచేత పరిశ్కృతధావిభిన్నవ
ర్ణదురధిగమ్యరూపశబలత్వవికారితదర్శనమ్ము, దు
ర్విదితయథార్థ మీహర్మ్యదయభిత్తిక చెక్కులుదుల్చి శోభన
ప్రదనవనీతసౌధపరిపాండువుగా నొనరించియుంచితిన్

౯

తళుకులనీను నిర్మలసుధాపరిధౌతములైన కుడ్యవీ
థులపురతఃస్థలిన్ నిలిచి తొంగలి ఱెప్పలనొత్తిగించి, శీ
తలప్రణయాతిమోహనసుధాపరిషేచనకృత్కటాక్షదృ
క్కులఁ దిలకింపు మింత, కనుగొందువు నీసుకుమారరూపమున్.

౧౦

ఎఱుఁగుదు నేఁటఁజేపట గ్రమింతువు మద్భవనాంగణస్థలిన్
దరదరవిందసుందరపదద్వయికందునొయంచు ముందుగా
పరపులుగా నమర్చితిని పల్లవపేశలమైన నాయెదన్
వెఱవకసాగిరమ్ము! విలపింపదు వ్రీలదు వాడిపోవదున్

౧౧

ఈవిమలప్రభాతముల, నీకృపణాత్మక సౌధవీథికిన్
దేవతవోలె నీవు చనుదెంచెడువేళ, భవత్పదద్వయీ
పావననిక్వణాంతములు వైదికబుక్కుల నాలపించె, శో
భావరణీయవక్త్రమున భాసిలెముగ్ధములై యుషస్త్విషన్.

౧౨

అవిరళధాళధళ్యహృదయంగమసౌరభమిద్ది దేవతా
భవనము, తత్ప్రసాదపరిపావితచిత్తముతోడ శాంతివై
భవనిభృతాంతరంగమున వర్థిలు మిచ్చట కోటివర్షముల్!
భవభయవిస్మృతిప్రద మపాయనిబర్హణమిద్ది నెచ్చెలీ!

౧౩

వేడుకతోడుగా నడుగు వెట్టితి, మంచిదయాంటి; ముంగిటన్
జూడకపోతి వీశ్వరుని శోభనమూర్తిని, ఊరకుంటి; నీ
నీడలనేని చూచుకొననేరక పోతివి, స్వచ్ఛమైన యీ
గోడపయిన్ మషీమయజుగుప్సలు చేసితివోరనెచ్చెలీ!

౧౪

అంటిన యీ మషీమలిన మారకపూర్వమతీసివైచి, నీ
వెంటలబొమ్మ; లేనియెడ వేగమ యీమలినాంకపాళిపై
కంటికి నాత్మకున్ గనుసుఖప్రదమాభవదీయమూర్తినే
గంటులుదేలి నెత్తురులుగాఱునటుల్ లిఖియింపుమింతటన్.

౧౫

విరిసిన రాగరేఖ, యరవిందము, వెచ్చని కౌగిలింతలో
మురియుగదాయటన్న యొకమోహముతో నుదయించుబాలభా
స్కరుఁడు హతాశుఁడై మగిడిచన్న దినమ్మున, లోకమెల్లరూ
పరదె, వడంకవేనగము, లబ్ధులుపొంగవె, పృథ్విక్రుంగదే!

సంస్మరణము

శ్రీమతి వోలేటి వేంకటరామాంజనేయమ్మగారు

శ్రీపీఠికాపుర మహారాజ్ఞీ మతల్లి శ్రీచిన్నమాంబా నిర్యాణ దినము (12-2-34)

మనమహారాజ్ఞి మనతల్లి మనలవిడిచి
తనమహత్వంబు, తనపెంపు, తనయశంబు
తనవినిర్మల వృత్తంబు ధరణివిడిచి
యప్పుడేఁ నేటికేఁ డాదియయ్యెనయ్యొ!

౨

భర్తకర్ధాంగలక్ష్మి యాపరమసాధ్వి
యెఱిఁగిచేయని ఘనకార్య మేదిగలదు
ఎంతదయ తండ్రికో తల్లి కంతప్రేమ
ఎంతచేయయ్యకో యమ్మ కంతయీవి.

౩

మనమహారాజ్ఞి మనతల్లి మరణమందె
నక్కటాయని పలవింతు మంతెకాని
యమృతమూర్తియై యద్దేవి యాశ్రితాళి
నరయుచున్నది దివ్యకృపార్ద్రదృష్టి.

౪

అమ్మహారాజ్ఞి కఱపిన యట్టినీతి
యతివలకు నెల్లరికిని సర్వాంగరక్ష
అమ్మహాదేవి చరియించి నట్టిరీతి
పురుషులకు నింతులకుఁగూడఁ బరమపథము.

౫

చిన్నమాంబపేరు గన్న యీగ్రంథాల
యంబుగూడ నామె యాత్మఁబోలి
విమలభావమయము విజ్ఞాననిలయమై
జగతినిలుచుఁగాత శాశ్వతముగ.

టిబెట్టు స్త్రీలు

చట్టి రామారావుగారు బి. ఏ.

టిబెట్టుదేశము ప్రపంచములోని యున్నిదేశముల లోను కొన్నివిషయములలో, విపరీతముగా భేదించును. టిబెట్టుజనుల యాచారవ్యవహారములు, బుద్ధి తత్వములు చాల చిత్రములైనవి అచ్చటి స్త్రీల యొక్క స్వభావస్థితిగతులు, క్రొత్తగా నాదేశమునకేగిన వారికి వింతగా గోచరించును. ఆసియాలోని యితరదేశపు స్త్రీనైజస్వభావములకును, టిబెట్టు స్త్రీలనైజస్వభావములకును చాలవ్యత్యాసమున్నది, అందులో నిండియూ, చైనాస్త్రీలకును, టిబెట్టుస్త్రీలకును కొండంతభేదమున్నది.

చైనాస్త్రీలకును ఇండియాస్త్రీలకును సహజమైన ముగ్ధత్వము, అబలత్వము, అణకువమొదలగుగుణములు మందుకైన వీరిలోఁ గానరావు. టిబెట్టుకాంతలు కాయపుష్టిగలవారు; వారికి లోకజ్ఞానము మెండు, ధైర్యసాహసము లత్యధికములు. వారు దేశాభివృద్ధి సాధనములైన వ్యవహారములలో ముఖ్యపాత్రధరింతురు.

కాని మిక్కిలి చోద్యమైనదేమన, టిబెట్టుభాష స్త్రీల తక్కువతనమును బ్రకటించును. "కైమన్" అన, స్త్రీయనియర్థము. ఈపదము "స్కై-డ్మెన్," (అనగా, తక్కువపుట్టువుకలది) అని వ్రాయబడును ఇదిగాక, స్త్రీలే తమ తక్కువతనమునుగ్రహించి ఆడపుట్టుక పూర్వజన్మ మహాపాపఫలితమనియు తమది తక్కువపుట్టువనియు తలతురు, కాని, అబలలకుసహజమైన లావణ్యము, సౌకుమార్యము వారలందుండదు. తన తక్కువతనమును, యువిద, నిరాడంబరముగా నొప్పుకొనును, కాని భర్తకును దనకును ఏసందర్భముననైన అభిప్రాయభేద ముండినను, మహాపౌరుషముతోను, పట్టుదలతోను నిరాకరించును. బహుశా, టిబెట్టుపడుచు, తన కసామాన్య కాయపుష్టి యున్నదని యెఱుగుటచే నిట్లు చేయునని నానమ్మకము. స్త్రీ సహజహీనతను, ఆమె శరీరబలము పోగొట్టును. ఇదిగాక, ఒక్కస్త్రీయే, శాస్త్రసమ్మతముగా, అనేకభర్తలతో, సంసారము చేయవచ్చును. ఇట్టి శాస్త్రసమ్మతములైన పురాతనాచారవ్యవహారములు కూడ స్త్రీసంఘమునకుఁ బూర్వమునుండియు నాధిక్యమునిచ్చుచున్నవి.

దీనినిబట్టి టిబెట్టువారి నాగరికతలో లోటులున్నవని తలంపరాదు సామాన్యముగా టిబెట్టువారి యాచారవ్యవహారపద్ధతులను తగువిధమున నర్థముచేసికొనలేక చాలమంది గ్రంథకర్తలు దురభిప్రాయపడుదురు. ఇది పట్టి పొరబాటు, అన్యాయము. టిబెట్టులో స్త్రీస్వాతంత్ర్య మున్నదికాని,నిరంకుశత్వము, నాగరకతను మచ్చదెచ్చు స్వేచ్ఛావిహారము కానరావు. టిబెటియనులు ఇంద్రియలోలత్వమున కణుమాత్రమైనను లోబడరు. శృంగారభావమును, కళారూపముగాగాని, మతపూర్వకముగాగాని, హిందువు లేకొద్దిగనో వెలిబుత్తురు; కాని టిబెట్టువారికి శృంగారమనునది తెలియదు. శృంగారసంతానములైన కామమోహములు నిస్సారములని వారి యభిప్రాయము. కనుకనే మోహపూరితమైన ప్రేమను చిత్రించు గాథలు టిబటియన్ నాటకకళలో మెండుఁగాఁ గానరావు. టిబటియన్ తనభార్య తనకు ద్రోహమొనర్చిన, నామెను జంప యత్నింపడు. ఇట్లే, టిబటియన్ స్త్రీ తనపట్ల భర్త ద్రోహబుద్ధి పూనిన, అతనిని నిరసించుటకుఁగాని, కడతేర్చుటకుఁగాని యత్నింపదు ఇటువంటి సంగతులను వారు వ్యవహారరీత్యాపరిష్కరించుకొందురు. వ్యవహారనిపుణత వారికి ఉగ్గుపాలతోనే యబ్బును. "దాంపత్యమును భంగపరచు పరస్పరద్రోహకృత్యములు వ్యవహారపూర్వకముగాఁ బరిష్కరించుకొనుట" అను సంగతి, పశ్చిమనాగరికతాదృష్టికి ఏహ్యముగా కనబడవచ్చును, కాని యీమార్గము చాల లాభకారణము. దాంపత్యమందలి ద్రోహదోషమునకు వారు

మఱిఁ గోల్పోయి, చీకాకుపడక, ఫిర్యాదుచేయు రెండవపక్షముమనిషి, (భార్యకాని, భర్తకాని) ప్రతిఫలముగా నేరస్థునివద్దనుంచి తానెంతసొమ్మును గోరిన నష్టపరిహారమగునో, ఆసొమ్ముయొక్క మొత్తమును మనస్సులోఁ జిత్రించుకొనుచుండును సామాన్యముగా టిబెట్టులో, వడ్డీరూపముగనో, నష్టపరిహారరూపముగనో, పరిష్కారము కాని వ్యవహారముండదు.

ఊరి పెద్దకాని, కులపెద్దగాని, మామూలుగా నేరస్థుడు చెల్లింపవలసిన జుల్మానావిధించును. కాని యిట్టి వ్యవహార మార్గము పట్టియాలస్యకారణము ప్రతిఫలముగా వచ్చుసొమ్ము ముట్టునందాక టిబెట్టుకాంత యోర్వలేదు; పరిష్కారమగునంతవరకు హామిగా, ప్రతిపక్షమువారినుండి తీసికొనగోరును. నేరస్థుడైన మగడు, అడిగినవెంటనే తాకట్టువస్తువు నీయనియెడల, అతనిని గుద్దులతోను గిల్లులతోను సత్కరించి, బలవంతముగా నగనో బట్టనో లాగికొనును.

వివాహసంబంధమైన వ్యవహారములన్నియు న్యాయచట్టములకు లోనైయుండును. కాని జనులు సామాన్యముగా తమ జాతిధర్మములకు, దేశాచారములకుఁ గట్టుబడుదురు. తూర్పు టిబెట్టులో పురుషుడొకే ధర్మపత్నితో జీవనము చేయును భార్యవలన సంతానలాభము పొందనిపక్షమున నింకొక స్త్రీని వివాహమాడును ద్వితీయవివాహము న్యాయశాసన సమ్మతమైన యొడంబడికయైన కావచ్చును, లేదా స్త్రీపురుషు లిద్దరును పరస్పరముగా సమ్మతించి భార్యాభర్తన్యాయముగా కాపురము చేయవచ్చును.

మధ్యటిబెట్టులో ఒక్కస్త్రీయే యనేకభర్తలతో సంసారముచేయు నాచారమున్నది. పెండ్లి సమయమున, బెండ్లికుమారుని తమ్ముల పేర్లు వరుసగాఁ జదవబడును; వీరందరును, పెండ్లికూతురు సమ్మతిపైని, భర్తయొక్క హక్కులలో భాగస్వాములు వీరందరికి నామె శాస్త్రసమ్మతమైన యర్థాంగి. ఒక్కొకపుడు పెండ్లికొడుకు తమ్ములలో నెవడైన నూరిలో లేకపోవచ్చును; అట్టి సందర్భమందైనను, అతడు ఇంటికి తిరిగివచ్చినపిమ్మట, దానుగూడ వివాహితుడనైతినని తెలిసికొనును; పెండ్లినాడతడు లేకపోయినను అతని తల్లిదండ్రులు, పెండ్లి యొడంబడికపత్రములో నతని పేరుకూడ జాగ్రత్తగా వ్రాయింతురు ఇట్టిపద్ధతి యెవనికైన సరిపడని యెడల, అతడింకొక స్త్రీని పెండ్లాడవచ్చును కాని, ఉమ్మడిభార్య నిట్లు వదలినప్పు డనేక చిత్రమైన తగువులు సంభవించును.

అన్నదమ్ముల బిడ్డ లొకరిలోనొకరు సంబంధములు చేసికొనరాదు. రక్తస్పర్శవారిలో వివాహసంబంధము నిషేధము. కాని కుమారుడుపోయినపిమ్మట, విధవయైన కోడలిని మామగారు పెండ్లాడవచ్చును, లేక పూర్వపుమనువులోఁ గలిగిన, కూతురును తల్లినిఁ గూడ వివాహమాడవచ్చును.

గతించిన భర్తల దాతృత్వముచే ననేక వితంతువులు ధనికులగుదురు వీరిమాటగాక, మఱి యేకన్యయైనను, ధనాశచే వరుడు తన్ను పెండ్లాడుచున్నాడని భయపడనక్కరలేదు వరుడు కట్నము తీసికొనరాదు అతడే, కన్యాప్రదాతల కేత్మణమో ముట్టచెప్పవలెను. భార్యార్థము వరుడు చెల్లించెడు శుల్కమునకు (Nowrin) "నారిన్" అనిపేరు దీని యర్థము పోషణధనము. వివాహానంతరమింకొకరి పిల్లయవవలసినబిడ్డను బెంచినందులకు శమనివారణార్థము, కన్యాప్రదాత లీసొమ్మును స్వీకరింతురు, ఈకట్ననిర్ణయము, కొంత రండాగొండి, కొంత తర్కవితర్కము, అయినపిమ్మటకాని స్థిరపడదు.

పశ్చిమదేశములు, పెండ్లికూతు రత్తవారింటికి బోవునప్పుడు సారిపెట్టిపంపుదురు ఈసారినిచ్చుపని, టిబిటియనులకుఁ బరిహాసముగా నుండును. కొందరు టిబిటియన్ పెద్దమనుష్యులతో నీపద్ధతిని గూర్చి ముచ్చటింపగా, వారిట్లు వేళాకోళము చేసిరి. "బహుశా, మీయాడువారు సుందరులు కాకపోవచ్చును; అందుచేతనే వారు సొమ్మును లంచమిచ్చి భర్తలను సంపాదించుకొందురు."

నిజముగా టిబెట్టువధువునకును పుట్టింటివారు సారెకై రొక్కమిచ్చెదరు. ఇదికేవల మామెయొక్క సొత్తే. భర్త దానిని తనయిష్టప్రకారము వ్యయ పరుపలేడు.

చాల సందర్భములలో స్వతంత్రులైనను, టిబెటియన్ కన్యలు తమంత తాము భర్తలనెన్నుకొనలేరు. పిల్ల తల్లిదండ్రులే వరుని వెదుకుదురు. కూతులను గారాబముగా జూచువారు, పిల్లయొక్క యభిప్రాయముగూడ తెలిసికొందరు. పిల్ల కిష్టములేనియెడల నాసంబంధము తప్పిపోవును; కాని గొప్పకుటుంబములవారు వివాహవిషయమై శ్రద్ధతీసికొనరు. వారు ముఖ్యముగా సదుపాయముకొఱకే పెండ్లాడుదురు. వధూవరులు పెండ్లికిముం దొండొరులఁ జూచుకొననక్కరలేదు; పరస్పర రూపలావణ్య ప్రవర్తనలతో నొండొరులకు నవసరములేదు.

భర్తకు విడాకులిచ్చి స్త్రీ మరల స్వేచ్ఛనొందవచ్చును; కాని యీపద్ధతి సులభముకాదు. భర్త, చాల సొమ్మునుపోసి భార్యను సంపాదించుకొనుటచే నతడు సమ్మతింపక పోవచ్చును, ఇదిగాక విడిపోదలచుభార్యకొంతరొక్కమును చెల్లింపవలసియుండును; కాని యామె చెల్లెలినే యతడు స్వీకరించిన నామె ముదరానీయనక్కరలేదు.

ప్రేమభావములోస్వతంత్రత టిబెట్టులో సామాన్యవిషయము. ఇట్టి స్వతంత్రతవలన దోషముగాని, నగుబాటుకాని రావు వదలిపెట్టబడిన స్త్రీలవిషయములోను, వితంతువుల విషయములోను, శాసనసమ్మతమైన వివాహముకంటె, నీపద్ధతియే యవలంబనీయముగా పరిగణింపబడును.

టిబెట్లో వ్యభిచారవృత్తిచేఁ బొట్టబోసికొనువారుండరు; నీతి బాహ్యులైనస్త్రీలుకూడ నుందురు, కాని వారు ప్రియులను స్వేచ్ఛగా నెన్నుకొనవచ్చును, లేదా మానవచ్చును. ఉంపుడు వృత్తిమానిన కొంతకాలమునకు వారు మరలఁ బెండ్లాడుదురు, కాని వారి పూర్వపు జీవనమున కెవరును తప్పుపట్టుకొనరు.

స్త్రీ పురుష సమానత్వములో టిబెట్టు, అన్నిదేశములకంటె ముందంజవేసినదని చెప్పవచ్చును.

శాస్త్రసమ్మతముగా సంసారముచేయు గృహిణి, కుటుంబవ్యాపారముల నెట్లు దిద్దుచుండునో, అట్లే, శాస్త్రవిరుద్ధముగాను, కేవలము స్వసమ్మతిచే భార్యాధర్మమున కొడంబడినయువిదకూడ సంసారమును దిద్దును. స్త్రీసంఘములో పెక్కురు విద్యాగంధములేనివారే, టిబెట్లో బాలికాపాఠశాలలు ప్రత్యేకముగానుండవు. బాలురయొక్క చదువుకూడ మతగురువులచేతులందుండును. చదువులేదన్నకొఱంతను సహజమైన సూక్ష్మబుద్ధి తీర్చివేయును. వారు నేర్చుకొనని దానినైనను ఊహించి యర్థముచేసికొన గల్గునట్లు కనబడుదురు. అన్నిరకములైన జమాఖర్చులు, చిట్టాఆవర్జాలుకూడ వారు సులభముగా జ్ఞాపకముంచుకొనగలరు; సులభముగా నెంతలెక్కనైన నోటితో కట్టివేయగలరు.

భార్యాభర్తల సొత్తులు ఎవరివివారివే. దేశపద్ధతులు చాలవరకు స్త్రీకి యనుకూలముగా నుండును. ఆమెభర్తయొక్క యాస్తిలో వాటా పొందవచ్చును; కాని పురుషునకు మాత్రము స్త్రీధనముపై కాసంతైన హక్కు లేదు తండ్రులయాస్తి పుత్రికలకుఁ జెందదు; కాని తల్లియొక్కసొత్తంతయుఁ గూతుళ్లదే. దానిలో మగబిడ్డలకు చిల్లిగవ్వయైన రాదు; ఇదిగాక పుత్రికాప్రేమ గల జనకులు, రొక్కపూర్వకముగనో, భూరూపముగనో, ఆడుబిడ్డలకే ముట్టజెప్పుదురు; ఇట్లు కన్య వివాహితయైనపుడామెకు స్వంతమైన సొత్తేర్పడును; ఈస్వధనమే యామెయొక్క రాబడికి మూలము; ఇదియే యామెకూతుళ్లకును జెందును.

ఏదియో యొకవిధమైన వ్యాపార మవలంబించని స్త్రీయే యుండదు. వ్యాపారజ్ఞానము వారికిఁ జిన్ననాడే యలవడును. ఏదైన కొంతసొత్తు వారికబ్బిన

దానినుండి లాభము రాబట్టుటకు వారు యత్నింతురు. భాగ్యప్రతిష్ఠలున్న కుటుంబ కన్యలుకూడ, 13, 14 సంవత్సరములప్పుడే, డబ్బు వడ్డీకిచ్చుటకాని, పాలు, పెరుగు, యున్ని మొదలగునవి అమ్మటగాని చేయు దురు. వర్తకవిషయమైన సంబంధములన్నియు పిల్ల యొక్క యింటికడనేజరుగును. సరకు కొనువారు, అప్పుపుచ్చుకొనువారు నక్కడికే పత్తురు. ఒక్కొక్కప్పు డామె తనతల్లి సలహాను తీసికొనుచుండును, కాని సాధారణముగా తనంతతానే వ్యాపారము చేయును.

వివాహమైనవెనుకగూడ స్త్రీ తన వ్యాపారమును, పుట్టబోవు ఆడుపిల్లల బాగుకొఱకు, వృద్ధి చేయును. వర్తకము టిబెట్టు స్త్రీల హక్కని చెప్పవచ్చును, ఏలనన బురుషులు మిగిలినవృత్తులు చేసికొందురు.

టిబెట్టు స్త్రీ సహజగుణములను బట్టి, ఆదేశమందు అనేక రాణులుండిరనిన వింతకాదు. టిబిట్ లో నీశాన్యమున "గొలాగ్" పీఠభూమికలదు. ఇందలి తెగలవారికి స్త్రీ ప్రభుత్వమే. వీరు, తమరాణీ దేవాంశసంజనితయని భావింతురు. ఈరాణికూతురు రాజ్యమునకు వారసురాలు. బందిపోటు ఈతెగవారి ముఖ్యవత్తి. బందిపోటువా రనిపించుకొనుట వీరికి గౌరవనీయమేకాని గర్హనీయముకాదు. బందిపోటు తనకు పౌరుషకృత్యమని వారి నమ్మకము.

సాధారణముగా, ఆశియా ఖండపు స్త్రీలకు మత ములో జోక్యముండదు, టిబెట్ స్త్రీలుకూడ మత విషయములలో జోక్యము కల్గజేసికొనరు, కాని ఆధ్యాత్మిక చింతచేసి, తరించు మార్గముగూడ వీరు నిస్సందేహముగా జూనవచ్చును.

టిబెట్ స్త్రీ యనేకవిధములఁ దననూక్ష్మబుద్ధిని చురుకుతనమును, అనుభవజ్ఞానమును, ప్రకటించుకొనును "దేశముయొక్క కీర్తి, సౌభాగ్యసంపత్తులకుఁ గాంతాజనములే యాధారము" అనునీతి సత్యమైన, ప్రస్తుతము మూలబడిన టిబెట్ కూడ, కొద్ది కాలములోఁ బునర్జీవమునుబూని, నూతన వికాసము వహించి; యభివృద్ధిపొందుట నిస్సందేహము.

కోరిక

శ్రీమతి జె. కె. రాధాకుమారిగారు

కాంతులనీనెడి
కాంతునిగూర్చియు
మరదుల, మరద
ళ్ళను దరిజేర్చియు
అత్తమామలకు
ఆగ్రహమణచియు
కనికరింపుమోదేవీ!
కోరిక
కలగానీకుము మాయీ!

సిరిసంపదలతో
చిందులుద్రొక్కుచు,
మన్మథు డనదగు
మగనితో కులుకుచు
తత్ఫలితముగా
'తనయ'ల బడసియు
ఒడినెడబిడ్డలు, తల్లీ!
ముద్దుగ
ఊగనుజేయుమ, కాళీ!

స్త్రీలు—అందము

కె. సచ్చిదానంద రావుగారు

పేదరాలైన హిందూస్త్రీ తన సౌంద ర్యాతిశయమునకై ప్రాకులాడుటలేదు. ఆమె తన నైసర్గికమైన శరీరముతో సంతృప్తి చెంది తన పూర్వాచారపద్ధతులనే యవలంబించుచున్నది. కాని నవనాగరిగతచే పుర జనస్త్రీలు తమ పాశ్చాత్యసోదరీమణుల యలవాటులను కొలదిగ నాచరించుచున్నారు. పాశ్చాత్యులవలె భాగ్యవంతులైనగాని వారి యభ్యాసములను హిందూ వనిత లవలంబింపలేరు.

ప్యారిస్ పట్టణములోని స్త్రీలు నవనాగరి గతకును (fashions) ఫేషన్సుకును పేరు పొందిరి. ఇటీవల అమెరికాదేశపుస్త్రీలు వీరిని మీరుచున్న ట్లనుమానము కలుగుచున్నది. అమెరికాదేశపు వనితయొక్క దిన చర్యవినిన చాలయాశ్చర్యముగ నుండును.

అమెరికాదేశపుయువతి యందముగా నుండుట ప్రజలను మెప్పించుటకొఱకేయని యూహించును. వారమున కొకపరి యామె శరీరమర్దనకై ప్రత్యేకముగా నిర్మింపబడిన శాలలకేగి యలక్ట్రిక్ యంత్రములతోను, క్రీములతోను, లోషనులతోను దేహమంతయు మర్దనచేయించుకొనును. దేహమున క్రొవ్వు ఎక్కువగానున్న చోటుల తగ్గించుటకును, కండపుష్టి, మాంసపుష్టి లేనిచోట కండ పెరుగుటకును, తగిన క్రీములతో మర్దనాచేయించుకొనును. పిదప కోడిగ్రుడ్డుతో తయారుచేసిన మందు నామె మంచుగడ్డతో ముఖముమీదిముడుతలుపోయి గట్టిపడుటకై తోమించుకొనును. తరువాత ఆమె కనుబొమలను తీరుగా దిద్దించుకొని, ముఖముమీదివెంట్రుకలనూగు మీసముల నూగు యున్నయెడల నదియు పూర్తిగా తీయించుకొనును. మెడకూడ గుండ్రముగాను కాంతివంతముగాను యుండుటకు మందులను కొన్నిటి నామె మర్దనాచేయించుకొనును. పిదప ఈశాలలో తలవెంట్రుకలు దువ్వి యిష్టమైనరంగు వాటికివేసి గాని లేక తెలుపుచేసి గాని, లోషనులతో కడిగి శుభ్రపరతురు. పిమ్మట చేతులను కడిగి గోళ్లకు రంగువేయుదురు. కాలిగోళ్లను గూడ యందముగా కత్తిరించి వాటికి మెరుగు పెట్టుటయయినగాని యామె శాలలోనుండి తిరిగిరాదు.

ఈ తీరున నవనాగరికతాశిఖామణులు ప్రతివారమును ఒకటి రెండు పర్యాయములు పైన వర్ణించిన శాలలలోనికి బోయి వత్తురు. మిగిలిన దినములలో యింటివద్ద యుపయోగించుటకై బాత్‌సాల్ట్స్ (bath salts) లోషనులు, యుడికొలోను (Eue-de-cologne), సువాసన సబ్బులును కొని యామె యింటికి తెచ్చుకొనును. ముఖము శుభ్రపరచుట కామెకు సబ్బు చాలదు. మొదట క్రీముతోను, పౌడరుతోను యింటివద్ద ముఖమును గట్టిగా రుద్దును. తరువాత చర్మమును గట్టిపరచుటకు తయారుచేసిన టానిక్కు (Tonic)తో కడిగి మొగము మీదనున్న మచ్చలను మురికిని బోగొట్టి, పిదప మెడనుగూడ యామె యీరీతిగానే పరిశుభ్రముచేయును. అంగమున కొకరంగు గలదు. ఆమెకు మెడ కొకరంగు, పెదిమెల

కొకరంగు, కనుబొమ్మల కింకొకరంగు, రెప్పలకు మరొకరంగు, కంటి క్రిందిభాగము నకు వేరొకరంగు కలదు. ఇటులనే యామె యనేకరంగుల నుపయోగించును. ఆమె పండ్లకై చాలా శ్రద్ధతీసుకొనునని వేరే చెప్ప నవసరములేదు. ఈవిధముగా రోజున కెన్నోసారు లామె తన దేహమును క్రీముల తోను సబ్బులతోను శుభ్రపరచును.

ఈ క్రమమును ధనవంతులే యవలంబించు దురని యాశ్చర్యముతో చదువరు లూహింతురు. కాని ఒక్క అమెరికా (United States of America) దేశములోనే 10,00,000 పదిలక్షలు స్త్రీలు యిట్టి యభ్యాసముకలవారని తెలిసిన చదువరులు పై విధమున నూహించరు. ప్రతిసంవత్సరమున సగటున నొక్కొక్క యువతికి యమెరికాదేశమున క్రీములు, లోషనులు, సబ్బులు మొదలగువానికై నూరుపౌనులు లేక సుమారు పదిహేనువందల రూపాయలు ఖర్చగుచున్నది.

ఇదియే నవనాగరికత. ధనము వృద్ధియగుట లాభమా? నష్టమా? ఎక్కువగా సెంట్లను లోషనులు మొదలగువానిని యుపయోగించుటచే దేహమున కందమువచ్చుచున్నదో లేక యందవికారము కలుగుచున్నదో తెలియకున్నది. ఎండలోయెండి, వానలోతడిసి, కాయకష్టముల కలవాటు పడిన హిందూస్త్రీకి అందముకొఱకై లోషనులు క్రీము లనవసరము. కాయకష్టములు పడి మొగముమెరుగునకాసపడని హిందూ స్త్రీ బ్రహ్మ సృష్టించిన స్త్రీజాతిని బోలి యుండును. నవనాగరికయువతి మనుష్యునిచే తయారుచేయబడిన బుట్టబొమ్మవలెనుండునని తోచుచున్నది.

—o—

సేవకావృత్తి

శ్రీమతి భువనగిరి లక్ష్మీకాంతమ్మగారు

అవనిసేవకవృత్తియే హైన్యమగును
అందు నీచులసేవింప నడుగనేల!
గుణముగలవారుగుణములో గొప్పవాని
కొలిచియుండిన నదికొంత గొప్పయగును॥

వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యమునుగన్న భరతదేశ
ప్రజలుకొందఱు తురకలపాలనమున
విసుగుచెందిరి బానిసవృత్తివలన
నివుడుసేవకవృత్తిలో నిపుణులైరి॥

పూవుఁజేరిననారకు తావియట్లు
సజ్జనులఁజేరగల్గు యశస్సు,సుఖము
అల్పజలమందుచేపల కాపదవలె
అల్పులనుజేరగల్గును అపయశస్సు॥

పరిజనులమీాదదయలేని ప్రభునిగొల్చి
యుంటకంటెనుహైన్యమిం కొకటిగలదె;
హీనమానవసేవచే మానవునకు
తెలివిమానమ్ముప్రాణమ్ము త్రెళ్లిపోవు॥

హీనమానవులను నాశ్రయించువారి
జన్మమంతయుదుఃఖ భా జనమెయగును
చూడనిట్టిది కేవల శునకవృత్తి
పడినయాయాసమెల్లని ష్ఫలమెయగును

మంచిమాటలు

మల్లాది రామక్రిష్ణశాస్త్రి గారు

[రాముడు నవవధువుతో ఇష్టోపభోగములను అనుభవిస్తూ అత్తవారింటిలో ఉన్నాడు. పెండ్లి వేడుకలన్నీ జరిగిపోయిన పిమ్మట దశరథుడు కొడుకులు కోడండ్లతో నిజరాజధానికి బయలుదేరినాడు.

సీత అరికట్టలేని బాష్పవేగాన్ని బలవంతాన నిరోధించుతూ అలసగమనంతో భర్తతో కూడి తండ్రికి నమస్కరించింది.

జనకరాజర్షి .మతిమంతుడు...కూతురిని ఊరడించి పోయిరమ్మని దీవనలు ఇచ్చి హితము ఉపదేశించినాడు .]

అమ్మాయి! చక్కనిదానననీ గుణవతిననీ, మహారాజకుమారిననీ.... అనవసరంగా గర్వించవద్దు. ఆడుపిల్లలకు పెనిమిటి మెచ్చినదే (మెప్పే) పెద్దరికము.

సంసారం లక్షణంగా తీర్చిదిద్దినట్లు అమరడానికి భార్యాత్వం సాఫల్యతను అందడానికి పురుషుడేకారణం......అంతేకాని, నేనే గృహలక్ష్మిని అని ఉత్కర్షఅంతా తానే ఆరోపించుకోవడం అవివేకం అన్నమాట! మేఘవిజృంభణమునకు మెరుపుతీగ ఉపకరించదు; కాని, నీలాంబుదముమాటులేనిదీ తటిల్లత రాణించదు.

మగనిమీద ఎంతకోపంవచ్చినా పరుషంగా నొప్పించేమాటలు అనకూడదు. పెనిమిటిని అదుపులో ఉంచడానికి , ఆలాటిసమయాల్లో...కలపాలికలకు మౌనమే ఉచితమైనదని పెద్దలు అంటారు.

పతివ్రతఅయిన పిల్ల తనశీలమువలన (భార్యయందు గుణసమృద్ధిని ఆశించే) పతిని రక్తునిగా చేసుకుంటుంది. చ్యుతశీల అయినభార్య గుణస్పృహుడైన పతిచేత పరాభవింపబడుతుంది. (అతడు ఆమెను ఆదరించడుకదూ!)

నేను నీకు విశేషంగా చెప్పడం ఎందుకూ! ఒరులచేత వేలు వంపించుకోకుండా...జరాభారంచే క్రుంగిపోయిన ఈముదుసలి హృదయాన్ని వ్రయ్యలు చేయకుండా ..నలుగురిచేత శౌననిపించుకునేటట్లు మెలగుము.

(ఈకోరికలు అన్నిటికీ విధికూడా అనుకూలుడు అవుతాడనే నాహృదయ వాంఛితము వ్యర్థమై పోవదని ఆశిస్తూ ఉన్నాను ..)

[కుమారదాసభూపాలుని జానకీహరణ మహాకావ్యమునుండి]

గువ్వలచెన్నుని కథ

శ్రీమతి బురాడ లక్ష్మీనరసమ్మగారు

శ్రీ కృష్ణదేవరాయలయొక్క సభాస్థానములో ఆస్థానపండితులుగనున్న అష్టదిగ్గజములలో పేరెన్నికనుగన్న భట్టుమూర్తి (రామరాజభూషణుడు) అని అందరకు దెలిసిన విషయమే. ఒకనాడీయన గ్రామాంతరం వెళ్లుటకు బయలుదేరి "నేను గ్రామాంతరం వెళ్లవలసియున్నది. నేను వచ్చేసరికి వారం రోజులు కాగలదు. ఇంటిలో జాగ్రత్త" యని భార్యతో చెప్పగా నామె సంతోషించి "నాథా! గ్రామాంతరము వెళ్లిన నా ప్రాణాంతరం కాగలదు. భగవంతుని దయచేత మనకు వంటకొఱకు గలదు కాని వంటచెరకులేదు ఈసంగతి మీకు దెలియజేయుట ముఖ్యముగాన నాయందు గరుణించి యీ వారంరోజులకు దగిన వంటచెరకు నింటబడవైచి మీరు గ్రామాంతరం వెళ్లడం ఉభయసమ్మత"మని చెప్పగా భట్టుమూర్తి అందులకంగీకరించి వీధిలోనెవరితోనైన చెప్పెదనని బయలుదేరి యా సంగతి మరచి కొంతదూరము పోయేసరికి స్నేహితులు కలసి మాట్లాడుచు నాతని గొనిపోయిరి.

ఈ సంగతినంతయు గువ్వలచెన్న డనే కట్టెలవాడు విని, సంతోషింవి ప్రతిదిన మందొక్కొక్క కట్టెలమోఁపు దీసికొనివచ్చి భట్టుమూర్తిగారి పెరటి గుమ్మములో బడవేయుచు బోవుచుండెను. ఈ సంగతి భట్టుమూర్తిగారిభార్య చూచి భర్తగారే యిట్లుసమకూర్చిరని తలచుచుండెను. వారం రోజులు పూర్తియైనవి. రామరాజభూషణుఁడు స్వగ్రామమునకు విచ్చేసెను. తఱువాత కొంతసేపటికి భట్టుమూర్తి భోజనముచేస్తూ కట్టెలెట్లు సమకూరినవని భార్య నడుగగా యదార్థమామె వివరించెను.

ఆ కట్టెలువేయున దెవరోయని రామరాజభూషణుడు నాడు తెలిసికొనుట కింట నేయుండగా నెప్పటి యట్లే కట్టెలమోపుపడినది. ఆసమయము •గని యావలనున్న గువ్వలచెన్నుని గాంచి "గువ్వలచెన్నా! నీ బుద్ధివిశేషమును గొనియాడవలసియున్నది నీ కేమి కావలయునో కోరుకొనుము. తప్పక యిచ్చెద" ననగా, "అయ్యా! మీకు నాయెడ నట్టియనుగ్రహము గలిగినయెడఁ కీర్తివంతమైనదియు, బలువురచే గొనియాడబడినదియు, తనువు నశించినను నశింపనిదియునైన కృతి కావలె" ననగా, భట్టుమూర్తి,

కం॥ సారాసారము తెలుగని
బేరజమును బుద్ధిసెప్ప పెద్దలవశమా
నీరెంతపోసి పెంచినఁ
గూరౌనా నేలవేము గువ్వలచెన్నా

కం॥ కలిమిగలనాఁడె మనుజుడు
విలసనముగుకీర్తిచేత వెలయగవలెరా
కలిమెంత, యెల్లకాలము
కులగిరులా౦రా? కదలకుండ గువ్వలచెన్నా.

కం॥ ధనమే మైత్రినిదెచ్చును
ధనమే వైరమునుదెచ్చు ధనమే సభలన్
ఘనతనుదెచ్చును నెంతటి
గొనముల కుప్పలకునైన గువ్వలచెన్నా.

ఈలాంటి పద్యములతో నొక పుస్తకము రచించి గువ్వలచెన్నునకు గృతినిచ్చెను. రామనాథ శాస్త్రి గారి గ్రామఫోను పాటలవలె లోకమంతయు గువ్వలచెన్నుని పద్యములు విస్తరించెను. గువ్వలచెన్నడు తనకెదురుగుండా ఈ పద్యము లెవ్వరు చదివెదరో తనవద్ద నేమియున్నను వారి కది యొసంగుచుండెడువాఁడు. ఒకనాడు పిల్లలు వేళాకోళమునకు జదువుచుండగా గువ్వలచెన్నడు కట్టెలసొమ్ము వారికి పంచి పెట్టెనట. ఒకరికి తనుకఱ్ఱలు కొట్టుకొను గొడ్డలి నిచ్చివేసెనట. ఈవిధముగా దనవద్ద నేమియున్నను నిచ్చేవాడట. దాతృత్వమన్న గువ్వలచెన్ననిదే కదా! ఈ పద్యములు రారాజైన కృష్ణదేవరాయలకెట్లో తెలిసి యాస్థానకవులను బ్రశ్నింపగా రామరాజభూషణుడు లేచి "నేను" అనెను. "ఎందువల్ల నా

గువ్వలచెన్ననికి గృతినిచ్చితి" వన "వానివద్దనున్న దాతృత్వమునకు మెచ్చి యిచ్చితి" ననెను.

రాజుగారు గువ్వలచెన్నని దాతృత్వము బరీక్షింప భట్టుమూర్తితో బయలుదేరి యొక కోనేటి యొడ్డున చేపలబట్టుచుండగా జూచెను. గువ్వల చెన్నా! అని పిలిచి భట్టుమూర్తిగారొక పద్యము జదివెను. అప్పుడు గువ్వలచెన్నడు తనవద్ద నేమియు లేకునికి నీటిలో గూర్చొనియుండి తన గోచినివిప్పి పిడిచివైచి భట్టుమూర్తిని దీసికొనమనెను. వెంటనే కృష్ణదేవరాయలు మరియొక పద్యము జదివి "గువ్వల చెన్నా, నా కేమియిచ్చెద"వని యడుగగా గువ్వల చెన్నడు "నేను కోనేటిని గట్టుకొని గోచినిచ్చితిని. నా భార్యకు నిల్లుగట్టుకొనుమని చెప్పి యామె వద్ద చీరను నీవు పుచ్చుకొను"మని చెప్పగా రాయలాతని దాతృత్వమునకు లోలోన సంతసించుచుండెను. పిదప ఆతని భార్యవద్దకు వెళ్లి చీరనిమ్మనగా నామె తలుపుచాటుననుండి చీరను బారవైచి తలుపు వైచుకొని యీశ్వరధ్యానము జేయుచు భర్త వచ్చువరకు గాలక్షేపము సేయుచుండెను.

కృష్ణదేవరాయలు తనలో నిట్లు తలపోసెను. "ఆహా! ఆ పుణ్యదంపతుల నడవడి నేమని కొనియాడెదను. ఇంత ధనవంతుడనయ్యు నావద్ద నంతటి దాతృత్వములేదు. దాతృత్వముమాట యట్లుండ నాతని భార్య యనుకూలత్వము, సౌశీల్యము, భర్తృవాక్యపరిపాలనము వింతగొలుపుచున్నవే. ఆమె పాతివ్రత్యమే పాతివ్రత్యము. గువ్వలచెన్నని దాతృత్వమే దాతృత్వమని సర్వకాలములయందు తలచుచుండెను. గువ్వలచెన్నడు రాజుగారి దయకు బాత్రుడై ధనధాన్యసమృద్ధితో దులదూగెననుట వింతయగునా?

నవ్వు మొగము

అధికార్ల సూర్యనారాయణరావుగారు బి.ఏ, బి.ఎల్.

అమ్మతో అయ్యతో మాటలాడునపుడు
నీదు చెలియలపై ప్రేమ నెరపునపుడు
తోడివారలతో జట్లు కూడునపుడు
అన్నివేళల జానకీ! నవ్వుమొగమె!

బావవచ్చినాడని చెల్లిపలుకునపుడు
చూచిచూడక నావైపు చూచునపుడు
తెచ్చెనో వింతలని పెట్టెతీయునపుడు
అన్నివేళల జానకీ! నవ్వు మొగమె!

పలుకకేమియు గనుజూపె పరపినపుడు
తెలుపకుండనె భావంబు తెలసినపుడు
చిన్నితలవంచి నునుసిగ్గుగన్నయపుడు
అన్నివేళల జానకీ! నవ్వుమొగమె!

పరులువచ్చిన మాటలమాను వేళ
చనినయంతనె యేమి లేదనెడు వేళ
తిరిగి యేమేమొ ముచ్చటల్ జరపు వేళ
అన్నివేళల జానకీ! నవ్వుమొగమె!

చిట్టికోపాల కనుబొమల్ చేర్చు వేళ
క్రొత్తసిగ్గుల తళుకులు గూడు వేళ
ముద్దుగొంతున రాగాలు మొలచు వేళ
అన్నివేళల జానకీ! నవ్వుమొగమె!

ఎదురుగాజూడ మెరపులు మెరయుచుండు
వలువ ముఖముగప్పిన కనులుక్కలుకుచుండు
మోమునటుత్రిప్ప చెక్కిళ్లు మురియుచుండు
అన్నివేళల జానకీ! నవ్వుమొగమె!

ఏమియో యోచనల మనంబెగయుచున్న
గలచుతలపులు లేక నిశ్చలతగన్న
కనులు మూసిన తెరచిన గానిపించు
నన్నివేళల జానకీ! నవ్వుమొగమె!

చిరునగవు లేక యొకమాట చెప్పలేవు
చిరునగవు లేక యేపని చేయలేవు
నవ్వువితనాల నెన్నిటి నాటినావొ?
అన్నివేళల జానకీ! నవ్వుమొగమె!

వంట యెవరు చెయ్యాలి

శ్రీమతి యస్. సరోజినీ దేవిగారు

మీరు పదేపదే వాణ్ణి అంతగా పోరటం బాగావుండదు. మన మేంచేస్తాం? వింటే చెప్పేవాళ్లమేగాని వినకపోతే వాడి కర్మం అన్నది తమలపాకులు వేసుకుంటూ హనుమాయమ్మ

అల్లా వాడి ఇష్టంవచ్చినట్లుగా తిరగనిచ్చి స్వచ్ఛమైన వంశాన్ని పాడుచెయ్యమన్నావా అన్నాడు శేషయ్యశాస్త్రి.

ఆసమయానికే ఎక్కడనుంచో రామారావు ఇంట్లో అడుగుపెట్టాడు.

మళ్లీ అడిగిచూద్దాం అని రామారావును పిలిచి ఆ అవధాన్లుగారి పిల్లని చేసుకోరా. వాళ్ల వంశం చాలా మంచిది. మనకు fashions ఎందుకు? అన్నాడు శాస్త్రి.

నాన్నగారూ నేను మీతో ఇక పెండ్లి విషయం మాట్లాడను. మీరు ఆవిషయం నాతో మాట్లాడవద్దు. ఇందాకా శేషగిరిరావు మామగారి పిల్లని చేసుకుంటానికి మాట్లాడాను Settle అయిపోయింది. రేపు పంచమినాడు ముహూర్తం. అల్లాకాకంటారా నేను పెండ్లేచేసుకోను. సన్యాసం పుచ్చుకుంటా అంటూ తాళ్లకి జోడువేసుకొని యెక్కడికో తొందరగా వెళ్లాడు రామారావు.

హనుమాయమ్మను పిలచి "భవితవ్యతా బలవతీ" రేపు పంచమినాడు వివాహమంట. శేషగిరిరావుగారి పిల్లని చేసుకుంటాడుట. పనిపాటలు మొదలుపెట్టించు. పోనీ మన బరువు వదులుతుంది అన్నాడు శాస్త్రి.

. . . .

సరే. కొద్దిరోజులకే కాంత కాపురానికి వచ్చింది. క్రొత్తకోడలు గనుక పనిచేసినా చెయ్యకపోయినా యేమీ అనేది కాదు హనుమాయమ్మ

ఎన్నాళ్లని కోడల్ని కూర్చోబెట్టి అత్తగారు పనిచేస్తుంది, అందులో ఈకాలంలో?

హనుమాయమ్మ పోరు అంతులేకపోయింది. పని అంటే చాలా అసహ్యాం కాంతకు. పాపం యేంచేస్తుంది. ఇక ఇల్లా కాదు వేరింట కాపురంపెట్టించాలి. రామారావు ఏమంటాడో, వచ్చి సరిగా పదినెలలు కాలేదు, అని సందేహిస్తూ కొంతకాలానికి ఏమైనాసరే ఈవిడతో కాపురంచెయ్యటం చాలాకష్టం అనుకొని ఒక్కరోజున రామారావు గదిలో ఫలహారంచేస్తుంటె దగ్గరకు వెళ్లింది ధైర్యంచేసి. చదువు సంధ్యలు నేర్చిన పిల్ల గాదూ, యేంచెప్పిందో యేమిటో! దొడ్లో భావిదగ్గర బట్టలు వుదుకుతున్న తల్లిదగ్గరకు వెళ్లి, అమ్మా యేమిటే. మీ కోడల్ని తిడుతున్నావుట. అటువంటి Fashions కావాలనేగాదా మీమాట వినకుండా గూడా Marriage చేసుకన్నాను. అప్పుడే వేరింట కాపురంపెట్టపోకే నా కంటూ హనుమాయమ్మ పిలుస్తున్న కొద్దీ వెళ్లిపొయ్యాడు రామారావు.

ఏమండోయి. మన అబ్బాయి సంగతి విన్నారా? మన మాటా పలుకు ఏమీ లేదు సర్వం కాంతామయం అయి

పోయ్యాడు. ఏమ్మందు పెట్టిందో ఆ మహా తల్లి ఆ విడను వెనకేసుకొని నాతో కయ్యానికి కాలు దువ్వుతున్నాడు. వేరే కాపురం వుంటాట్ట అని హనుమాయమ్మ శేషయ్యశాస్త్రితో చెప్పింది.

నే నిదివరకే అనుకున్నాను. ఇదంతా ఆపి.....ఎందుకులే, తెలిసి కలియగూడదు, కలిసి తెలియగూడదు అన్నారు అని శాస్త్రి గా రంటూంటే, ఇద్దరు పెద్దమనుష్యులతో శేషగిరిరావు వచ్చి, కూర్చోండి భావగారు అనే శాస్త్రిమాట వినిపిచ్చికోకుండ, "పెద్ద వాళ్లైనకొద్దీ కోపము చాదస్తం ఎక్కువైతూవుంటాయి. మీరు పెద్దవారైనారు. మా అమ్మాయిని హనుమాయమ్మగారు వేరేవుండమందిట. శాస్త్రిగారూ మా అల్లుడు భాగంపంచండి. పెద్దమనుష్యులు గూడా ఇక్కడేవున్నా"రంటూ కఠినంగా మాట్లాడాడు. అయ్యా ఆస్తిపంచటాని కెంతవుంది. అబ్బాయినిగూడా రానియ్యండి అన్నాడు శాస్త్రి.......... ....

అత్తగారిచేతి కొంచెం సాయంచెయ్య లేని కాంత ఒక్కతె ఇంతపనీ చేస్తుందా? యేమిటో వుట్టికెక్కలేనమ్మ స్వర్గానికెక్కుతుందా అన్నట్లు. సరే అన్ని పన్లూ చేసి వండిపెట్టటానికి శేషగిరిరావుగారే ఒక బ్రాహ్మణ్ణి కుదిర్చేడు.

రామారావు బియ్యేగూడా ప్యాసు కాలేదు. అందువల్ల ఉద్యోగం దొరకటం చాలా కష్టంగావుంది. మొత్తంమీద రామారావు ఉద్యోగంలేక రికామిగానేవున్నాడు. పెద్దఆస్తిగలవాళ్లు కారేమో, ఖర్చు భరించలేక మొఖం తేలేస్తూవచ్చాడు అప్పుడప్పుడు రామారావు. వంటబ్రాహ్మడు యెంత పదార్థం తెచ్చినా పదిహేనురోజుల్లో అయ్యా వారి నట్టిల్లుచేస్తున్నాడు. వాడు కాజేస్తూ న్నాడేమో చూడమని కాంతతో చెపితే, నే క్లబ్బుకి వెళ్లాలని విసుక్కొంటుందేమోనని తానే కొన్నాళ్లు ఆఖార్జీ పుచ్చుకున్నాడు. ఇంటిదొంగని ఈశ్వరుడైనా పట్టలేడని తోచింది. ఆ బ్రాహ్మణ్ణి "యత్తే అగ్నే" చెప్పమన్నాడు. అంతి కాంతకు వంటపని వచ్చింది. ఆ పొగలో కూర్చోటం అదీ న్యూసెన్సు అనుకొంది. ఒకరోజున రామారావు యెక్కడికో ప్రయాణం అవుతూంటే నేనుగూడా మావాళ్లింటికెళ్లి రెండు రోజుల్లో వస్తాను అని తానుగూడా ప్రయాణం అయింది.

....

శేషగిరిరావు అల్లుడుకి కొన్నిరోజు లైంతరువాత ఒక వుత్తరం వ్రాశాడు. అందులో సంగతి ఇది. మా అమ్మాయి వంటా అది చెయ్యలేదు. చెయ్యదు. నీకిచ్చి Marriage చెయ్యటం చాలా పొరబాటుఅయింది. అయిందేమో అయింది. వంటచేసేమనిషిని పెడితేనే మీ యింటికివస్తుంది. ఏసంగతి విచారించుకొని వుత్తరం వ్రాయవలసినది.

రామారావు చాలా చిక్కులోపడి పొయ్యాడు. తల్లి దండ్రులను ద్వేషించాడు. వంటబ్రాహ్మణ్ణి పెట్టడానికి డబ్బు

లేదు. ఏమీతోచక నేనే వండిపెడతాను ఉద్యోగందొరకేదాకా అని ఖబురంపాడు. శేషగిరిరావుగారు ఎందుకనో కుక్కిరి మిక్కిరిమనకుండా ఊరుకున్నాడు. చాలా రోజులు ఒంటరిగానే కాలంగడపేడు. కొంత కాలానికి ఆశవదలుకొన్నాడు. శేషగిరిరావు స్నేహితులుగూడా కాంతను పంపిచ్చట్ట శేషగిరిరావు అని చెప్పారు రామారావుతో. ఏమనుకుందో ఏమిటో కాంత ఒకనాడు అన్నగార్ని తీసుకొని భర్తదగ్గరకు వచ్చింది. రామారావు ఆసమయానికే ఎక్కడికో వెళ్లటానికి ప్రయాణమయ్యాడు. మర్యాదలన్నీ చేశాడు. ప్రొద్దు కూకుతున్నది. ఇద్దరికీ సందేహామే వంట యెవరుచెయ్యాలో!

క్రొత్తకోడలు

కప్పగంతుల సత్యనారాయణగారు

సీ॥ మనసార పేరున మరిమరిఁబిల్చుచు నధికాదరముఁజూపు నత్తయుండ,
'అమ్మాయి' యనిపిల్చి యరుదుగాపనిజెప్పి మన్ననలందెడి మామయుండ,
పచ్చీసునాడగాఁ బలుమారురమ్మని వదలక వెంటాడు వదినెయుండ,
అవకాశమాత్రాన నానందమునుఁబొంది, మాటలనుడికించు మరదియుండ,

తే॥ గీ॥ ఎపుడుఁ దనయొద్దనుండంగ నేగుదెమ్మ
టంచుబలుకుచు ప్రేమలు మించునటుల
యక్కునను జేర్చుభర్తయు నమరియుండ
క్రొత్తకోడలి కేదేని కొఱతగలదె!

మ॥ ధనధాన్యంబులు లేకపోయినను బాధన్ జెంద దేమాత్రమున్
పనిపాటల్కడు శ్రద్ధతోనెఱపుచోఁ బాల్మాలికం బొందబో
దనిశంబున్ మసిపాతదాల్చు హృదయంబానంద పూరంబుగా
వనజాతాక్షి దన న్విభుండు కృపయాచేతస్కుడై గాంచినన్.

తే॥ గీ॥ కన్న తల్లిదండ్రులబాయఁ గష్టమనక
తోడఁబుట్టులవీడంగ దుఃఖపడక
భర్తృగృహమున కేగెడు పడతివాంఛ
నాథుప్రేమంబుకన్న నన్యంబుగాదు.

శ్రీ ల. విమలక్కగార్కి చెల్లెలు కమల నమస్కరించి వ్రాయునది.

సోదరీ నీవు వ్రాసిన జాబందికొని ఆ మూలాగ్రముగ పఠించితిని. నీవు వ్రాసినట్లు ప్రాథమిక విద్యావిధానము స్త్రీపురుషులకు బాగుగనేయున్నది. అందు వేఱువేఱుగ నేర్ప వలసిన అంశము లెవ్వియు లేవు. కాని సోదరీ, అల్లే పెద్ద చదువులలోనికి వెళ్ళుకొలదిని లెఖ్ఖలు, జామెట్రీ, ఆల్జీబ్రా, ఒకటేమిటి ఎన్నెన్నో నేర్పెదరుకదా! స్త్రీల కిన్ని లెఖ్ఖ లెందుకు? స్త్రీలు ప్రత్యేకముగా నేర్చుకో వలసినవి వంటపని, కుట్టు, చమ్కీపని, సంగీతం అనే వ్రాశావు, బహుశః మర్చి పోయావనుకుంటా శిశుపోషణ. మాట, పై పనులు పురుషులకంటె స్త్రీలు చేసిననే అందమూ, లాభమూనూ; ఉద్యోగము చేయు పురుషున కింట వంటచేయుట కవకా శమేది? ఏపనినైన మీరేల నేర్చుకొనరాదని మనము పురుషుల నడుగవచ్చును కాని, పిల్లలను కనుట, వాళ్ళని పెంచేభారం మనదే. మనం ఉద్యోగం చెయ్యాలంటే, డాక్టరు స్కూలుమేష్టరు, ఇవే బాగుంటాయి. సన్నని కోకిలకంఠంతో గానమొనర్చగల్గిన మనము న్యాయవాదులమై కోర్టులో బల్లగుద్ది అబద్ధపు సాక్ష్యాన్ని బలపరుస్తు సింహంలాగు గర్జించ గలమా? ఇక యంత్రములతో మనకుపనే లేదు, అస లాకాలేజీలోనే చేర్చుకోరు. ఉన్నత విద్యకు వెళ్లేకొలదీ పాశ్చాత్యభాషే పరమావధి అవుతోంది. ఆంధ్రభాషకు అగ్రస్థానమే లేదు స్త్రీలు ఉద్యోగాని కాసిస్తేతప్ప లేకుంటే పురుషుల పాఠశాలలో స్త్రీ నేర్వవలసిన దంతగాలేదు. ఉత్తమమైన స్త్రీ విద్య కావాలంటే, గుంటూరు, రాజమండ్రీ, ఇలాటి వూళ్లల్లోవున్న శారదానికేతనం, సంస్కృత కళాశాల ఇవే ఉపయోగమనుకుంటాను. అలాంటివి ప్రతివూరిలోవుంటే స్త్రీలకి తగిన విద్య రాదూ? వానికి ఎన్ని లక్షలుకావాలి? వేఱు వేఱు సంస్థలలో వేఱు వేఱుగా స్త్రీ పురుషులు విద్యనభ్యసిస్తే మంచిదేమోయని నాఊహ. అయినా చిన్నదాన్ని నాకు తెలిసిన దానికంటె తెలియనిదెక్కువ కాబట్టి తప్పు లుంటే మన్నించు.

ఇట్లు
సోదరి, కమల.

ఆరోగ్యబోధిని

శిశు సంరక్షణ

శిశుసంరక్షణ అనగా పిల్లలను పెంచుటయందు గమనించవలసిన ఆరోగ్యవిషయములు వీటినిగూర్చి కొద్దిగా చెప్పుచున్నాను. మన దేశములో పిల్లలు నాలుగైదేండ్లు యీడు రాకముందే చాలామంది చనిపోవుచున్నారు. గనుక, పసిపిల్లలను పెంచు విషయమై చాలామందికి బాగుగా తెలియకపోవుట చేతను, సంరక్షణచేయు విషయములో జరుగు పొరబాటులచేతను పిల్లలు ఆయాజాడ్యములతో బాధపడి చనిపోవుచున్నారు అదిగాక యీ దేశస్త్రీలు ప్రతి రోగము ఏదో యొక దేవతయో, పిశాచమో, కోపమువచ్చి పంపించుచుండునని సాధారణముగా నమ్మెదురు. ఇది యొక మూఢవిశ్వాసము మన హిందువులు తర్చు తమ పిల్లలను దాసీలకిచ్చి తాము వేరేపనులు చేసుకొనుచుందురు. వివేకముగల తల్లులు తమ దాసీలు యెంత నమ్మకమైనవారుగా కనబడినను వారు చెప్పినట్లు వినరాదు. తమ బిడ్డలప్రాణము కాపాడుకొనుభారము తమదిగాని మరియొకరిది కాదు. కాబట్టి బిడ్డలు సౌఖ్యముగానుండుట కేమేమి యగత్యమో ఆ సంగతులు, అనగా ఆహారము, పానము, పరిశుభ్రత, బట్టలు, చలి, తేమ, యెండ, మొదలగు సంగతుల విషయమై తెలుసుకొనవలెను.

శిశువు నిండు నెలలైన తరువాత ఆరోగ్యముగా పుట్టినట్టయిన ఏడుపౌనులయెత్తు తూగును. పొడుగు పదునెనిమిది అంగుళములుండును. మొదటి నాలుగైదు రోజులలో అయిదారు ఔన్సుల బరువు తగ్గును గాని మంచి ఆహారముతో పెంచినయెడల దినదినము బరువెక్కువై యేడాదివచ్చునప్పటికి 18 మొదలు 22 పౌనులదాకా తూగును. కావున శిశువునకు ఆరంభములో కొన్ని నెలలవరకు సహజమైన ఆహారము, ఆరోగ్యముగల తల్లిపాలే. ఏలయన అందు చాలాభాగము నీరును, ప్రోటీడ్ (అనగా ఎముక మాంసము పుట్టించు ప్రథమ వస్తువు) క్రొవ్వు, పాల చక్కెర, క్షారములుయున్నవి. ఈ పదార్థములు మారి బిడ్డ శరీరములో ఆయా అవయవములు త్వరగా ఎదుగుటకు కావలసిన పోషణయావత్తు నిచ్చును. శిశువుకు స్వాభావిక ఆహారమగు తల్లిపాలు లేనప్పుడు తల్లిపాలకు బదులు యియ్యబడు పాలు వీలైనంతవరకు చనుబాలవంటివై అనగా ఆపాలలో ఏయే పదార్థము లేయే పాళ్లచొప్పున చేరియుండునో ఆయాపదార్థము లాయాపాళ్లచొప్పున చేరియుండు పాలై యుండవలెను.

ఇపుడు, శిశువులకు ఆహారమిచ్చు విధానములు అలవాటులోనున్నవి, మూడు (1) తల్లిగాని, దాదిగాని పాలిచ్చుట (2) తల్లి పాలిచ్చుచు మధ్యమధ్య డబ్బాపాలు పట్టుట (3) చేతిపాలుపోసి పెంచుట. తల్లి, బిడ్డకు పాలిచ్చుకాలములో తాను సులభముగా జీర్ణమగు వస్తువులు, చక్కగా ఉడికిన కూరగాయిలు, ఆయాకాలములయందుపండు ఫలములును మితముగా భుజింపవలెను. మత్తువస్తువులు, సారాయి, బ్రాంది మొదలగునవి మంచిపాలు పడునట్లు చేయునని కొందరు పుచ్చుకొందురు. ఇది శుద్ధ అబద్ధము. మంచి ఆహారవస్తువులే రక్తవృద్ధిచేసి పాలు పడుటకు కావలసిన వస్తువులను రక్తములో చేర్చును గాని మత్తుపదార్థము లెన్నడైన యిచ్చునా? ఒక

వేళ పాలిచ్చు తల్లికి ఎక్కువదాహముగ నుండ వచ్చును. అట్టి సమయములయందు యేదైన పిండితో కాచిన గంజి జావ, బార్లీనీరు, నీళ్లు కలిపిన పాలు, కోకో మొదలగునవి యివ్వవచ్చును పాలిచ్చు విష ములో పిల్ల ఏడ్చినప్పుడెల్లా పాలిచ్చుటవల్ల తల్లి ఒళ్లు చెడును. బలహీనము ఎక్కువగును శిశువు పుట్టిన ఆరంభములో దినమెల్లా నిద్రపోవుచు నేయుండును పాలకోసముమాత్రమే నిద్రమేల్కొని యేడ్చును బిడ్డ యెదిగి తెలివితేటలు వృద్ధియైన కొలది నిద్రతగ్గును పిల్లలు తరుచు ఎక్కువగా పాలు కుడుపుటవల్ల పుట్టే అజీర్తి కడుపునొప్పివల్లను, దాహమైనప్పుడును, జడుసుకొన్నప్పుడును, ఎండ వేళల వెళుతురుకు తాళలేకను, బట్టలు తడిసినప్పుడును, గుడ్డలు బిగువుగానుండినను, పిన్ సూదులు గుచ్చుకొనినను, దోమలు, నల్లులు, కుట్టుటచేతను ఏడ్తురు. కాబట్టి బిడ్డయేడ్పు జాగ్రత్తగా కనిపెట్టి పరీక్షించితేనెగాని యెందుకు ఏడ్చుచున్నది తెలిసికొనట కష్టమగును అట్టి వేళలందు జాగ్రత్తగా కనిపెట్టవలెను. ఈ సంగతి తెలుసుకొనలేక ఏడ్చినప్పుడెల్లా పాలిచ్చుచుందురు అందుచే చాలా నష్టములు కలుగును. ఇక మనము దాదులచే పాలు పెట్టించునపుడు చాలా జాగ్రత్తగానుండవలెను ఏలయన వారి పుట్టుపూర్వోత్తర మెట్టిదో ఆరోగ్యము గలవారో కారో యేమియు తెలిసికొన వీలుండదు కొంతమంది పిల్లలు ఏ హేతువుచేతనో రాత్రిళ్లు నిద్రపోక పోరుపెట్టి యేడ్చుచుందురు అట్టిసమయములందు ఆయాలు తమ నిద్రచెడకుండవలెనని నల్లమందు పెట్టు దురభ్యాసముకలదు. కాబట్టి దాదులను పెట్టుటవల్ల హానియేగాని లాభ మేమియులేదు ఒకవేళ తల్లికిగాని, దాదికిగాని, జ్వరముగాని మరియే జబ్బుగాని రావచ్చును అట్టిచో పోతపాలు పోసి పెంచవలసివచ్చును. అపుడు డబ్బీపాలు కొద్ది దినములు వాడవలసివచ్చిన మొదట బాగాకాచి, చల్లార్చిన మంచినీళ్లలో కొంచెము డబ్బీపాలు కలిపి ఆవుపాలంత పలచనిగానుండునట్లుచేసి పిల్లకు పోయవలెను. ఏహేతువుచేతనైన యీ డబ్బీపాలు శిశువుకు నాలుగువారములకంటె ఎక్కువదినములు పోయవలసివచ్చినయెడల మంచి నారింజపండు రసముగాని ద్రాక్షపండు రసముగాని ఒక చిన్నగరిటెడు, పట్టెడు పాలతో కలిపి దినమునకు రెండుసార్లు యియ్యవలెను.

పోతపాలుపోసి శిశువులను పెంచవలసి వచ్చునపుడు మంచి ఆరోగ్యముగల ఆవుపాలే శ్రేష్ఠము. అవి తీసుకొని వాడుకొనువరకు బహు జాగ్రత్తగా నుంచవలెను పాలు పరిశుభ్రమైన సీసాలోనో, మరియొక పాత్రలోనో పోసి చల్లగా నుండుచోట పెట్టి, ఈగలు పడకుండ దుమ్ము మొదలైనవి రాలకుండా మూతపెట్టి యుంచవలెను. లేదా మంచి తెల్లని గుడ్డతో కప్పి యుంచవలెను. ఏలయన ఈగలు, పెంటకుప్పమీదను, కుళ్లువస్తువులమీదను, మొదటవాలి, లేచివచ్చి పాలమీదను వ్రాలవచ్చును అప్పుడు వాటివల్ల విషపు అంకురములు పాలనంటుకొని బహువేగముగా వృద్ధియై పాలను చెడగొట్టును. ఆ పాలుత్రాగిన బిడ్డకు విరేచనములగును. కావున బిడ్డపాలు సిద్ధము చేయుటకు వినియోగించు, జగ్గులు, పిడతలు, కోపాలు, గరెటెలు, కొలపాత్రలు మొదలైన వస్తువు లన్నియు బహు పరిశుభ్రముగా నుంచవలెను అదియుగాక పోతపాల కుపయోగించు పాలబుడ్లు చాలా పరిశుభ్రముగా నుంచవలెను. ఉపయోగించు బుడ్డిలో పాలన్నియు అయిపోవువరకు గాలి చొరకుండా యుంచవలెను. బుడ్డి కడుగుటకు వీలుగా నుండవలెను బిడ్డ త్రాగగా మిగిలియున్న పాలు ఉంచి యింకొకసారి త్రాగించరాదు. మిగిలినవన్నియు పారబోసి బుడ్డి వెంటనే కడిగివేయవలెను. అతి తరుచుగా పాలు యీయరాదు అడుగడుగుకు పాలిచ్చినందువల్ల చాలా హానికలుగును. ఒకొక్కప్పుడు పసిబిడ్డలు పాలు వేగముగా త్రాగుచు వారి కడుపు కెక్కువగా త్రాగుదురు, ఆ యెక్కువైనది నోటివెంట కుడుపలుగా బైటికివచ్చును. అటువంటి సమయములలో బిడ్డను ఆడింపక నెమ్మదిగా

పరుండబెట్టుట మంచిది. ఇంక ఒక్కొక్కప్పుడు పిల్లలు విస్తారముగా డోకుచో యేమాత్రము పాలు నిలువకపోవును. ఇది యెందుచేతనో మనము వేళ కని పెట్టక అతితరుచుగా పాలు త్రాగించుటచేతను, పిండివస్తువులు కలిసిన ఆహారవస్తువులు పసిబిడ్డలకు ఇచ్చుటచేతను, విస్తారము వెన్నపట్టే చిక్కని పాలు పోయుటచేతను, కలుగుచుండును. అటువంటి సమయములందు ఆకారణము కనిపెట్టి వాటి కను గుణ్యముగా నడువవలెను పైనిచెప్పిన సంగతులు పదిమాసముల లోపుపిల్లల విషయమై. ఇక 10 మాస ములపైవారి సంగతి మాతము. బిడ్డకు తల్లిపాలు మాన్పించిన తరువాతను, పుట్టినప్పటినుంచి బుడ్డిపాలు త్రాగి ఎదిగిన బిడ్డకు ఏడాదివెళ్లిన తరువాతను, దిన మున కొకతడవ మెత్తగా వండిన అన్నమైనను, ఏదైన పిండితో చేసిన జావైనను ఇవ్వవచ్చును. మిగిలిన పూటలు పాలు యివ్వవలెను. అప్పుడప్పుడు రొట్టి, వెన్నకూడా తినిపించవచ్చును ఏదిపెట్టినను, సులభముగా జీర్ణమగు ఆహారమే పెట్టవలెను పండ్ల యొక్క రసము దినమున కొకపూట యిచ్చుచుండిన బహు ఆరోగ్యకరము. ప్రతిబిడ్డకు ఎంత ఆహారము పెట్టవలెనో, ఏమి పెట్టవలెనో, వారి తత్వమును బట్టి కనిపెట్టవలెను. అందఱకు ఒకేపంథా పనికి రాదు. ఈ విషయములో పొరబాటు చేసినయెడల బిడ్డ ఆరోగ్యముచెడి, చిక్కి, నీరసించిపోవును బిడ్డకు పెట్టే ఆహారము సరిపడినది లేనిది విరోచనములో కనబడు మార్పునుబట్టి తెలుసుకొనుచుండవలెను. చిన్నపిల్లలకు తేనీళ్లు, కాఫీ యీమొదలైన దురభ్యా సములు యీప్రాంతములయందు, యీదినములలో ఎక్కువగా ప్రబలియున్నది. ఇట్టి దురాచార పిశా చమును పారదోలిన గాని బాలారిష్టములు తప్పవు

ఇక పసిపిల్లలకువేయు బట్టలనుగుఱించి చూతము పసిపిల్లలకు శరీరదార్ఢ్యమనునది తల్లిదండ్రుల పిండ బలమునుబట్టి కలుగునదియేగాక పెంపులో వినియో గింపబడు జాగ్రతను బట్టికూడా చాలావరకుండును. పెద్దవారికంటె పసిపిల్లలు చలి, కాక మొదలగు వాయు స్థితిభేదములకు సులభముగా లోబడుదురు. చలి విశేషము తగిలినను, పిల్లలకు త్వరగా జబ్బు చేయును పసిపిల్లల చర్మము బహు మృదువుగాను, మెత్తగానుండును గనుక వారికి వేయుబట్టలు అతి మృదువుగాను, తేలికగాను, చలికి, కాకకు అపునవి గాను, యుండవలెను శరీరమంతా సమానముగా కప్పవలెను. చేతులు పొడుగంతా మూయవలెను. మెడపైవరకు రావలెను ముఖ్యముగా ఎదురు రొమ్మునకు చలి తగలనీయరాదు. వీరికి వేయుబట్టలు బహువదులుగానుండుట ముఖ్యావసరము. ఇక పిల్ల బట్టలు ఉతుకుట విషయమై తల్లియే స్వయముగా చూచుకొనుట మంచిది బిడ్డను ఉదయమున ఎండ యెక్కకముందును, సాయంత్రము ప్రొద్దుదిగిన తర్వా తను, బైటికి తీసుకొనిపోవలెను ఇంటిలోనుండగా బిడ్డను విస్తారముసేపు చేతులలో ఎత్తుకొనుట మంచి అలవాటుకాదు. పెద్దవారిచేతుల కాక పిల్లలకంత మంచిదికాదు అదియుంగాక మనవారు ప్రేమ కొరకో మరి యేలకో పిల్లల నెల్లప్పుడు ఎత్తుకొని బుగ్గలనుకొరుకుచు ముద్దాడుచు త్రిప్పుచుందురు. ఇది చాలా చెడ్డఅలవాటు ఇందుచే వీరి పండ్లనున్న విషము పసిపిల్లల బుగ్గలపై నంటుకొని కురుపులుగా మారి వారి ఆయువు తీయునంతకష్టము కలుగజేయును. ఇట్లనే అనేకమంది మృత్యువాతపడిరి. గాన బిడ్డలు గల ప్రతిస్త్రీ యీవిషయమై గమనించుట ముఖ్యావస రము పసితనమందు పిల్లల కేమి యాహారము పెట్ట వలెనో, ఎటువంటి బట్టలు వేయవలెనో, తెలుసు కొంటిమి ఇపుడు పిల్లల నెటువంటి గదిలో ఉంచ వలెనో ఎట్లు వారిని కాపాడవలెనో తెలుసుకొందము.

పిల్లలు ఆరోగ్యముగా ఎదుగవలెనంటే వారిని దినమంతా ఉంచు గది పెద్దదిగానుండవలెను, శుభ్ర మైన గాలి గదిలోకి చక్కగా రావలెను మురికి గుంటలుగాని, పాయిఖానాదొడ్లుగాని దగ్గరనుండ రాదు. చెడువాయువులు చిన్నబిడ్డల ఆరోగ్యమును

చెడగొట్టుటయేగాక నీరసము పుట్టించును. గదినిండా అక్కఱలేని సామాను పెట్టియుంచరాదు. గోడలమీద గుడ్డలు వ్రేలాడవేయరాదు శిశువు నెన్నడు ఇంకొకరిప్రక్కను పరుండ బెట్టరాదు. చిన్నమంచము ప్రత్యేకముగా ఉంచి, దానిమీదగట్టి పరుపువేసి, ఆ పరుపు తడియకుండా ఆయిల్ క్లాతు కప్పియుంచవలెను. గదిలో మంచము ఒక గోడదరివేయవలెను, బిడ్డ కండ్లమీద బలమైన వెలుతురు తగలనీయకుండా చూడవలెను. అట్లు తగలనిచ్చినయెడల నిద్రచెడుటయేగాక కండ్లకు జబ్బుచేయవచ్చును. వర్షాకాలములో గదిబైటి తలుపులు రాత్రివేళమూసియుంచుట మంచిది. పిల్లలు ఆరోగ్యముగా నుండవలెనంటే నౌకర్లపై పెట్టక పిల్లలగది శుభ్రముగా నున్నది లేనిది తల్లియే కనిపెట్టుచుండవలెను. నౌకర్లు ఎంతమంచివారైనను, వారియజ్ఞానము అజాగ్రత యింతంతయని చెప్ప వీలుండదు. ఇక పిల్లలకు పండ్లువచ్చు కాలము పిల్లలకు తల్లులకు కూడా కష్టకాలమే. పండ్లువచ్చునప్పుడు జబ్బులురావలసిన అగత్యములేదు. కాని యీసమయములో పిల్లలశరీర తత్వమొక్కటే తీరున నుండకపోవుటవల్ల ఆయాజబ్బులు పుట్టును. ఈ యీడున పిల్లలు అతిత్వరగా ఎదుగుదురు. కాబట్టి యేమాత్రపు అల్పకారణములకైన ఆరోగ్యము చెడిపోవును. రెండు రెండున్నర యేండ్లు వచ్చునప్పటికి బిడ్డలకు మొదటవచ్చు పాలపండ్లు వచ్చును ఇవి ఆరుఏండ్లకు ఒకటితరువాత నొకటి ఊడిపోయి పెద్దతనమువచ్చువరకు ఉండే ఖాయమైనపండ్లు రాసాగును పండ్లువచ్చుచున్న కాలములో ముఖ్యముగా శుభ్రమైనగాలి, బిడ్డయుండుగదిలోనికి రానీయవలెను. బిడ్డను తర్చుగా ఆరు బైట త్రిప్పవలెను. రాత్రిళ్లు కూడా వేడిసీళ్లతో స్నానము చేయించవలెను. తల శుభ్రముగాను చల్లగాను ఉంచవలెను బిడ్డకు చాలినన్నిపాలు సమృద్ధిగా ఇయ్యవలెను. ఈవిషయములలో తగినంత జాగ్రతచేసిన యెడల పండ్లుతేలికగా వచ్చి బిడ్డకు తల్లికికూడా యే తొందరలేకుండా పోవును. సామాన్యముగా బిడ్డకు రెండవనెలలోగాని మూడవనెలలోగాని టీకాలు వేయించవచ్చును. అట్లుచేసిన మశూచికము మొదలగు జబ్బులుకలుగవు. శిశువు ఆరోగ్యము బాగుగానుండును. బిడ్డ ఉదయమున నిద్రనుండి లేవగానే ఒకటికి పోయుటకు ఎత్తి పట్టుకోవలెను. ఇది మొదట చేయవలసినపని. తరువాత స్నానముచేయించి సిద్ధముచేసిన ఆహారము యివ్వవలెను బిడ్డకు వాడేసబ్బు మంచిరకపుదిగా నుండవలెను. జబ్బురకపు సబ్బులను లేనిపోని రంగులును, సువాసనద్రవ్యములును కలిపి యమ్ముదురు గనుక అట్టివాటిని వాడరాదు. ఒక్కొక్కప్పుడు అట్టి సబ్బులు పిల్లల లేతచర్మములకు రోగములుపుట్టించును. స్నానమైన వెంటనే మెత్తని తువాలుతో ఒళ్లంతా తుడిచి చంకలలోను, తొడలసందునను, పిర్రలసందునను మంచిపౌడరు యేదైన పూయవలెను. బిడ్డచేతిగోళ్లు, కాలిగోళ్లు చక్కగా కత్తెరతో కత్తిరించవలెను. బిడ్డను ప్రొద్దుట బైటికితీసికొనిపోక ముందు గదితలుపులన్నియు కిటికీలు తెరచి పరుపులు తలగడలు మొదలగునవి ఎండలో ఆరవేయవలెను. పగలు పదకొండు పన్నెండు గంటలవేళ బిడ్డకు పైబట్టలు తీసి కిటికీలైనను తలుపులైనను కొంచెము మూసి నిద్రబుచ్చి రెండుమూడు గంటలసేపు పరుండనిచ్చిన చాలా ఆరోగ్యము. దోమలు మొదలగునవి పట్టకుండా దోమతెరలు వేయుటమంచిది. బిడ్డలు ఊపిరి విడుచునప్పుడు నోరుతెరచుకొని యుండక ముక్కుతోనే యూపిరించుటకు అలవాటుచేయవలెను. దాసీలు పిల్లలకు, గిలకరాళ్ళు మిఠాయి మొదలగు వస్తువులు పెట్టుదురు ఈయలవాటు మాన్పింపవలెను దాసీలు శుభ్రముగానుండునట్లును ప్రతిదినము

8

స్నానముచేసి బట్టలు మార్చుకొనునట్లును చూడవలెను. పసిపిల్లలను సంరక్షించుటయందు క్రమమైన అభ్యాసములు నేర్పుట ముఖ్యము. దినము పొడుగున జరుగవలసిన ప్రతిపని, వేళప్రకారము జరుగునట్లు చూడవలెను. ఇట్లుచేసిన, పిల్లలకు మంచి అభ్యాసములు పట్టుపడును. పసిపిల్లలు అనారోగ్యముగా నుండుటకు ముఖ్యకారణములు, అజీర్తివిరోచనములు, విరేచనబద్ధము. ఈరెండు జబ్బులు, పిల్లలకు త్రాగించు పాలు తిన్నగా జీర్ణముకాకపోవుటచేతను, ఆదాసీలు పిల్లలకు బైటికి కూర్చుండుటకు క్రమమైన అభ్యాసములు చేయకపోవుటచేతను పుట్టుచున్నవి, గనుక జాగ్రత్తవహించుటమంచిది. పిల్లలు నడువనేర్చుకొనునప్పుడు అతివిస్తారముసేపు నిలువబడియుండనీయరాదు. బలవంతముగా నడిపించరాదు. వారు స్వయముగా లేచి నడుచుటకు మొదలుపెట్టినప్పుడు పడకుండా దగ్గరనుండి కనిపెట్టవలెను. కాళ్ళకుకావలసిన బలమురాక ముందే నడిపించినందున దొడ్డికాళ్లు, ముడికాళ్లు ఏర్పడును, కావున వారిబలమునకు మించిన పనిచేయకూడదు. పిల్లలు పెద్దవానిచేయి పట్టుకొని నడుచునప్పుడు బిడ్డచేయి పొడుగుగా లాగరాదు. పెద్దవారు, బిడ్డభుజము పైకెత్తకుండా క్రిందికే యుండునట్లు చూడవలెను. నడుచునపుడు తనకిష్టమైనంత వేగముగానో మెల్లగానో, బిడ్డను నడువనీయవలసినదేగాని తొందరపెట్టకూడదు. పసిపిల్లలను రెక్కపట్టి పైకెత్తరాదు. చంకక్రింద రెండుచేతులు పెట్టి పైకి జాగ్రతగా ఎత్తవలెను.

కావున బిడ్డలుగల ప్రతిస్త్రీ యీవిధముగా బిడ్డలను సంరక్షించిన బాలారిష్టములు అకాలమరణములు మొదలగునవి లేక ఆరోగ్యవంతులై దినదినాభివృద్ధి గాంచి మాతృదేశమునకు ఖ్యాతిదెత్తురని నమ్ముచున్నాను.

ఇదియే నేను వ్యాసములు వ్రాయుటలో మొదటిది. అనేకదోషములుండవచ్చును. గాని వాటిని పాటించక సోదరీమణులెల్లరు ప్రోత్సహింతురుగాక.

—సత్తరవు లక్ష్మీనరసయ్యమ్మ.

మనస్సంబోధనము

దిగుమర్తి వెంకటసీతారామస్వామిగారు

సీ॥ వింతకోరికల కువ్విళ్లూరి విఫలత్వమంది సంతాపమ్మునందనేల?
అరయ స్వకర్మమిట్లగుననిదలపక పరులదూషింపం బాల్పడంగనేల?
ఐనదానికి కానిదానికి దొరకొని క్రిందుమీఁదెఱుగక కెరలనేల?
పాపమెఱుంగని భామామణులపయి లేనినిందలమోపం బూనుటేల?

గీ॥ ఎదియెటుల నగునో యటు లదియగునని
నిత్యసంతుష్టిగనుచును సత్యమెఱిగి
నడుచుకొను మెప్పుడేని యే చెడుగురాదు
వినయమునుబూని మెలంగుమా మనమ వినుమ!

భగవద్గీత

కీ॥ శే॥ దామర్ల సీతమ్మగారు.

ప్రథమాధ్యాయము. (వరుస. సావిత్రీవరమున నుదయించెను వలె.)

ధృత:—ధర్మభూమియాకురుభూమిని నాతనయులు పాండవపుత్త్రులునూ
కలహాపునేపమున చలమునగూడియు నేమియొనర్చిరో యెరిగింపు
సంజయ, ఏమియొనర్చిరో యెరిగింపు॥

సంజ—రాజ, వినుము ధృతరాష్ట్ర! నీసుతుడు పాండవసేనను బరికించి
ధనురాచార్యుని కడకేగియు తానిట్లనిబల్కెను జెచ్చెరను
తానిట్లనిబల్కెను జెచ్చెరను॥

ధీయుతుడును నీశిష్యుడు ద్రుపదకులావతంసుడును బన్నిన యా
వ్యూహముగనుమో యాచార్యోత్తమ! కౌంతేయుల ఘనసేనయది!
యాకౌంతేయుల ఘనసేనయది॥

రణశూరులు భీమార్జున తుల్యులు విలువిద్యా నిపుణులు ఘనులు
యుయుధానుడు విరటుండును ద్రుపదుడు మొదలగువారు మహారథులు
అతిధీరులు భుజబల గర్వితులు॥

ఇక మనసేననుగల వీరులగను మీవును భీష్ముడు కర్ణుడునూ
కృపుడును నశ్వత్థామయు మున్నగువారలు జయశాలురు వినుము
అనివార్య పరాక్రమమున నిజము॥

తక్కినయోధులుపెక్కురు రణపండితులై నీకొర కసురులనూ,
విడువగబూనిరి కడునియమంబున నీరణభూమిని నింపుగను
వా రీరణభూమిని నింపుగను॥

భీష్మ రక్షితంబగు మనసేనయు బర్యాప్తత జెందగలేదు
భీమ రక్షణను వారలసేనయు బర్యాప్తిని బొందినదయ్యో
యతి బర్యాప్తిని బొందినదయ్యో॥

వ్యూహామార్గముల మీరెల్లరును మీ మీనెలవులయందుననూ
జాగరూకులై నిలిచి భీష్ముని గాపాడగవలయును సుండీ
వడి గాపాడగవలయును సుండీ॥

అనిపల్కిన రా రాజు సంతసమునందగ గాంగేయుం డపుడూ
సింహనాదమునుజేసి శంఖమును పూరించెను, సేనయునపుడె
పణవాదివాద్యములు గావించె॥

అటుపై మాధవుడును నర్జునుడును తెల్లగుర్రముల తేరుననూ
కడు రయముననుండియు బూరెంచిరి దివ్యశంఖముల దివిముట్ట
తమ దివ్యశంఖముల దివిముట్ట॥

పాంచజన్యమును హృషీకేశుడును, దేవదత్తము ధనంజయుడు
పౌండ్రంబను నామహాశంఖమును వృకోదరుండును వరుసగను
ఆ వృకోదరుండును వరుసగను॥

అనంతవిజయం బనుశంఖంబును నా యుధిష్ఠిరుండును పిదప
సుఘోష మణిపుష్పకముల గవలతి మోదంబున బూరించిరిగా
అతిమోదంబున బూరించిరిగా॥

కాశీరాజు శిఖండియు విరటుడు ధృష్టద్యుమ్నుడును సాత్యకియు
పాంచాలుం డుపపాండవు లా యభిమన్యుడు పూరించిరి యపుడు
తమ శంఖమ్ముల నొక్కమ్మడిని॥

ఘనమానానినదము భూమ్యాకాశాంతరముల బ్రతిధ్వనింపగను
వడి నీతనయులహృదయపుటంబుల బ్రయ్యగజేసెను కడువేగ
నవి బ్రయ్యగజేసెను కడువేగ॥

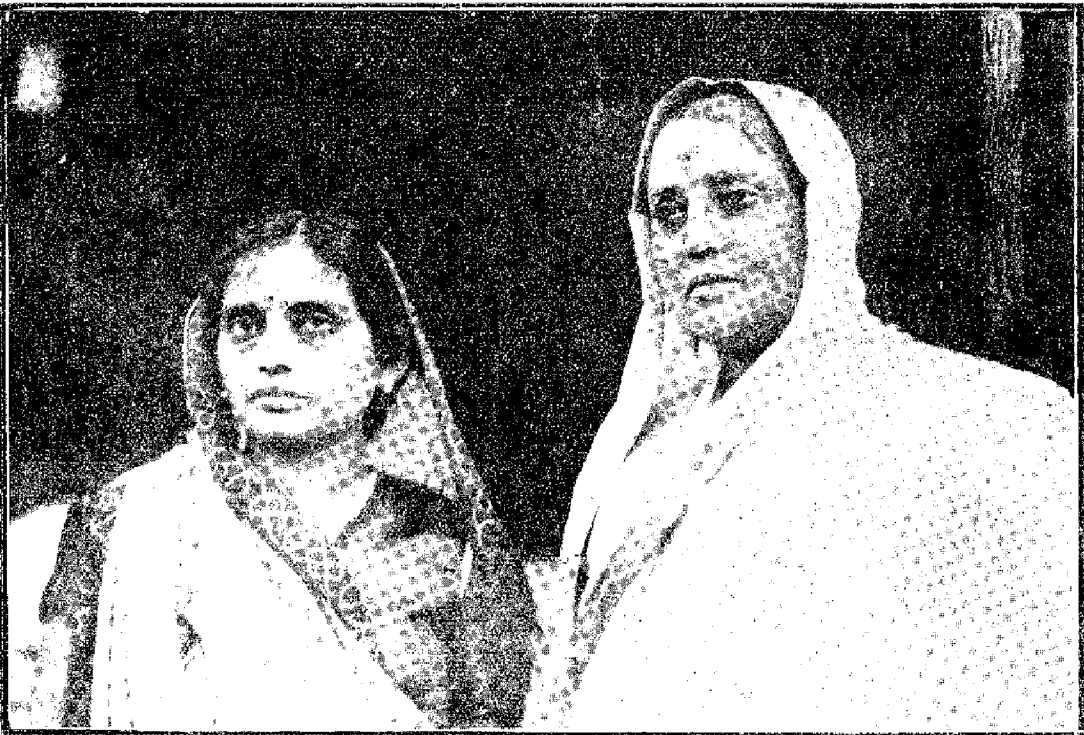
భూజానీ విను మర్జును డంతట, సమరసిద్ధమా కురుసేనన్
కలయగనుంగొని గాండీవంబును నెక్కిడి యిట్లనె నీశునితో
తా నెక్కిడి యిట్లనె నీశునితో॥

*

'చిచ్చుబుడ్డి వేడుక'

భారతజాతీయమహిళామండలమహాసభ.

అధ్యక్షురాలు, శ్రీమతి మనిక్‌లాల్ ప్రేమ్‌చంద్ సతి. శ్రీ మహారాణీసాహేబా, బరోడా.

పురుషోత్తమ మనరథమును నిరుసేనలకును నడుమను నిలుపగదే
యెవరితోను సమరమునొనరింపగవలయునో యెరిగెడి నందాకా
రణశూరుల గనుగొనునందాకా॥

అనుటయు తోడన నచ్యుతుడును నా తేరును వీరుల కెదురుగను
నిల్పిచూచు మోగుడాకేశ యా సుయోధనాదుల ననిబల్కె
నా సుయోధనాదులననిబల్కె॥

ధనంజయుం డట నిరుబలములగల తాతలు తండ్రులు మామలునూ
బావలు తనయులు మనుమలులోనగు వారలగని యిట్లనిబల్కె
నతి దుఃఖితాత్ముండై దయగదుర॥

కృష్ణా చూచితి, రణమొనరుప నిటగూడిన మామకో బంధులను
దేహబలంబును దెగిమెను చేతను గాండీవము నిలుపగజాల
యీరథమున నుండ నశక్తుడను॥

మది భ్రమజెందెను మాధవవినుమా దుశ్శకునంబులు దోచినవి
బంధుల రణమున బరిమార్చియు నే శ్రేయంబును జూడను వినుము,
నే శ్రేయంబును జూడను వినుము॥

కోరనువిజయము కోరనురాజ్యము గోరనుసుఖమును జీవితమున్
పూజ్యులెల్లరును పోయిన వెనుకను, యెక్కడి సుఖములు యీభువిని
యిక నెక్కడి సుఖములు యీభువిని॥

వారలు ననుజంపగ వచ్చినను, వారల నేజంపగనొల్ల
ముజ్జగాధిపత్యమునకునైనను మురియుచు వారి నడంపనుగా
నా కీభువిపాలన మననెంత॥

సుయోధనాదుల సుడివడజేసిన సారిదిని పాతకమే గలుగున్
దురాత్ములైనను వారలజంపిన దుర్యశమే గలుగును మనకు
క్షితి దుర్యశమే గలుగును మనకూ॥

కులనాశనమగు, నిల సనాతనాచారము లన్నియు హరియించి
అధర్మజాలం బలమికొనుట నచ్యుత చెడుదురు కులకాంతలును
నందులనగు జాతుల సంకరము॥

పితరులు పడుదురు పిండోదకములు లోపమగుటనో లోకేశా
వంశనాశకునకును నరకంబున వాసంబౌనగను వినమె
చిరవాసంబౌనపగను వినమె॥

కావున నశ్వరకార్యములకు నే పాపపంకమున బడజాల
రాజ్యము నొల్లను రహినిట భిక్షుకవృత్తియె తగు వారిజనాభ
భువి భోగంబుల గోరను వినుము॥

అనుచుబల్కుచు నాకిరీటియు ఘనదుఃఖంబున మదికలగ
శరచాపంబుల విడచియు తేరున చతికిలబడెసమ్మోహమున
వడి చతికిలబడె సమ్మోహమున॥

సంప్రార్థనము

శ్రీమతి ఎ. కోమలమ్మగారు.

౧

భారత, తావక మృదు పద పంకజ
సంతత చింతన రతి మమలామ్ ।
క్రూరతరారి సమూహ నిషూదన
సముచిత బలయుత ధృతి మతులామ్ ॥

౨

తావక జయజయ గీతీ గానే
కర్ణమనోహర కంఠరవమ్ ।
మోహక కవితా లింగిత పటుతర
కోమల తర వాణీ విభవమ్ ॥

౩

తావక బంధన తోడన శక్తిమ్
త్వత్ప్రతిత్వ స్థాపన యుక్తిమ్
కరుణా మంజుల, సంతతి వత్సల
యాచే సవినయం అయి దిశమే ॥

గాంధి దేవుడు

శ్రీమతి త్రిపురనేని సాధువమ్మగారు.

(నందనందనుని అనే మట్టుమాదిరి)

సజ్జననుతుడగు గాంధిమహాత్ముని సత్కథవినరమ్మా!
దీనను మోక్షముగలదమ్మా!
దేవునిరూపమె యతిడమ్మా!
దీనబాంధవుని లీలలు మదిలో దీటుకొల్పరమ్మా!
తత్వము దెల్పెద వినరమ్మా!
సమకాలికులము మనమైనందుకు సంతసింపరమ్మా!
ధర్మస్థాపన మిదిసుమ్మా!
ముఖ్యస్థానము మనదమ్మా!
సత్యహితంబగు శాంతిసమరమిది సమయము విడకమ్మా!
ఇది యేయుగమునలేదమ్మా!
ధర్మంబెల్లను జెడుకాలం బిల నాపురమైనపుడు
లోకముక్షోభ జెందునపుడు
సజ్జనపద్ధతి జెడునపుడు
సర్వజ్ఞుండగు దేవదేవుడే సత్యముస్థాపింపన్,
మోహనదాసుగ జన్మించెన్.
విశ్వముకొరకై నాల్గువేదములు విబుధులు వ్రాసియును
పరమార్థము సూచించియును
సత్యార్థము బోధించియును.
అన్నిజాతులు తరించుట కనువుగ నందుబాటులోను,
విజ్ఞానము వెదజల్లగను.
పలుశాస్త్రములకు భారతవర్షము పాదై యుండగను
స్త్రీలును పురుషులు మెలకువను
అందరుచదివి తరింపగను
భారతదేశమె సర్వకళలకును పట్టని పొగడగను
మించెను సాటిదేశములను.
కాలక్రమమున భారతదేశపు గౌరవమణగగను
విద్యాశూన్యత హెచ్చగను
స్వార్థపరత్వము మీరగను
తాకరానివారనుచు వచించిరి తమలోకొందరను
ఊరికి వెలిగావించియును.

గాంధిమహాత్ముం డీదేశపు దుర్గతినవలోకించి
పంచమజాతిని తిలకించి
తనమదినెంతయు విలపించి
భారతవర్షపు దుస్థితికిదియే పాదనిగమనించి
హరిజన రక్షణ నూహించి

అంటరానివారనగా ధరలో నసలేలేరనుచు
ఇదిమన పొరపాటేననుచు
బాగుగపరికింపుండనుచు
మనసోదరులను దూరముజేయుట మనకేకీడనుచు
పరులకు చుల్కనయగుననుచు.

ఆత్మారాముం డందరియందున నలరుచుండెననుచు
దివిభువి నిండియుండెననుచు
భేదము లెంచుట తగదనుచు
బ్రహ్మజ్ఞానము నెరిగినవారే బ్రాహ్మణులని యనుచు
పల్కెను ధర్మంబిదెయనుచు.

పరీక్షింపు డిజగదోద్ధారుడు పట్టువిడువడండి
వచ్చినకార్యమె యిదియండి
ధర్మస్థాపన నిజమండి
దీక్షకొరకు తనజీనములూడిన దిగులుజెందడండి
పురుషోత్తముసేవకు రండి.

జీసను క్రీస్తు మతోద్ధరణమునకు జీవములర్పించెన్
బుద్ధుండసువుల త్యజియించెన్
శ్రద్ధానందుడు గతియించెన్
గాంధిమహాత్ముడు గడచినపిమ్మట గలదేచింతించన్
లెండస్పృశ్యత నడగింపన్.

భారతభాగ్యవశంబున బుట్టిన పరబ్రహ్మమమ్మా!
జాతికి శల్యపరీక్షమ్మ!
త్యాగము జూపవలయునమ్మా!
బంగారక్షరముల మీవిజయము ప్రకటింతురు సుమ్మా!
భేదపుబుద్ధి విడువరమ్మా!

బాలవిజ్ఞానశాఖ

కాకిశకునం

దువ్వూరి సూర్యనారాయణమూర్తిగారు

—ముత్యాలసరాలు—

కాకూలమ్మా! కర్రాలమ్మా!
చుట్టాలమ్మా పక్కాలమ్మా
సాయంత్రానికి చుట్టాలొస్తే
ఖరేల్ని గంతెయి కాకమ్మా!

కాళ్లాకి గజ్జెలు కడతా
ముక్కూకి ముత్తెం పెడతా
ఏడడుగూలు ఎదురూవెళ్లి
కబురూ తేవే కాకమ్మా!

కావూకావూ కాకూలమ్మా
మాయింటికే చుట్టాలొస్తే
పరుగూపరుగున ఎదురూపోయి
కలిసీరావే కాకమ్మా!

తోడూలేదూ నీడాలేదూ
ఒంటిగయింట వున్నానమ్మా
మావారు వస్తూవుంటే
గరుక్కున గంతెయి కాకమ్మా!

వంటాఅంతా అయ్యేనమ్మా
వడ్డిద్దామని ఉన్నానమ్మా
వస్తారా? రారా? మాయింటి
వారూ చెప్పూ కాకమ్మా!

మడిగట్టుకుని పెరటీలోనా
మాటాశకునం అడిగేసరికీ
దండెంగెడమీాదా ఆరుస్తూ
గంతేసింది కాకమ్మా!

కాకమ్మా గంతూవేసి
కావూకావని అరిచేటంతలో
చెప్పులజోడూ చప్పుడువింటూ
సీతా పొంగిపోయింది.

పిల్లల పాటలు:

శ్రీమతి మద్దాల సుభద్రమ్మగారు

౧. అటవీస్థలముల కరుగుదమ,
వటపత్రంబుల కోయుదమ;
చెలికత్తె చెండ్లాడుదమ,
చేరువవనముల కేగుదమ;
దాగుడుమూతల నాడుదమ,
తరువులచాటున దాగుదమ;
కోతికొమ్మచ్చి ఆడుదమ,
కొమ్మలచాటున దాగుదమ;
తియ్యనిగంధము తీయుదమ
బాలిక మెడలకు పూయుదమ.

౨. మామిడాకు కోసి,
తోరణాలు కట్టి
చింతాకు దూసి,
బుట్టల్లో పెట్టి
అల్లమువారి కుక్కొచ్చి
బొంయ్యిమంటె
నాకాళ్లగజ్జె
గల్లుమన్నాది!

భగవంతుని ఎట్టికోరికలు కోరవలయును? శ్రీమతి కవితిలక పులవర్తి కమలావతీదేవిగారు

ఆసేతుసీతనగ మధ్యోర్వీపర్యంతమున గల పుణ్యక్షేత్రములలో అనంతపద్మనాభమను నొకక్షేత్రరత్నముగలదు. అందలి అనంతపద్మనాభుడు, భక్తవత్సలుడై భక్తాభీష్ట ప్రదాయకుడగు కతమున వేనవేలుప్రజలాదేవదేవుని సందర్శింప జనుచుందురు. త్రివేంద్రము పరిపాలకుడు గర్వోన్మత్తుడుగాక దైవభక్తి పరుడగుట ఏటేట నొక్కదినమున ఆస్వామిని దర్శింపనేతెంచుచుండు. గోబ్రాహ్మణ పూజాధురంధరుడగు నామహీకాంతుడట్టిసమయమున నొక్కనాడు అటనున్న విప్రులగాంచి 'మీరేదికోరిన దానినొసంగెద కోరుకొనుడు' అని నుడివిన కొందఱు గృహములను, కొందఱు కన్యలను, కొందఱు దాసీజనమును కోరుకొనిరి. కొందఱు వడుగుల జేయించుమనిరి. కొందఱు ధనమిమ్మనిరి. కొందఱు ఆవులనిమ్మనిరి. కొందఱు భూదానమడిగిరి. ఇట్లుండ ఒకబీద బ్రాహ్మణు, ఇల్లు లేక తంటాలుపడువాడు, పెద్దసౌధమును దయచేయుమని యడుగుసంకల్పముతో మహారాజుకడ కరిగెను. ఆతనికి చిరకాలము నుండి పొడుముపీల్చు దురభ్యాసముండెను. పొడుముపీల్చెడువానికి అదిలేకున్న నేమియు తోచదు. అతడు దివ్యసౌధము నడుగబోయి పరాకున పొడుము దయచేయుడు అని ఆ నరేంద్రచంద్రు నర్థించెను. ఆపలుకాలించినంతనే ఆపుడమికాంతు డుగ్రుండై "ఈ బాపడెట్టివారి నెట్టికోర్కె లడుగవలయునో ఎఱుగనేరడు. ధనమా? వామాక్షులా? అశ్వంబులా? పాడియావులా? సౌధంబులా? హంసతూలికా తల్పంబులా? ముక్కుపొడుము! ఇదెక్కడికోరిక"యని ముక్కుపై వ్రేలువైచుకొని 'ఇతనికి వీసెడుముక్కుపొడుమునొసంగి నాయూరి పొలిమేరదాట సాగనంపుడు' అని గర్జించి పల్కెను.

మనము భగవంతుని కోరెడు కోర్కెలు నిట్టివియే. దయామయుడగు నాతడు "బిడ్డలారా! అడుగుడు మోక్షకవాటముల తెఱచుకొని కూరుచున్నాడను. మోక్షమొసంగెదను" అనిన "నాకుబిడ్డలిమ్ము, నాకుపెండిలి సేయుము. నా కుద్యోగమిమ్ము, నా దినాహారము నాకిమ్ము. నాకు నగలిమ్ము. నాకు బట్టలిమ్ము. నాకు ప్రమోషను చేయుము" అని పారుడుకోరిన ముక్కుపొడుము కోరిక వంటి అల్ప కోరికల నారమానాథు నర్థించిన నాత డాయల్పకోరికలొసంగి తనమోక్ష సామ్రాజ్యమునుండి మనల గెంటివేయడా? మోక్షమే మనలక్ష్యమైనపుడు తక్కుంగల కోరికలుతీరవా? గనుక ఉన్నతపదవినే కోరుకొని ఈజనన మరణ కష్టములను సంసార బంధములను దాటిపోవుదము. శ్రీహరిస్మరణ నిత్యమొనర్చుదము.

అమూల్యోపదేశం

శ్రీ॥ ల॥ కాంతంగారు

ఒకానొకనాడు చక్రవర్తి ఒకడు పరివారముతో షికారు బయలుదేరాడు. ఈసమయంలో ఒకసన్యాసి అతనికి తారసిల్లేడు ఆ గోచీపాతరాయడు బిగ్గరగా ఏమంటున్నాడంటే నాకు పదివేల కానులు దానం చేస్తే వానికి నేను ఒక మంచినీతిని ఉపదేశిస్తానని. ఈ వింతమాటను విని చక్రవర్తి మోహించిపోయి వానితో, 'అంత బంగారం పుచ్చుకొని ఏ ముపదేశిస్తావు?' అని అన్నాడు. సన్యాసి ఏమి బదులుచెప్పాడంటే, "మహారాజా! నే కోరిన సొమ్ము ఇప్పించండి; దానిలో నా ఉపదేశంకూడా అమూల్యంగానే ఉంటుంది." "సరే, కానియ్యండి; ఇదిగో హుకుంపత్రం" అన్నాడు రాజు. సన్యాసి ఈ విధంగా ఉపదేశించాడు.

"పరిణామాన్ని విచారించకుండా ఏ కార్యంలోనైనా దిగకూడదు." ఇదే నా ఉపదేశం.

పరివారమంతా యీమాటకు చక్రవర్తి తప్పక సన్యాసిని దండిస్తాడు అని తలంచేమోస్తరుగా దరహాసంచేసేరు. కాని చక్రవర్తి మిక్కిలి సారభూతమైనదని ఆనందించేడు. తప్పక దీనివల్ల ఏదో ఒక లాభముండాలి. నిష్కారణంగా సన్యాసు లీ విధంగా మోసంచేయరు అని అనుకొని నమస్కరించి సన్యాసిని చక్రవర్తి వీడ్కొలిపాడు.

చక్రవర్తి నగరులోనికి వచ్చి ప్రతి గోడమీద స్వర్ణాక్షరాలతో ఈ వాక్యాన్ని చిత్రింపజేసేడు. కొన్నాళ్లకు చక్రవర్తిగారి మంత్రి ఒకడు ఏలాగైనా చక్రవర్తిని నశింపజేసి సింహాసనాన్ని ఆక్రమిద్దామని తలపెట్టాడు. ఈ దుష్కార్యాన్ని సాధించడానికి రాజవైద్యు నొకని చేరదీసి విషంతో కూడుకొన్న ఒక శస్త్రాన్ని చేతికిస్తూ 'ఎలాగైనా దీన్ని చక్రవర్తి రక్తంలోకి ప్రవేశించే మోస్తరుగా చూడాలి. అట్లుచేస్తే వెంటనే పదివేల మొహుర్లు ఇవ్వడమే కాకుండా నే సింహాసనం ఎక్కిన వెంటనే నిన్ను ప్రధానమంత్రిగా చేస్తాను' అని ఆశజొల్పాడు. డబ్బు, ఎంతటివాడినైనా మోహింపజేసి గ్రుడ్డివాణ్ణి చేస్తుందికదా! హితాహితచింత మన హృదయమున నిలువదుకదా! ఇంతలో దైవవశాత్తు ఈ దుష్కార్యాన్ని సాధించడానికి ఒక మంచి అవకాశంకూడ దొరికింది. చక్రవర్తిగారి ఒంటిమీద ఏదో ఒక చిన్న కురుపు ఒకటి బయలుదేరగానే దాన్ని శస్త్రచికిత్స చేయడానికి వైద్యుణ్ణి పిలిపించాడు. వైద్యుడున్ను తక్కిన శస్త్రాలతోపాటు ఈ విషశస్త్రాన్ని కూడా తీసికొనిపోయి చక్రవర్తిగారి శరీరంలోపల ప్రవేశింపజేతామని ప్రయత్నించే అంతలో అకస్మాత్తుగా గోడమీద స్వర్ణాక్షరోపదేశం కంటబడింది. వైద్యుడు వెంటనే స్తంభించిపోయి మనస్సులో ఏమాలోచించేడంటే—'ఇప్పుడు నేను రాజుగారి ఒంట్లో విషాస్త్రాన్ని ప్రయోగించగానే రాజు చావకతప్పదు గదా. వెంటనే నేను పట్టుపడి రాజద్రోహనేరమునకు పాల్పడి ఉరికంబ మెక్కవలసిందే కదా! అప్పుడీ పదివేలమొహరీలూ ఎందుకైనా పనికొస్తాయా? నేనుంటేకదా డబ్బుయొక్క ప్రయోజనం' అని ఆలోచించి వైద్యుడు మఱి ఆ శస్త్రాన్ని ప్రయోగించక యథాప్రకారంగా మళ్లీ పెట్లో పెట్టేసి వేఱొక చిన్నఅస్త్రాన్ని తీసేడు. చక్రవర్తి దీని వైఖరిని కనిపెట్టాడు. ముఖం వాడిపోడం, తీసిన శస్త్రాన్ని దాచివేయడం సందేహానికి కారణమైంది. కారణం అడిగేడు వైద్యుడు 'ఆ అస్త్రం తాలూకు చివర చాలా వాడిగాఉంది. దీనిమీద ప్రయోగించకూడదు' అని చెప్పిన జవాబుకి సంతృప్తిపొందక రాజు దానిని చూపింపుమని ఆజ్ఞాపించేడు. ఇదంతా అబద్ధమని రాజునకు నమ్మకము కలిగింది. దీనిలో ఏదో భయంకరమైన విశ్వాసఘాతుకత్వ మున్నాదనిన్నీ నీ యభిప్రాయాన్ని స్పష్టముగా చెప్పాలనిన్నీ లేకపోతే నీ బుఱ్ఱ తీయించివేస్తాననిన్నీ కఠోరంగా శాసించేడు. వైద్యుడు గడగడ వడకిపోయి అభయమిమ్మని ప్రార్థించి జరిగినదాన్నంతాను ప్రకటించి,

ఈ స్వర్ణాక్షరోపదేశము నాకంట పడకపోతే తప్పక విషశస్త్రాన్ని ప్రయోగించి ఉండునని తెల్పేడు

పిమ్మట చక్రవర్తి సభలోనికి వచ్చి ఆ ఆకతాయి మంత్రికి చేయవలసిన శాస్తి చేయించేడు సభ్యులతో "ఆ ఉపదేశాన్ని ఆనాడు మీరు హేళన చేసేరు కాదూ. ఇప్పుడు దానిమూల్య మెంతో తెలిసిందా ఇదే నా ప్రాణాన్ని నిలబెట్టింది సన్యాసికి ఇంకా బహుమానమివ్వాలి గనుక వెదకి తీసికొనిరండి" అని అన్నాడు.

ఈ నీతికథను సర్వకాల సర్వావస్థలయందును స్మరించడం లాభకరం

[స్వామి కృష్ణానందుని నీతిరత్నమాలనుండి **అను**వాదము]

—o—

చిత్రప్రశ్న

శ్రీమతి కొమ్మారెడ్డి హేమావతిగారు

సీ॥ జపమాలపేరును, సాధ్వీరత్నముపేరు నొక్కటై చెన్నారు చుండవలయు.
రాగంబుపేరును, రాజ్యంబుపేరును, నొక్కటై చెన్నారు చుండవలయు.
పితనామమొక మహీపతి నామమునుగూడ నొక్కటై చెన్నారు చుండవలయు.
పక్షినామంబు సర్పంబునామముగూడ నొక్కటై చెన్నారు చుండవలయు.
తే॥ గగనమును, వస్త్ర మొకపేర గ్రాలవలయు.
బాణమును నేత్ర మొకపేర బరగవలయు.
నోషధియు దేశ మొకపేర నొనరవలయు.
నన్నిటికి నాల్గువర్ణంబు లమరవలయు.

—o—

చిత్రప్రశ్నలకు సమాధానములు

మార్చినెల గృహలక్ష్మిలో ప్రకటింపబడిన చిత్రప్రశ్నకు శ్రీమతులు ధర్మపతి పంకజం, కర్త్తికమల, అలపర్తి సీతామహాలక్ష్మమ్మ, వారణాసివరలక్ష్మి, బి. శారదాదేవిగార్లును, శ్రీయుతులు అల్లాడి విశ్వనాథం, ఉభయభాషా ప్రవీణ ఉప్పల కోటయ్య, దంతుర్తి గోపాలము, అల్లమురాజు వెంకటరావుగారలును సమాధానములు వ్రాసిరి. వీరిలో శ్రీయుత ఉప్పలకోటయ్యగారిది విపులముగను సవ్యాఖ్యానముగను నుండుటచేత నిందుదహరించుచున్నాము.

ఉమా కుమార—పార్వతీ పుత్రుడగుటచే వినాయకుడు

..మాకుమార—మా-లక్ష్మి, కుమార-పుత్రుడు లక్ష్మీ పుత్రుడును విష్ణు పుత్రుడగుటయే గదా. బ్రహ్మయని యర్థము

......కుమార—వారి పౌత్రుడు వారి పుత్రుడన నీటికి పుత్రుడగు అగ్నిదేవుడు. ఇతని పుత్రుడు కుమారస్వామి "అగ్నిభూర్గుహః" అని అమరసింహుడు (నీటికి పౌత్రుడు).

.........మార—మారుడనగా మన్మథుడు "మదనో మన్మథోమారః" అని అమరము.

............ర—"ర" దీనికి అగ్ని. (హవ్యవాహుడు) అర్థము. "రః పుమాన్ పావకే కామేక్షయే వజ్రేశయేబుతౌ" "రః-అగ్నికిని, మన్మథునకు నాశనమునకు, వజ్రాయుధమునకు, హస్తమునకు, ఋతువునకు, అర్థము" అని నానార్థరత్నమాల

ఉసిరికాయల షర్బత్తు.

ప్రశస్తమగు పండిన వుసిరికాయలు ఒకవీసె తెచ్చి రోటిలోవేసి దంచి వాటిరసము నొకకుండలో వేసి (ఈరసము 5 పావుశేర్లుండవలయును) దానిలో లవంగములు, జాజికాయ, జాపత్రి, దాల్చినచెక్క వీటిచూర్ణ మొక్కొక్క తులమున్ను, 6 గురిగింజ లెత్తు కుంకుమపువ్వు చూర్ణమున్ను వేసి కలిపియుంచవలయును. ఇట్లుచేసి ఆ కుండపైని మూతబెట్టి రెండు రోజులవరకుంచి, మూడవనాటి యుదయమున ఆ రసములో 50 గులాబిపువ్వులను, 1 తులము పచ్చకర్పూరపొడియును, 1 ధాన్యపుగింజయెత్తు కస్తూరి చూర్ణమును వేసి బాగా కలియబెట్టి, మూడు ఝాముల వరకుంచి అప్పుడు ఈ రసమును బాగా కలియబెట్టి మరియొకకుండలోనికి వడియగట్టవలయును అట్లు వడియకట్టిన రసములో సేరు కలకండపాకము దించుకొని ఆపాకము నారసములోవేసి కలియబెట్టవలయును ఇది రెండును బాగుగా కలిపినపిమ్మట 10 నిమషములవరకు పోయిమీదబెట్టి సన్ననిమంట బెట్టవలయును. పిమ్మట ఆపాకమును చల్లారబెట్టి గాజుబుడ్లలో పోసియుంచుకొని 5 తు ముల షర్బత్తునెత్తి కొంచెము నీళ్లలోవేసి కలిపి త్రాగినచో శరీరమునకు పుష్టియు కాంతియు నిచ్చును

చక్కెరపానకము నెయ్యితో తయారుచేయబడు ఖిరి.

మోహన్ భాగ్ అని పిలువబడు ఇంచుక వాసనగల బియ్య మొకశేరు, ప్రశస్తమగు శనగపప్పు మూడర్ధపావులు, ఈ రెంటిని చక్కగాకడిగి ఆరబోసియుంచుకొని, $2\frac{1}{2}$ శేర్లు పంచదార లేతపాకము వచ్చునట్లు మరగనిచ్చి, అది చక్కగా వడియగట్టి మరియొక పాత్రలోబోసి పోయిమీదబెట్టి, $\frac{1}{4}$ శేరు నీళ్లు దానిలోబోసి మరగనిచ్చుచుండవలయును ఈ పానక మట్లు మరుగుచుండగా బాణలిలో చాలినంతనువ సనగల నెయ్యిబోసి, దానిలో బియ్యమును పప్పును పదునుతప్పకుండా వేయించి వాటి వా పానకములోబోసి మూతబెట్టవలయును ఇట్లు వేసినవి బాగుగ పక్వమగుటను కనిపెట్టి శేరు నెయ్యిగాని అర్ధశేరు వెన్నగాని వేసి కలియబెట్టుచు 1 తులము యాలకులు 1 తు॥ దాచినచెక్క ఈ రెండింటియొక్క పొడివేసి కలియబెట్టి దించుకొని భుజించవచ్చును.

—శీలా అప్పలకొండ.

బంగాళాదుంపలకూర.

బంగాళాదుంపలు పెద్దవిగా తీసుకొని పాత్రలో వేసి దుంపలు మునిగేటట్టుగా నీళ్లుపోసి వుడకపెట్టవలెను దుంప బాగుగా వుడకనియ్యకుండా కొంచెము పదునుగావుండగానే దించివేయవలెను. దుంపలు చల్లారినతరువాత పొట్టుదీసి పెద్దవిగాముక్కలుకోసివుంచవలెను. ఎక్కువగా వుల్లిపాయముక్కలు పచ్చిమిరపకాయముక్కలు కొంచము అల్లము సన్నముగాతరిగిపెట్టుకోవలెను. కళాయిలోగిద్దెడు నేయిగాని నూనెగానివేసి పొయ్యిమీదవుంచవలెను. మిరపకాయముక్కలు, వెల్లుల్లిపాయరేఖలు, కరివేపాకు, మినపప్పు, ఆవాలు, జీలకర్ర, చమురు వేసి దోరగా వేగినతరువాత, తరిగివుంచిన వుల్లిపాయముక్కలు, పచ్చిమిరపకాయముక్కలు, అల్లంముక్కలు, వేసి గరిటతోకొంతసేపు కలుపుతూయుండవలెను. తరువాత బంగాళాదుంపముక్కలువేసి, కూరకుసరిపోయేటట్టుగా వుప్పున్నూ, కొంచెము రవ్వపసుపున్నూ, వేసి బాగుగాకుదిపి కొద్దిగానీళ్లుపోసి మూతపెట్టవలెను. నీరుయెక్కువగాపోసిన దుంపకరిగిపోవును. నీరుయిగిరిన వెంటనే దించి నిమ్మకాయ రసముపిండి గరిటతో బాగుగాకలిపి భుజించిన చాలరుచిగానుండును

— బి. రామనాథమ్మ.

హరిజనాభ్యుదయము

హరిజనుల కష్టములు

ముప్పదిఆరుగురు హరిజన ప్రతినిధులు, తాలూకా బోర్డు మునిసిపాలిటీల సభ్యులు హరిజనుల కష్టములనుగూర్చి గాంధిగారి కీవిధముగ విన్నపముచేసుకొనిరి

(1) హోటలులు, లాండ్రీలు, క్షౌరశాలలు, కాఫీ క్లబ్బులు, సత్రములు, బంగాళాలు, స్కూళ్లు, అగ్రహారములు, బావులు, చెరువులు, కొళాయిలు పోష్టాఫీసులు మొదలగువానిలోనికి మమ్ము రానీయరు.

(2) కొన్నియూళ్లలో మేము గొడుగు, చెప్పులు, మోకాలుదిగు పంచలు, చీరలు, నగలుధరించినచో సవర్ణులు అపశకునముగా నెంతురు.

(3) పదిమందివలె మేము మా శవములను కొన్ని వీధులనుండి తీసుకొనిపోరాదు. ఒక గుడి అడ్డమున్నచో దానినితప్పుకొనుటకు దూరపు పొలములఁబడి పోవలెను.

(4) హరిజను లెవ్వరును గుఱ్ఱములనెక్కరాదు.

(5) గ్రామముల బజారులలో మాకుకావలసిన బట్టలను మేము తాకి బేరము చేసుకొనరాదు.

(6) ప్రమాదవశమున మే మేమిరాయిఅంగడిలోని పదార్థమునైన తాకితి మేని యజమాని ఆ అంగడి సామానునంతటిని ఖరీదుకట్టి మావద్ద వసూలు చేయును.

(7) గ్రామములలో హరిజనులకు స్వంతయిండ్లు లేక భూఖామందు నేలపైనే గుడిశలు వేసుకొందురు. ఇట్లు జాగా యిచ్చినందుకు భూఖామందులు వారికి సరియైన కూలులుగాని సరియైన దినుసుగాని సరియైన కొలలతోగాని యీయరు.

(8) పెండ్లిండ్లు మొదలగు కార్యములకు సవర్ణులు మాకు మేళతాళములు చేయరు.

(9) కొన్ని గ్రామములలో మమ్ము బస్సులనెక్కనీయరు, మాకు జట్కాలు కట్టరు, బైసికిళ్లెక్కనీయరు

(10) సవర్ణులుపోయే దొడ్లలోనికి మేముపోరాదు. ఎంతో తగాయిదాచేస్తే మునిసిపాలిటీవారు మాకు వేరే దొడ్లుకట్టింతురు.

(11) లోకలుబోర్డు ఆస్పత్రులలో సవర్ణ డాక్టరులు మాకు సరిగా మందిచ్చి ఆదరించరు.

(12) చలివేంద్రిలో మాకు పాత్రతో నీళ్ళియ్యక చేతులలో నీళ్లుపోసే దురాచారము మిగుల దుస్సహము.

(13) మేము స్థానికసంస్థల కెన్నుకొనబడినచో సవర్ణులు తమపదవులనైన వదలుకొందురు. లేదా మాకువేరేగా దూరముననైన కుర్చీలువేయుదురు.

(14) సవర్ణులు త్రోవపోవునప్పుడు మేము మా అరుగులమీదినుండి లేచి దండముపెట్టి పూజించవలెను, లేకున్న తిట్లు కొట్లు. ఇట్లా భేదముచేయవద్దని మేము బ్రతిమాలినప్పుడు మీలో భేదములులేకుండా ముందు సరిబెట్టుకున్నారా యని సవర్ణులందురు. ఈ ఎచ్చు తగ్గు మెట్ల భేదము హిందూ సంఘమునంతటినీ ఆవరించి యుండగా మేముమాత్రము దానినుండి యెట్లు తప్పించుకొనగలము. మేమును దానికి దాసు

లమై బాధపడుచున్నాము కనుక పైవారు మార్గదర్శకులై ముందు తొలగించుకొని మాభేదములను తొలగించవలెను

(15) సవర్ణులు మమ్ము కొళాయిఃదగ్గరకు రానీయని తావులన్నెల్ల మాకు వేరే కొళాయిలను కట్టించుచున్నారు.

(16) గ్రామపాఠశాలలోనికి మమ్ము రానీయరు. రానిచ్చినను దూరముగ కూర్చోమందురు. ఏదైనా తెలియక ఉపాధ్యాయునిదగ్గరకు వెళ్ళినచో అతను మైలపడుదునన్న భయముతో కఱ్ఱతోనో పలకతోనో దూరముగ కొట్టును. ఒక్కొక్కప్పుడు గదిబైట కిటికీదగ్గర నిలబెట్టి మమ్ము వినుమందురు. పిల్లలకు బ్లేకు బోర్డైనను కనిపించదు. చిన్నతరగతులు దాటగానే పెద్దతరగతులకు వేరేబడివుండును ఆ బడి మేనేజరులు మమ్ము పెద్దక్లాసులలోనికి రానీయరు. ఎంత్రైయినింగు ప్యాసైనను మావారి కచట ఉద్యోగములీయరు. సవర్ణబాలురు పోయేదొడ్లోనికి మా బాలురను రానీరు. స్థానికసంస్థలయందున్న మా ప్రతినిధులు అప్పుడప్పు డకస్మాత్తుగాపోయి స్థితిగతులను పరీక్షించినచో తమకెట్టి ముప్పుకూడునో అని పరీక్షించఃబోరు కోయంబత్తూరు నగరముదగ్గరనున్న సింగనల్లూరు ఇరుగూరు గ్రామములలో ఇట్టి సంగతులు మరీ జాస్తిగా నుండును. చిన్నచిన్న నగరములలోని ప్రాథమిక పాఠశాలల గతియు నిట్లేయున్నది హైస్కూళ్లలో మావాళ్ళను కుండలలో చెంబుముంచుకొని త్రాగనీరు. ఏసవర్ణుడో వచ్చి చేతులలో పోయవలెను. పలహారముల గదులలోని కసవే పోరాదు

(17) పోస్టాఫీసులకు నేరుగాపోయి కార్డుకొనుక్కొనుటో మనిఆర్డరు కట్టుకొనుటో మేముచేసుకొనరాదు. ఏ సవర్ణుడో దయదలచి మా కదిచేసిపెట్టవలెను

(18) మీవంటి మహాత్ములు మాకులములో పుట్టితే మా కష్టాలన్నీ తమకుబాగా తెలిసివచ్చును. అట్లు పుట్టనందుకు విచారించుచున్నాము.

మహాత్ముడు ఈ పిటిషనును విచారించుచు ఇవి అన్నియు యదార్థమనియు, సవర్ణులకు సిగ్గుచేటనియు, మతముపేరిట నిట్టి అనాగతములు జరుగకుండా సనాతనులు కృషిసల్పవలెననియు హెచ్చరించుచున్నాడు. జాతిమాత్రమున తాను సవర్ణుడైనను హరిజనవర్ణము నతడు స్వీకరించెననియు హరిజనుల యిబ్బందులు తీరనన్నాళ్ళు తనకు నిద్రకాని హాయికాని యుండదనియు వీరికి మహాత్ము డభయమిచ్చుచున్నాడు.

విద్య—దేవాలయములు:—

గాంధిమహాత్ముని కొందఱు హరిజనులు 'మా కొఱకు వసూలుచేయబడిన ధనమెల్లయు మా ఆర్థిక సౌఖ్యమునకే వినియోగించుడు కాని దానితో దేవాలయములు కట్టవద్దని ప్రార్థించుచున్నారు. కొందఱు సనాతనులు 'దేవాలయప్రవేశసమస్యను ఇప్పుడు విడిచిపెట్టుడు. మా అంతరాత్మను క్షోభపెట్టకు' డని వ్రాయుచున్నారు.

ఇరువురును పొరబడినారని మహాత్ముడు తాను వ్రాయుచున్నాడు. ఈ ధనముతో అతను దేవాలయములను కట్టింపఁ బూనుకొనలేదు. ప్రాతదేవళములలోనికి అధిక సంఖ్యాకుల సమ్మతిపైని మాత్రమే పోనిచ్చుటకు ప్రబోధము కలుగఁజేయుచున్నాడు. అతను సవర్ణులను క్షోభపెట్టుటకును పూనుకొనలేదు. వారు సంతోషపూర్వకముగ తెరచిననే వారిని పొమ్మనుచున్నాడు కాని తెరచెదరా లేదా యని దండింపలేదు వారు తెరవవచ్చును లేక మానవచ్చును తెరచిన పిమ్మటనైనను వీరు వెళ్ళవచ్చును మానవచ్చును. హిందూదేవాలయములు హైందవుల ఆధ్యాత్మికసంపత్తికి నిధానములని మహాత్ముని తలంపు ఈ సంపత్తిని ఇంతవరకు సవర్ణులొక్కరే అనుభవించుచున్నారు హరిజనులకు కూడ పంచుడని మహాత్ముడు వారిని హెచ్చరించుచున్నాడు. హరిజనులకీసంపదయందు ప్రీతియు వాంఛయుగలవని అతనికి అనుభవపూర్వకముగ తెలియును. ఇట్టి ప్రచారము కొరకు ధనవ్యయ మవసరమును లేదు. అతను చేయను లేదు. ఇదంతా వారి విద్యానిమిత్తమే వ్యయముచేయుటకు తగిన ప్రయత్నములు జరుపబడుచున్నవి.

వివిధ విషయములు

బెజవాడవాసులగు చింతలపాటి యజ్ఞయ్యగారు మరి అయిదుగురిపైని మాచేపల్లి బాపనయ్యగారు శారదాఆక్టు అతిక్రమించినందుకు కేసుపెట్టిరి. యజ్ఞయ్యగారి కుమార్తె యెనిమిదేండ్ల బాలికను తాడేపల్లి కుటుంబశాస్త్రిగారి కుమారుడు పదునైదేండ్లవానికిచ్చి వివాహము చేసిరి. వధూవరుల తండ్రులకు చెరి రు. 700 లు, తల్లులకు చెరి రు 100 లు పురోహితులిరువురకు చెరి రు. 300 లు నెరకే రు 2200 లు జిల్లా మేజస్ట్రీటు గారు జరిమానాలు విధించిరి

గుంటూరు శారదా నికేతనమునందు ప్రస్తుతము గుంటూరు వారు 40 మందిన్ని, పై జిల్లాలవారు 16 గురుకు బాలికలు పఠించుచున్నారు. వీరిలో 7 గురు అనాథలు, 5 గురు పితంతువులు 2 రు హిందీరాష్ట్రభాషలోను 4 గురు ప్రాథమికములోను ఉత్తీర్ణులైరి 4 గురు ఆంధ్రయూనివర్సిటీ విద్వాన్ పరీక్షలోను 7 గురు ప్రిలిమనరీ పరీక్షలోను ఉత్తీర్ణులైరి 8 గురు హరిజన బాలికలకును 3 గురు రెడ్డిబాలికలకును వివిధ సంస్థలవారు విద్యార్థినీవేతనముల నిచ్చుచున్నారు. మార్చి 11-వ తేదిని శారదానికేతన వార్షికోత్సవమున పరీక్షలయందు ప్యాసయినవారికి శ్రీయుత వింజమూరి భావనాచార్యులుగారును, ఆటలలో గెలుపొందిన వారికి శ్రీమతి రాయసం రత్నమ్మగారును బహుమతులను పంచిపెట్టిరి. పట్టణమునుండియు ఇతరప్రాంతములనుండియు వేయిమందివచ్చి సభనలంకరించిరి

నంద్యాలలో ఆరేండ్ల మహమ్మదీయ బాలుడు రంగు రంగుల పొడలుగల పాముతో స్నేహము చేయుచుండెను. దాని కెవరివల్లనైన్ హానికలిగినను తాను మరణింతునని చెప్పుచు దానిని కాపాడుచుండును అతనితలపై పాము పడగవంటి ఒకగుర్తు కలదట పామువచ్చి అతని శరీరమునుచుట్టుకొని కౌగిలించుకుంటూవుంటే తాను దానికి పాలు పళ్ళుయిచ్చి ముద్దాడుతాడు వారిద్దరు అదో చిత్రమైన భాషలో మాట్లాడుకుంటారట. పాముకు వెఱచి తలిదండ్రులు ఏయింటికి మారినా పాము అక్కడికే వెళుతూవుండునట

భూకంపము బాధ ఒక్క బీహారుకేకాక నేపాలు దేశమునకుకూడ జోరుగాతగిలినది. నేపాలులో 3400 జనులకు పైగా మరణించిరనియు, 100 సంవత్సరముల యీలోగా యిట్టి విపత్తు కలుగలేదనియు, అప్పుడు ప్రజలు నెలదినములపాటు ఊరుబైట నివసించిరనియు నేపాలు యువరాజుగారు చెప్పుచున్నారు. లక్ష రూపాయీల జింకురేకు ఇండ్లనిమిత్తము కొన్నారట. నేపాలు మహారాజావారి గ్రామోద్ధరణప్రయత్నములకీ భూకంపము అడ్డువచ్చినదట ప్రతిదేవాలయము చుట్టునున్న దివ్యభవనములును కూలినవటగాని ఒక్క దేవాలయమైనను చెక్కుచెదరలేదట. ఇదంతా దైవమాహాత్మ్యమని ప్రజలు నమ్ముచు భక్తిపూరితులగుచున్నారట.

స్త్రీలు ముఖములకు అవయములకు తలలకు రాసుకునే రంగులు, మంచులు, వెన్నలు, పొడులు, ముద్దలు, తైలములు మొదలగువానికొరకు ఒక్క బ్రిటనులో సాలుకు పదికోట్లపౌనులు అనగా సుమారు 150 కోట్ల రూపాయిలు ఖర్చగుచున్నవట. ఒకొక్క స్త్రీ నిముషమునకు 4 పెన్సులు వెచ్చించుచున్నట్లు లెక్కలు తేలుచున్నవి ఈ వేలాము వెఱ్ఱివలన కొందఱికి అసలే వినుగెత్తి పోకులన్నీ విడచిపెట్టి చివరకు కట్టుబట్టలు కూడవీడి దిగంబరలై తిరుగవలెనని బుద్ధిపుట్టుచున్నదట కనుకనే ఇట్టివారి సంఘములుకూడ అచ్చట దినదినమునకు హెచ్చుచున్నవి

పుష్పచయము

స్త్రీలు—సంస్కృతవిద్య:—

స్త్రీలు చదువుకోనేకూడదు. చదువుకున్నా ఏ కొద్దో చదువుకోవాలి. దానిమూలానే చాలా నష్టాలున్నాయి. పాపాలు మొత్తేస్తాయి అనే మహాపురుషులకి నమస్కారలు. నేను చాలామందితో స్త్రీవిద్యనుగురించి మాట్లాడుతూ స్త్రీలు పురుషులతో సమానమైన విద్యాబుద్ధులు నేర్చుకోవాలని అన్నివిషయాల్లోనూ స్త్రీలు ఏమాత్రం పురుషులకి తీసిపోరనీ వాదిస్తూండేవాణ్ణి. స్త్రీ సంస్థలకోసం అభిమానంతో పాటుపడేవారుకూడా కొంతవరకు వ్యతిరేకభావం చూపుతూవొచ్చారు. నా నమ్మకం మాత్రం నాకు పోలేదు మార్చి ఒకటవతేదీని పనిమీద కాకినాడ వచ్చి నా మిత్రుడు శ్రీ దువ్వూరి సూర్యనారాయణమూర్తిని కలుసుకోడానికి మహిళా సంస్కృత విద్యాలయానికి వెళ్లాను. అచ్చట నా మిత్రునిబాలికలను చూచి ఆనందపడి పరీక్షచేదామని రిజిష్టరు తిరగవేశాను. అరవైమంది బాలికలున్నారు. ఏభైమంది హాజరయ్యారు. వారిలో పదునాలుగేళ్ళు దాటిన బాలికలు లేనేలేరు. రఘువంశ కుమారసంభవ మేఘసందేశ భారవి తరగతుల బాలికలను మీకు తోచిన శ్లోకాలు చదివి భావం చెప్పమని అడిగాను అందరు అడగడంతడవుగా క్రమంగా చక్కగ చదివి భావములను చెప్పారు. అంతతో తృప్తిపొందక నాకు తోచిన శ్లోకముల నడిగాను. వాటినికూడా చక్కగ చెప్పారు. నా సంశయమంతటితోటి కొంత స్థిరపడింది. వ్రాతలో ఏమాత్రం చతురతఉందో చూతామని పేపర్లు యిచ్చాను. భారవితరగతిలో శ్రీమతి మాడుగుల రత్నమాల (14 వయసు), చేబ్రోలు రుక్మిణి (13 ఏండ్లు) అను బాలికలు నూటికి 64, 63 మార్కులను సంపాదించిరి మేఘదూతలో శ్రీమతి క్రోలి సూర్యప్రకాశము (14), కీర్తికమల (11) అను బాలికలు 65, 50 మార్కులు, కుమారసంభవం తరగతిలో, చివుకుల సూర్యప్రకాశము (13), నందగిరి శేషమ్మ (12) అను బాలికలు 47, 40 మార్కులను సంపాదించిరి. వారి రచన నాకెంతో ఆనందం కలగచేసింది. రఘువంశం తరగతిని నోటినే మరల పరీక్షిద్దామని తోచి పేపరునిమ్మని బాలికలడిగినా ఈయలేదు. ఎన్ని శ్లోకములడిగినా తప్పకుండా అర్థము, భావము చెప్పారు. నిర్దయగా ఎంత వక్రంగా అడిగినా తొట్రుపడకుండా చెప్పారు. ఆ బాలికల వయస్సు చాలతక్కువ. శ్రీమతి చేబ్రోలు సరస్వతి (9 వయసు), మాడభూషి నాంచారి అమ్మాళ్ (వయస్సు 8) అను బాలికలు వీరిద్దరు ఇంత చిన్నవయసులో రఘువంశంలో అట్లా పరీక్షనివ్వడం ఆనందం కలగచేయడం కాకుండా ఆశ్చర్యము కలగచేసింది. మగపిల్ల లింత చిన్నవయస్సులో నే చూచినంతవరకు ఎక్కడా ఇట్లా చదవడం ఎరగను. ఈ బరిబాలిక లింకా ద్వితీయ చతుర్థాది వాచకములను, ఎక్కాలను, ఇంగ్లీషు మొదలగు వాటిని చదువుచు నాకు పరీక్షలో తగుసమాధానములనిచ్చిరి. బాలికలంతా ఉదయం ప్రతిరోజూ, శుక్రవారం సాయంకాలం ఒక గంటాను, ప్రార్థనలు చేస్తూంటారు స్త్రీలచేతను నడిపింపబడుతుండే ఇటువంటి సంస్థలెన్నో నా దేశానికిప్పుడు కావాలి. స్త్రీలకు విద్య అబ్బితేనెగాని దేశానికి సౌఖ్యము లేదు. ఇటువంటి స్త్రీ సంస్థలకే మహారాజులు

మొదలు బీదసంసారి వరకు యథాశక్తి సాయం చేస్తూ అభివృద్ధిలోకి తీసుకురావాలని ప్రార్థన. విద్యాలయ నిర్వాహకురాలగు శ్రీమతి బాలాంత్రపు శేషమాంబగారికి ఉత్సాహం పురికొలుపుతూ విద్యాలయాన్ని వృద్ధిలోకి తీసుకువొచ్చేలాగున సాయపడేందుకు భగవంతుణ్ణి ప్రార్థిస్తూన్నాను.

—కనకదండి గోపాలకృష్ణశాస్త్రి.

నీకోడలి పాతివ్రత్యము నా కిరీటముకన్న విలువగలది.—

అది ఢిల్లీఫాదుషాయగు జహంగీరుచక్రవర్తి జమానా, పాదుషా మహలులో అప్పుడే భోజనము చేసి నూర్జహానుతో సల్లాపాలు చేస్తున్నాడు. ఏకాయెకీ మహల్ ముందర గంట, ఒకేరీతిగా కొట్టుకోబట్టింది. ఎవరైనా మొరపెట్టుకోవాలి అంటే దేవిడీయందుండు గంటను మోయించుతే ఎట్టి సమయమునందైనా సరే చక్రవర్తిగారు స్వయంగా బయటకివచ్చి విచారించేవారు. ఈ గంటశబ్దము విన్నంతనే జహాంగీరు ఫాదుషా స్వయముగా దేవిడీ బయటకువచ్చినాడు. ఒకముసలామె గంటవద్ద నిలుచుకొనివుంది చక్రవర్తిని చూచిందికాని ఏమిన్ని మాట్లాడదు. రెండునిమిషాలు యిద్దరూ వూరక నిలబడ్డారు ఫాదుషాగారు ఏంసగతి అన్నారు. జబాబులేదు. ముసలిది వణుకుచున్నది. శరీర మాద్యంతం కోపముతో నిండివున్నది. ఆఖరున యిట్లాపలికింది.

"హుజూర్'. ఈదినము అర్థరాత్రి మీకొత్వాలు సాదుల్లా నాకోడల్ని చెఱపనున్నాడు. మేము బీదవాళ్లము. నాకొడుకు బర్ఖందాజీ నౌఖరీచేస్తున్నాడు. నెల కారురూపాయలు జీతము మాయింటికి మీకొత్వాలు దినమూ అష్రఫీలు రూపాయులు, సంచులు సంచులు పంపిస్తున్నాడు. మేము వాటినిముట్టేది లేదు ఈ వెండి బంగాముకంటె కోటిరెట్లు మా పాతివ్రత్యమే హెచ్చు. మేము తినేది రొట్టె చట్నే. మాకదియే బిర్యానిపులావు. మేము సంకటేత్రాగి పడివుంటాము కాని ఈ మానమునకు విరుద్ధముగా నడచుకొనము. మాకీ రాత్రి మాత్రము సహాయమిప్పించిరా మేము తెల్లవారకముందే వేరే దేశము పోవుచున్నాము. బండి కిరాయి ౪ రూపాయలు మాట్లాడుకున్నాము. నాకోడలు సొమ్మొకటి షరాబువద్ద నమ్మి దుడ్డు తీసుకొన్నాము. యిప్పుడే పోదామంటే ఎద్లు అలసినవి. తెల్లవారువరకు వల్లకాదని బండివాడంటూన్నాడు. మాకేమైన అపకారం జరిగినా ఆ అపకీర్తి ఆ అన్యాయానికి శిక్ష నీవేపొందవలసినచ్చును."

ఇట్లా ఒక చిన్న వుపన్యాసంకొట్టిందాముసలిది. ఫాదుషా నెమ్మదిగా విన్నాడు శాంతంగా "ముసిలీ నీయిల్లెక్కడ వున్నది" అన్నాడు. ముసిలిది పత్తా అంతా చెప్పింది. సర్కారువా రిట్లన్నారు. "సరే, మంచిది చూతాము, గానిపో" అంటూ లోపలికి పోతున్నారు.

ఏమిరా యింతసేపు కొట్టుకున్నదంతా వ్యర్థమే అయింది అని ముసలిదానికి పట్టరాని కోపంవచ్చింది. "ఓ ఫాదుషా! ఒకనాడు నీవున్ను దేవునియెదుట జవాబియ్యవలసివచ్చును మే మందరమును చత్తుము కాని నీ కొత్వాలుకు వశులముకాము. ఈ ఖూనీకి నీవే కారకుడవని యెంచుకొమ్ము" అంటూ యింకా యేమేమో తిట్టుకుంటూపోయింది. ఫాదుషా యేమిన్ని జవాబియ్యకుండా లోపలికి పోయినాడు.

అట్టి ముసలిదాని యింటిముందట సగమురాత్రికి రెండు గుర్రముల కాలిచప్పుడు వినవచ్చింది. కొత్వాలు, గుర్రమును ముసలిదాని పెంకుటింటి గోడకు నిలబెట్టి అట్లే కప్పుపైకెక్కి లోపలికి దుముకినాడు. ఇంట్లో అంత గడబిడ జరుగుతూ వున్నది ఇంతలో యొకవ్యక్తి ఆయింటివద్దికి వచ్చినాడు. కొత్వాలు సైనుయింటిబయట వున్నాడు. "అరేసైస్, ఈ గుర్రాని యిట్లే గోడఅంచుకుబట్టు, నే నెక్కుతాను" అన్నాడు. సైను యిట్లన్నాడు. "ఎవరయ్యా నీవు బుద్ధిలేదుపో. లోపల మా నవాబ్ కొత్వాల్ సాహెబ్ బహద్దరున్నాడు. వచ్చి నిన్ను

చూచెవా, నీ ప్రాణాలు దక్కవు." ఇట్లా వాడింకేమేమో చెప్పుచుండగానే పడీలుమని చెంపమీద వక్క దెబ్బవేసి వాన్ని పడనోసి ఆవ్యక్తి తానే గుర్రాన్ని గోడకానించి మిద్దె యెక్కినాడు. పైనుండి మాచేవరకు లోపల కొత్వాలుసాహేబుగారు ముసలిదాన్ని యీడ్చి వక కొట్టిడిలో నూకి తలుపువేసినాడు. దాని కోడలిని బట్టి లాగుతున్నాడు. ఈ నూతనవ్యక్తి గభీలుమని అంగణములో దుముకి అరే సాహుల్లా కొత్వాల్ హర్రాంజాదే అని గర్జించినాడు. కొత్వాలు దిగ్భ్రమచెంది చూచేవరకు ఆ వ్యక్తి యింకెవరు! స్వయముగా చక్రవర్తి జహంగీరుగారే !! గడగడ వడకుచూ కాళ్లమీద పడ్డాడు. నాలుగు తన్నులుతన్ని బయటికీడ్చికొనిపోవుచూ గుర్రము త్రాడుతోనే కట్టివేసి కొత్వాలు గుర్రాన్ని యెక్కి లాగుతూ దేవిడీకి వెళ్లినాడు. మర్నాడు దర్బారు చేసినాడు. ముసలిదాన్నికూడా దర్బారులో కూర్చోబెట్టినాడు. జరిగిందంతా అందరికిచెప్పి తాను సింహాసనమునుండిదిగి తన కిరీటాన్ని ముసలిదాని పాదములవద్ద పెట్టి, "తల్లీ, నా కిరీటంకంటే నీకోడలి పాతివ్రత్యము విలువగలది'' అన్నాడు. దర్బారంతా ఫాదుషాగారి శీలమునకు ఆనందాశ్రువులు విడిచిరి కొత్వాలుకు ఖతల్, ముసలిదానికి అష్రఫీలమూట, దర్బారు బర్ఖాస్త్. సర్కారు మహలులో.

ఇది నిజంగా జరిగిన కథ. కల్పనగాదు. జహాంగీరు స్వయముగా తన జీవితచరిత్రలో వ్రాసుకున్నాడు.

మొగలాయి చక్రవర్తుల నన్యాయంగా బద్నాం చేసే యింగ్లీషుచరిత్రలు చదివేవారు యిదికూడా భక్తితో చదునండిఅని కోరుతూవున్నాను.

భాదేశ్వర జాగీర్దారిణి:—

భాదేశ్వర జాగీరు ఉదయపూరు సంస్థానములోనిది. జాగీర్దారుడు సంతానములేకయే మృతినొందెను. వాని వితంతువు ఒక కుమారుని దత్తత చేసికొనుటకు సంకల్పించెను. కాని ఉదయపూరు సంస్థానాధిపతు లందుకు సమ్మతించలేదు. ఆ జాగీరును తమ సంస్థానములో గలుపుకొనుటకు గూడ నుద్యుక్తులైరి. అయినను జాగీర్దారిణి తన సంకల్పమును వదులుకొనలేదు. ఫలాని రోజున దత్తత స్వీకారము చేసికొనుచున్నానని ఉదయపురాధీశునకు ముందుగ నోటీసు పంపెను.

ఉదయపురాధీశుడు వెంటనే ఆ దత్తత స్వీకారము బలవంతముగ నాపివేయ వలసినదని చిటోర్గర్ హాకీమున కుత్తరువు చేసెను. ఈ హాకీముగారు కొందరు సిపాయిలను వెంటనిడికొని దత్తతను నిలిపివేయుటకు భాదేశ్వరమునకు జనెను.

భాదేశ్వరములో ఒక బాలుని దత్తత చేసికొని, వానిని వెంటనే జాగీర్దారునిగ జేయుటకు పట్టాభిషేక మహోత్సవ ప్రయత్నములన్నియు సాగుచుండెను. కాని చిటోర్గర్ హాకీము కొంత సైన్యముతో తనపై దాడివెడల నున్నాడని రాణికి ముందుగ నెటులనో తెలిసెను. కాని రాణి జంకలేదు. ఉత్సవమును జూడవచ్చిన జనమంతయు నుద్రేకపూరితులైరి. రాణి వాసమంతయు ఆయుధపాణులై హాకీమును నిరోధించుటకు నిశ్చయించుకొనిరి.

చిటోర్గర్ హాకీము 200 మంది సైన్యముతో భాదేశ్వరమునకు వచ్చెను. వెంటనే రాణి, రాజమందిరమును విడిచి, కొంతసైన్యముతో నూరిబయుటకు వెడలెను. ఈ సందర్భమును జూచుటతోడనే, హాకీంసైన్యము పలాయన మయ్యెను. రాణీ జాన్సీ లక్ష్మీబాయి తిరిగి అవతరించెనా యని లోకమంతయు విస్మయము నందెను.

ఉదయపురాధీశుడు రాజపుత్రస్త్రీపై దాడి సాగింపజూచుట లజ్జాకరము. దత్తతహక్కును భంగపరచుటకు ఏ సంస్థానాధీశునకును అధికారములేదు.

అయ్యది హిందూధర్మ సంప్రదాయములలో నొకటి. ఝాదేశ్వరరాణి యీహక్కును స్థిరపరచుటకు జూపిన ధైర్యసాహసములు స్త్రీలోకమున కంతకును గౌరవ ప్రదములు.

(కృష్ణాపత్రిక.)

పాతపాటలు:—

[ఈదిగువ కొన్ని పాతపాటల పల్లవులుమాత్రము పొందుపరచియుంటిని ఇవి యీసరికి ముద్రితమైనవో. లేదో తెలియుటలేదు. కావున పాఠకురాండ్రు వీటిలో అచ్చుపడిన వేవైనయున్నచో దయతో తెలిపినయెడల, వాటిని మినహాయించి, మిగిలినవి యీ పత్రికాముఖమున చదువరుల కందచేయబడును. పాఠకురాండ్రు యీపత్రికాముఖమునసే పైవిషయము తెలుపు ప్రార్థన.]

1. రాఘవకళ్యాణము

హరుడు విల్లావిరవనూ
ఆరామచంద్రులు వచ్చినారూ
శీతామహాదేవితో శ్రీరాము శెలవిమ్మ
చెలియలందరు జెప్పరే॥

(150 చరణాలు)

2. సరస్వతీదేవి వర్ణన

హిరణ్యగర్భాన పుట్టినదేవి
ఇంతినిను స్మృతియింప ఇష్టాన్నమాయె
కనకాసనంబెక్కి కూర్చున్నదేవి
కాంతనిను స్మృతియింపకాంక్షులయ్యేనె॥

(25 చరణములు.)

3. అమ్మవారి అలంకారాలు

ఘట్టికావెచీర, పట్టుగెవికామంచి
మట్టెలు, పిల్లేళ్లు, బొబ్బిలికాయాలు,
పీరామద్దెలుతోడా, వెలయపాజేవులు,
చక్కనైనా మంచి నొక్కుపావడములు,
కాళ్లకడియమ్ములు, కలసినగజ్జెలు
కాళ్లనందెలు, ఘల్లు ఘల్లునడిచేటి
దుర్గారా మంగళం మంగళం॥

(8 చరణాలు)

4. శుక్రవారాల పాట

అక్కరో రారమ్మా చెలులుమీరు।
శుక్రవారపుసేవకూ॥

(12 చరణాలు)

5. అన్నపూర్ణ పాట

అన్నపూర్ణమ్మ నిన్ను
అంతరంగమున దలతూ।
సన్నపీఠంబుపై వసరునిలచి॥

(14 చరణాలు)

6. పూజపాట

పచ్చలా పళ్లెములోను।
నవరత్నామూల జ్యోతివెలుగుచు।
ఆనందామూతో వీణమీటుచు।
అనురాగములే దెలుపుతూ।
అంగనామణూలారా అంబకు
మంగళామని పాడరే॥

(20 చరణాలు)

[వరుసలు, పూర్తిపాటలు ప్రచురించేటప్పుడు తెలుపబడును.]

—శ్రీమతి మల్లవరపు లక్ష్మీదేవిగారు

గ్రంథ పరిచయము

ప్రార్థన గీతావళి.—

మహాత్ముని సత్యాగ్రహాశ్రమములో దినదినమును పఠించబడుచుండు ప్రార్థనశ్లోకములు, శృతులు, కీర్తనములు, ఇందు సతాత్పర్యముగ శ్రీయుత శనివారపు సుబ్బారావుగారిచే బొందుపరుపఁబడినవి. నూరు పుటలకు మించిన గ్రంథము. గవర్నమెంటు టెక్స్టుబుక్కు కమిటీవారు దీనిని 1929లో లైబ్రరీ బుక్కుగా ఆమోదించి ఫోర్టుసెంటుజార్జిగజెటులో ప్రకటించినారు. శ్రీయుత దేశోద్ధారక కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు దినికి వ్రాసిన పరిచయవాక్యము ప్రార్థనల ఆధ్యాత్మికప్రభావమును వాని యుద్దేశ్యములను, ప్రయోజనములను, వ్యక్తిగత ప్రార్థనలు, సాంఘిక ప్రార్థనలు మొదలగు బహు విషయములనుగూర్చి సంపూర్ణచర్చను సంగ్రహముగ తెలుపుచు మహాత్ముని యెన్నికశ్లోకముల కెనయైన యుపోద్ఘాతమై వన్నెగూర్చుచున్నది. వెల రు.0-4-0 లు మాత్రము. ఇది ఆంధ్ర గ్రంథమాలవారి 24వ కుసుమము వలయువారు, తంబుచెట్టి వీధి, నెం 7 రు నందున్న ఆంధ్రగ్రంథమాలవారికి వ్రాసి ప్రతులు తెప్పించుకొనవచ్చును.

తెలుగు ప్రేమప్రచారక్:—

రాయలుసైజున 18 పుటలుగల తెలుగు మాసపత్రిక. సంవత్సర చందా రు 1-4-0లు ఆంధ్ర సత్సంఘమువారి తరపున శ్రీయుత వి రామబ్రహ్మం బి ఏ. గారిచే ప్రకటింపబడుచున్నది ప్రేమతత్వమును, భక్తిమార్గమును, గురుసేవను, దేశాభిమానమును, రాధాస్వామివారి మతమును బోధించు వ్యాసము లిందు వ్రాయఁబడుచుండును. మూఢవిశ్వాసములను, పరమతాసహిష్ణుతను పారద్రోలి నిజమైన విజ్ఞానమును బోధించును.

రామాయణ సారసంగ్రహము:—

డెమ్మిసైజు 25 పుటలు. వెల రు. 0-4-0. గ్రంథకర్త శ్రీయుత పత్రి విశ్వేశ్వర శాస్త్రిగారు, కర్నూలుజిల్లా, జటప్రోలు సంస్థానమునందు మొరవ కొండపోస్టు. కొల్లాపురమునందలి స్నేహలతా కవితా సంఘమువారి 25-వ పుష్పము.: రామాయణ చరిత్రముఅంతయు సుమారు 100 పద్యములలో పొందుపరుపఁబడినది సులభశైలి పారాయణ కనుకూలము.

కవితా కాంతా విహారము:—

డెమ్మిసైజున 12 పుటలు గ్రంథకర్త శ్రీయుత వాజపేయాజుల రామసుబ్బారాయుడుగారు, బి ఏ ఇదియు పై స్నేహలతా కవితాసంఘమువారిచే ప్రకటింపఁబడిన 27-వ పుష్పము గ్రంథకర్త, కవితా సతి తనకు కలలో ప్రత్యక్షమై కవిత్వమనుగ్రహించి సుందరకావ్యరచనమునకు ప్రోత్సహించిన యుదంతమును, తన ప్రేయసి కింద సుమారు డెబ్బదిపద్యములలో వివరించినారు ధార నిరర్గళము.

కార్మికసంఘ ప్రచురణము నెం 3 రు:—

తెనాలి తాలూకా అనంతవరమునందలి యీ సంఘమువారు ప్రచురించి ఉచితముగ పంచుచున్న కరపత్రములలో ఇది మూడవది. 1, 2 పత్రములను మాపూర్వసంచికలలో విమర్శించినాము ఇందలి కథ, భూకంపముచే కృశించిపోయిన బీహారు రాష్ట్రము నందలి దర్భాంగకు చెందినది పసినిసుగులపై నభిమానమునుకోసి, తాబేదారుల యుసురులను పోసుకొని, విశ్వాసపాత్రులసేవలను హింసించి, దొంగలెక్కలను వ్రాసి, కూడపెట్టుకొన్న రామప్రసాదుని యావదాస్తియు అప్పుపత్రములును భూగర్భములో అరనిమిషములో కూలిపోయినవి. ఈ మహోపద్రవములో చచ్చినవారు చచ్చి వారి శవములను కాకులు పొడుచుకొనుచుండగా మిగిలినవారు పేదసాద భేదములేక యేకమట్టమునకు వచ్చిరి. రామప్రసాదునికి అతని భార్య బిడ్డలకు, అతను అష్టకష్టములు పెట్టిన సోముడుపోతన్నలే సుంతగంజిపోసిన గలదు లేకున్నలేదు. క్షణభంగురములగు సిరులకు మురిసి పేదలకు పిండుకొనుటకంటె పెద్ద యజ్ఞానములేదని యిందలి 15 పుటలలోని చిన్నకథయు తెలుపును.

ఆంధ్ర విశ్వకళాశాల తెలుగుసంఘ పత్రిక సంక్రాంతి సంచిక:—

వీరు ప్రకటించుచుండిన ఇతర సంచికలవలె ఇదియు గంభీర గద్యవ్యాససంకలితమై, సుందరపద్య శోభితమై, పండితాగ్రగణ్యులుకూడ అవశ్యము పఠింపతగినదై, విశ్వవిద్యాలయమువారి ధీపరిశ్రమలను విశదీకరించుచున్నది. పిట్టకథలు, హాస్యములు మొదలగు కేవల పామరజనరంజకములైన సాధారణ విషయముల జోలికిది పోకుండుట దీని ప్రతిష్ఠ కెంతయుఁడగియున్నది. సంధియుగము, సరళాదేశము, రసపరిష్కారము మొదలగు వ్యాసములు సాహిత్య విమర్శకుల కాదర్శకరత్నములు. ఏలపాటలను వ్యాసము, ప్రస్తుతపు భావకవుల కరినసమాన గుచ్ఛములు నిజమైన యేలపాటల కెంత దవ్వగనున్నవో తెలియఁజేయును. విద్వచ్ఛ్రీమంతులగు దీని పోషకవర్గమువారి యాదరణముక్రింద నిది ఇట్టి యనన్యసామాన్యప్రతిభతో చిరకాలము వెలువడుచుండుగాకయని ఆశీర్వదించుచున్నాము.

రంధ్రాన్వేషి:—

శ్రీయుత యమ్ కోదండరామ రెడ్డిగారి సంపాదకత్వముక్రింద ప్రతి బుధవారమును నెల్లూరినుండి వెలువడు చిన్న చక్కని విమర్శనపత్రిక. ఆచార వ్యవహార సాహిత్య సంరంభములలో పొడసూపు చుండు దొసగుల నెత్తిపొడిచి తొలగించి సంస్కరించుటే దీని యాశయము. అద్వేషబుద్ధితోనే యీ రంధ్రాన్వేషణము జరిగించబడినన్ శ్లీది మంచి సేవ చేయగలదు. సంవత్సరపు చందా నెల్లూరువారికి రు. 0-12-0లు. ఇతరులకు రు. 1-8-0.

గీతాసారము:—

క్రౌనుసైజు 50 పుటలు. వెల రు. 0-4-0. గ్రంథకర్త్రి శ్రీమతి కొటికలపూడి సీతమ్మగారు, పిఠాపురం. భగవద్గీత పద్దెనిమిది అధ్యాయములలోని విషయమును అధ్యాయసరణిగా 200 గీతపద్యములలో సంగ్రహించి వ్రాసిన కవయిత్రి ప్రయత్నమెంతయు సంస్తవనీయము. గ్రంథము దుఃఖోపశమనము విజ్ఞానదాయకము. శ్రీమతి వింజమూరి వెంకటరత్నమ్మగారు దీని కొక సుందరతర పద్యపీఠికను వ్రాసిరి. కవులకు తత్వజిజ్ఞాసకులకుఁ గూడ పఠనీయము.

చెన్నపట్టణములో:—

డెమ్మీసైజు సుమారు 270 పుటలు. వెల రు. 1-4-0 గ్రంథకర్త శ్రీయుత వేమూరి శ్రీనివాసరావుగారు, బి ఏ., బి.యల్. ఇది యొక్క చక్కని సాంఘిక నవల. మదరాసు కళాశాలలలో విద్యార్థి విద్యార్థినీ జీవనము ఎట్టి చిత్తచాంచల్యము కలుగఁజేయునో యీ నవల తెలియఁజేయును. పరిశుద్ధ భారతజీవనము పాశ్చాత్య విద్యాభ్యాసవ్యాపనము వలన నెట్టివిషయలోలుపత్వంబునకు గుఱియై విచ్ఛిన్నమగుచున్నదియు, దీనివలన కాననగును. తొలుదొల్త చిత్తవిభ్రమములకు లోనయ్యు పుణ్యవిశేషంబున సత్వధంబు జారక దీపించిన సోమేశ్వరశశిరేఖల చరిత్రము ప్రశంసింపతగ్గది. ప్రతులు వలయువారు మదరాసు, వేపేరి, పూనమల్లి హైరోడ్డు, నెం 82 రు నందుగల శ్రీయుత కనుపర్తి మార్కండేయ శర్మగారికి వ్రాసి బడయఁగలరు.

సౌందర్యమంజరి:—

డెమ్మీసైజు 64 పుటలు వెల రు 1-0-0 గ్రంథకర్త కవిశేఖర కాళ్ళకూరి గోపాలరావుగారు. సంకల్పము, శక్త్యుపాసన, భాషోపాసన, రసోపాసన, మన్మథోపాసన, కుమారీస్వయంవరము, కృతిసమర్పణము అను నేడు అధ్యాయములుగల రసతుందిలమగు కావ్యము. శబ్దపుష్టి, ధ్వని, సౌందర్యము, రసస్ఫుటము తత్వదృష్టి మొదలగు ఉత్తమకావ్య లక్షణములన్నియు నిందునిండి, నిబిడీకృతమై యున్నవి. సనాతనాధ్యాత్మిక అధునాతనభౌతిక విజ్ఞానమెల్లయు నిందు విరజల్లబడియున్నదని సర్. రాధాకృష్ణనుగారు దీని నువ్వెత్తుగపొగడియున్నారు. శ్రీయుత దేశోద్ధారక కాశీనాదుని నాగేశ్వరరావుపంతులుగారు ఈగంభీర కావ్యము నడుగంటఁజదివి 32 పుటలు దీర్ఘప్రశంసను వ్రాసి అనన్యసామాన్యమైన మెఱుగుపెట్టియున్నారు. కావ్యలక్షణములు సాంఖ్యశాస్త్రము, అద్వైతజ్ఞానము, యోగసిద్ధి, మొదలగు గంభీర విషయముల గ్రహించి తరింపగోరువారు ఈకావ్యమును శ్రీ దేశోద్ధారకుని వ్యాఖ్యానమును పూర్ణముగఁబఠించిఁనజాలును. కాళి

దానువంటి కవియున్నచో భోజరాజువంటి కృతిభర్త లభింపకపోడనుటకు జయపురసంస్థానాధీశులు శ్రీ శ్రీ శ్రీ విక్రమదేవవర్మగారు దీనికి కృతి భర్తయైకవిపుంగవుని గౌరవించి ఆంధ్రభాషామతల్లి నర్థాసనమునందు గూర్చుండఁ బెట్టుకొనుటయే నిదర్శనము. కృతికర్తకు, భర్తకు, విమర్శకునకుగూడ శాశ్వత యశోదాయకమైన యీ 'ప్రేమోపనిషత్తు' తక్కిన ఆర్షోపనిషత్తులవలె ఆంధ్రసాహిత్యమునం దనవరతము వలరారగలదని నమ్ముచున్నాము. ప్రతులు వలయువారు జార్జిటవును, ఆచారప్పన్ సందు నాల్గవనెంబరు ఇంటియందున్న ప్రకాశకులు విశాల్యా డిపోవారికివ్రాసి బడయగలరు.

విశాఖపత్త్రిక:—

ప్రతి బుధవారమును ఆంధ్ర ఆంగ్లములలో ప్రచురింపబడు పత్రిక. స్థానిక, రాష్ట్రీయ, భారత రాజకీయములను చర్చించుచు సక్రమాందోళనా బద్ధకంకణయై రాజిల్లవలెనని దీనియాశయము. పత్రికా నిర్వహణ నైపుణ్యములో ప్రాతపులి యనఁదగు శ్రీయుత యన్. రంగమన్నారుగారి సంపాదకత్వముక్రింద ఇది విశాఖపట్టణము నొకయూపు యూచునని యూహింపవచ్చును. అన్నివిధముల ముందుకు వచ్చుచున్న వైశాఖపురిని పత్రికాప్రకటనమున వెనుక పడకుండ ముందున కీడ్చుకొని వచ్చుచున్న ప్రకాశక సంపాదకుల ప్రయత్న మెంతయు ప్రశంసాపాత్రము. సంవత్సర చందా రు 4-0 0 అర్థసంవత్సరమునకు రు 2-0-0 లు, విడిపత్రిక రు 0-1-6 లు

సేవాశ్రమనివేదిక: (పెదపాలెము)

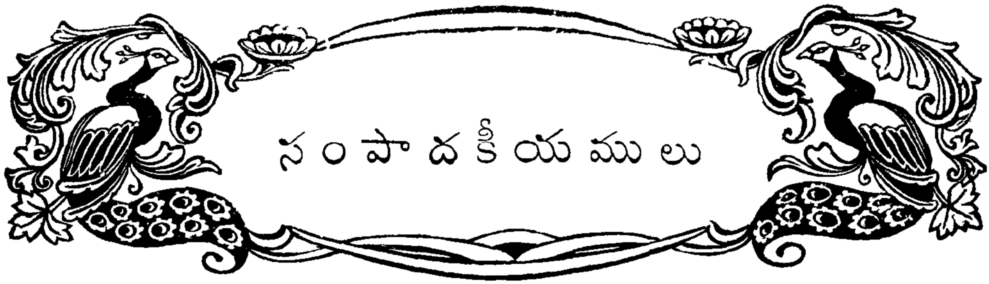
1905 లో ఆర్య బాలసమాజ మొకటి పెదపాలెమున స్థాపించబడెను. అప్పటినుండి 1921 వఱకు ఇందలి సభ్యులు రాజకీయ, రాష్ట్రీయ, సాంఘిక సంచలనములం దెల్ల చేరి జనులలో ప్రబోధమును కలిగించుచుండిరి 1926 లో సేవాసంఘ మొక దానిని ఆ యూరి యువకులు స్థాపించి పైసమాజము నుద్ధరించుటయేగాక, ఒక వైద్యాలయమును నిర్మించి గ్రంథాలయమును బాగుపరచి, ఉచిత విద్యాలయమును స్థాపించి, బాలసరస్వతి యను పత్రికను కొంత కాలము నడిపించి అనేకవిధముల సేవచేయుచున్నారు. వీరు హిందీప్రచారముచేసి బాలురను పరీక్షలకంపి ప్యాసు చేయించుచున్నారు. ఖద్దరును విక్రయించుచున్నారు. యాత్రలు సాగించుచున్నారు. ఈ సమాజమునకు ఉదార శ్రీమంతులగు పుతుంభాక కుటుంబమువా రొనర్చుచున్న మహాసహాయమువలన ఇది శుక్లపక్ష చంద్రునిమాడ్కి రాణించుచున్నది గనుక సమాజమువారికి శాశ్వతకృతజ్ఞయై యలరారుచుండగలదు.

వైద్యదీపిక:—

గుంటూరునుండి మాసమున కొకతూరి ప్రచురింపఁబడుచుండును ప్రొఫెసరు డి రంగాచార్యులుగారు దీనికి ప్రధానసంపాదకులు. ఇందు ఆయుర్వేదచికిత్సావిధానములనుగూర్చిన మంచి పరిశోధక వ్యాసములు, వైద్యలోకమునకు సంబంధించిన కేసుల నివేదికలు, సంఘువార్తలు, సంస్థల సమావేశముల సమాచారములు మొదలగునవి ప్రకటింపఁబడుచున్నవి. దేశీయ వైద్యుల గౌరవ సౌకర్యములను పరపతిని సంరక్షించుఁ బూనుకొనిన మేలుబంతి సంవత్సరచందా రు 2-0-0 మాత్రము

'సహకారిమిత్ర' ఉగాదిపండుగ సంచిక:—

హరిద్రపత్రములతోను శ్యామల వృంతముతోను వలరారుచు 28 పుటల పరిమాణముగల యీ సహకార కుసుమము ఆర్థికవిజ్ఞాన సౌరభము నాంధ్రదేశమున వెదజల్లుచు ఈ మధుమాస ప్రారంభమున విహరింపఁ దొడగుచున్నది. వ్యాసము లొకదానికొకటి యీడు తీయవు విషయము సర్వసహకార జనావశ్యకమైనది సహకార భవనములు నాయకులయొక్క చిత్రములు పత్రికనెల్ల శోభస్కరముగా చేయుచున్నవి. సాహిత్యరాజకీయ పత్రికానుతల్లులుమాత్రమే యింతవరకు గుత్తగాగొని అలంకరించుకొనుచున్న యిట్టి దివ్యాభరణములనెల్ల పుణికితెచ్చి తమసహకారదేవత యొడల సింగారించి ఆంధ్రదేశమును తిలకించఁ నెంచిన సంపాదకులు శ్రీయుత మన్నేపల్లి రామకృష్ణారావుగారిని మేమెంతయు అభినందించుచున్నాము ఇట్టి సర్వజనావశ్యకమైన పత్రికకు సంవత్సర చందా రు. 3-0-0 లు మాత్రమే కార్యాలయము నెల్లూరు.

సంపాదకీయములు

వెంకటరామమూర్తి పంతులుగారి వ్యావహారిక భాషావాదము:—

రావుసాహేబ్ గిడుగు వెంకటరామమూర్తి పంతులుగారికి జరిగిన సప్తతితమ జన్మదినోత్సవము అనేకవిధములుగా ఆంధ్రులకు సంస్మరణీయమైన దైనప్పటికీ, అందువల్ల వ్యావహారికభాషకు అతనుచేసిన సర్వతోముఖసేవ స్పష్టతరమౌతున్నది కాబట్టి మఱింత ఆదరణపాత్రముగా ఉంటుందనడమునకు సందేహము లేదు. పంతులుగారు బొడ్డున పొన్నపూవు పెట్టుకొని పుట్టిన ఆగర్భ శ్రీమంతులుకారు. సాధారణ సంసారి బిడ్డ. కష్టసాధ్యమువిూద విద్యాభ్యాసము చేసి ఆకాలములో ఉత్కృష్టముగా ఎంచబడే బి. ఏ. పరీక్షలో ఘనముగా ఉత్తీర్ణులై పర్లాకిమిడీరాజావారి కళాశాలలో ప్రధాన చారిత్రకోపన్యాసకులై కళాశాలకు సంస్థానమునకుంగూడ వన్నె తెచ్చినారు. ఈఅయ్యవారివృత్తిలో అణుమాత్రముగా చిక్కే విశ్రామసమయములోనూ, ఆ వృత్తినుంచి విశ్రాంతిపొందిన తరువాత లభించిన పూర్ణ విశ్రామములోను వారు పఠించినఅసంఖ్యాక గ్రంథములు, చేసిన అనంత విమర్శాపరిశోధనలు, ఏర్పరచుకొన్న సిద్ధాంతములు, ఆంధ్రేతర భాషాపరిచయములు, సవర భాషా వ్యాకరణనిఘంటురచనములు, శాసనపరిష్కారములు, దేశసంచారములు, వాదోపవాదములు, వ్యాసపరంపరలు చూస్తే ఎటువంటి బుద్ధిమంతులకూ కూడా అత్యాశ్చర్యకరంగా వుంటుంది ఆహారనిద్రా సమయములు మినహాగా మిగిలినకాలమంతా విమర్శాపూర్వకమైన చదువులు చర్చలలోనే గడుపుదురు. ఆహారనిద్రల ననుభవించుటయును ఈ విద్వజ్జీవయాత్రార్థమేకాని వేరు కార్యము నిమిత్తముకాదు. ప్రభుత్వముల వద్ద యిచ్చకములకుకాక, ప్రజలలో రాజకీయనాయకత్వమునకుకాక, ఇహములో సంపదలు పోగుపెట్టుకొనుటకుకాక సాధారణమగు నొకభాషావిషయమున నిట్టియనన్యచిత్తముతో సేయుంబవళ్లు గడపేవారు బహు తక్కువగావుంటారు. ఎందులో చేసినసేవయైనను వేగము రేణికి వచ్చునుకాని ఈ విషయమై పడిన శ్రమయంతయు సాన క్రిందివన్నెవంటిది. అయితే పంతులుగారి కదిప్రాణము కంటెకూడా మధురమైన ఆసవమై, అతని జీవనమును రసపుష్టము చేసి, చిందులు త్రొక్కించి ఆంధ్రభాషాభిమానులకందరికీ ఆనందదాయకునిగా చేసినది.

అతని సప్తతి తమ జన్మోత్సవమున ప్రకటింపఁబడిన మహాసంచికకు ప్రాచ్యులు పాశ్చాత్యులు, ఆంధ్రులు, అరవలు, బంగాళీలు మొదలగు జాతులలోని పండితాగ్ర

గణ్యులు. అతని కత్యాప్యాయనములైన భాషాతత్వ శాస్త్రము, శిక్షా శాస్త్రము, శాసనపరిశోధనము, పురావాస్తు శాస్త్రము మొదలగువానికి సంబంధించిన వ్యాసములు ఆంధ్ర ఆంగ్లభాషలలో సుమారు 600 పుటలుగా పంపించి తమ భక్తి విశేషములను ప్రదర్శించుకొనిరన్న, అతనికీర్తి యెంత దిగంతవిశ్రాంతమో, అతనిపరిశ్రమ యెంత గంభీరమైనదో మన మూహించుకో వచ్చును. ఆంధ్రవ్యావహారికభాషావిషయమునమాత్రము వారుచేసిన పరిశ్రమను దిఙ్మాత్రముగ ఇందు ప్రశంసింపఁ బూనుకొనుచున్నాము.

ఆంధ్రభాషలో తెలుగు వచనగ్రంథములూ, వచనశైలీ వీరేశలింగం చిన్నయ్యసూరి మొదలగు ఆధునికాంధ్రపండితులతో మాత్రమే పుట్టలేదనిన్ని, అంతకుముందనేక వచనగ్రంథములు పండితులచేత వ్రాయబడి వుండినవనిన్ని వాటిలోనిశైలి పద్యముల శైలివలెగాక సులభమై వ్యావహారికపద భూషితమై ముద్దులుమూటకట్టుచుండె ననిన్ని "గద్యచింతామణి" మొదటిభాగము ద్వారా అతను తెలియఁజేయుచున్నారు. ఈ గ్రంథములో ఆంధ్రదేశమున వివిధసమయములలో రచింపఁబడిన కథలు, లేఖలు, వ్యాసములు, వ్యాఖ్యానములు మొదలగు వాని నెత్తిచూపించి వ్యావహారిక భాషాశైలి యొక్కటిమాత్రమే తెనుగుగద్యమునకు అనుశ్రుతమైనదనిన్ని, వచనరచనలలో కావ్యభాషను ప్రవేశపెట్టుట పూర్వుల సంప్రదాయంకాదనిన్ని ఋజువుపరుస్తున్నారు. ఆయా కాలములలో వ్రాయబడిన రామాయణ భారతభాగవతవచనములు, ప్రాచీన లిఖిత గ్రంథములు, తత్వగ్రంథాలు, కథలు, దేశ చరిత్రలు, కైఫీతులు, తీర్పులు, వార్తాపత్రికలు, వ్యాఖ్యానములు, లక్షణగ్రంథములు, బడిపుస్తకములు, ధర్మ జ్యోతిష సిద్ధాంత వైద్య భరతశాస్త్రములు, నిఘంటువులు, దినచర్యలు మొదలగు సుమారు 200 గ్రంథములనుండి వ్యావహారికశైలి కుదాహరణములు చూపించినారు. వీనిని వ్రాసినవారందరూ పండితులు. ప్రజలకు సులభముగా తెలియడముకొఱకు అనుశ్రుతమైన తెలుగు భాషలో వ్రాసినారు. అచ్చువచ్చినప్పటి నుండియే ఇట్టి స్వచ్ఛందశైలికి స్వస్తి చెప్పఁబడి, దాని స్థానే తప్పులతడకయైన కృత్రిమ గ్రాంధికశైలి పండితులవలన ప్రవేశపెట్టబడినదనిన్నీ విశ్వవిద్యాలయమువారు దీనికి పట్టముగట్టి అసలుభాష కన్యాయముచేసినారనిన్నీ యీ గ్రంథమువల్ల తెలియఁగలదు. పంతులుగారు యదార్థనిరూపణము చేసినారు. ప్రస్తుత పత్రికాధిపతులు, విద్యాశాఖవారు మొదలగువారు ఇప్పటికైనా కళ్లుతెరచి వయోజనవిద్యాప్రచారకరమైనట్టిన్ని అనుశ్రుతమైనట్టిన్ని శైలికి తిరిగీ గౌరవస్థానము నిస్తారో లేక గ్రుడ్డివారై 'గ్రాంధిక' భాషాకూపములోనే కొట్టాడుకుంటారో భవిష్యత్కాలమే తెలియఁజేయఁగలదు. వ్యావహారికభాష మహార్ణవమువంటిది. 'గ్రాంధిక' భాష కృత్రిమజలము కృత్రిమవాయువులతో కూడిన మదరాసు

మెరీనావంటిది. ఆంధ్రజన జలచరములు స్వేచ్ఛారతములై ఆ మహార్ణవమున విచ్చలవిడిగా విహరించునో లేక యీ ప్రదర్శనాగారమున నూపిరిసలుపక కొట్టాడుకుంటూ, కృత్రిమాభిరుచుల కలవాటుపడిన నవనాగరక యువతీయువక పండితప్రవరుల ప్రశంసలకు ముఱియుచుండునో నిర్ణయించుకోవలసియున్నది.

ఇదీగాక ప్రస్తుత గ్రాంధికవాదులశైలీ వారివ్యాకరణములూ ప్రతీవానిని ఒకానొక సంశయసముద్రములోనికి త్రోసివేయుచున్నవి. ఈ సంశయవిచ్ఛేదము చేసేనిమిత్తము శ్రీ పంతులుగారు బాలకవిశరణ్యమనే 353 పుటల గ్రంధమును తయారుచేసినారు. చిన్నయసూరిగారినుండి నేటివరకు పండితులు వ్రాయుచున్న గ్రాంధికమనుశైలి కలవాటుపడినవారికి స్వతస్సిద్ధముగా తెలుగు శిష్టులు వ్యవహారమునం దుపయోగించే ప్రతిమాటవిషయమునా ఇది తప్పాఒప్పా, వార్యకణమొప్పుతుందా ఒప్పదా, ప్రయోగాలున్నవాలేవా అనే సందేహము కలుగుతునే వుంటుంది. ఈ ఆలోచనలోనే సగము బుద్ధిపోతే విషయము మనోరంజకంగా ఎట్లా వుంటుంది? ఇంతా ఆలోచించి తేల్చుకున్న పదమేదో పరిశుద్ధగ్రాంధికమా అంటే అదేదో ఒక కృతిమగ్రాంధికమై తప్పై ప్రవూరుకుంటుంది. ఆవ్యావహారికపదము తప్పనుకొనేది వట్టి భ్రమ అనిన్నీ, వ్యాకరణరీత్యా సాధువనిన్ని పూర్వకవుల పద్యకావ్యములలోనే అట్టిపదములు వేనవేలు ప్రయోగముల్లైయున్నవనిన్నీ తెలిస్తే ఇటువంటి బ్రహ్మాసందేహాలు లక్షలకొలదీ తీరిపోయి ప్రతి ఆంధ్రుడు శిష్టమైన తెలుగును ధారాళముగా వ్రాయగలుగుతాడు. వ్యవహారములో ఎంత సాధువైనపదమునైనా కవిప్రయోగమున్నదంటేనేగాని శిష్టమని నమ్మలేకపోవడము తెలుగువారికి సహజమైపోయింది. తెలుగువారికి ఇట్టి నమ్మకము కలిగించడముకొరకు శ్రీపంతులుగారు వేనవేలు ప్రయోగాలు పూర్వకవుల గ్రంధాలనుండి యెత్తిచూపించి వాటిని సాధువులని నిరూపణచేసి యీ గ్రంథమునిండా ఉదహరించినారు. వీనిలో కొన్నింటిని ఈదిగువ నుదహరిస్తే యీగ్రంథమువలన తెలుగుభాషకు తెలుగువారికి పంతులుగారుచేసిన మహోపకారముయొక్క విలువగోచరమౌతుంది. వ్యావహారిక భాషాద్వేషులుకూడా సిద్ధాంతములను అంగీకరించినా అంగీకరించకపోయినా పంతులుగారి పరిశ్రమనైనా మెచ్చకపోరనే విశ్వాసముతో, వారు సాధువులని నిరూపించిన కొన్ని ప్రయోగాలని ఇచ్చట ఉదహరిస్తాము. కూతుళ్లు, కూతురిని, కూతురుకు, ఆకొంట, మేలుకొంట, వసింతురు, పూజింతుము, చేతురు, కోతురు, రాజుకు, అందుకు, మోముకు, వాగుకు, కొడుకుకు, చెఱువుకు, పురముకు, అందటికి, ఆరుగురికి, ఇక్కడికి, చాలా, కూడా, ఇంకా, అయినా, మూడో, ఎనిమిదో, సేనా, తలా, అంతా, ఇంతా, వద్దు, కద్దు, యొక్క, కొద్ది, వల్ల, నెల్లాళ్లు, ఇరువై, అఱువై, తొంబై, వాటి, వీటి, వేటి, ప్రాణాలు, మిాసాలు, జగాన, వాళ్లు, కొమాళ్లు, కళ్ళు, అల్లుళ్లు, పెళ్లి, ఒళ్ళు,

మళ్ళు, వెళ్లు, రక్షించు, చేయించు, పెట్టుక, పట్టుక, నుంచి, వద్ద, పట్టుకో, పట్టుకోక, చేయడము, కట్టడము, త్రవ్వడము, చేదాము, విందాము, కోసము, అయితే, అంటే, ఆరగింపు, లేకను, చేసినాను, చేస్తిని, చేస్తాను, చేసును, కోసును, చేసింది, ఓరాత్రి మాబాగు, ఎగాదిగ, చెల్లాచెదరు, కానీ, తెలిసీతెలియక, మ్రొక్కేము, వచ్చీని, మెఱుగెట్టి, గంతువేయు, తాటాకు, నవ్వాను, మొదలగు ప్రయోగము లెన్నియో శిష్టములని నిరూపింపఁబడినవి. ఇటువంటి హామీ కుదిరినతరువాత నిర్భయముగా నోటికివచ్చిన శిష్టపదమునెల్లా ప్రయోగించి నిస్సంకోచముగా అది శుద్ధమని నమ్మి ముచ్చటైన గద్య పద్యకావ్యములను బాలకవులు వ్రాయగలుగుట కాటంకముంటుందా?

ఇక ఈ రెండుగ్రంథముల వల్లా కూడా సందేహములు తీరక చేత నయినంత మట్టుగ గ్రాంథికభాషలోనే మన శైలిఅంతా వెలిగిద్దా మనుకొనేవారిగ్రాతలు ఎట్టి తప్పుల తడకలుగా నుంటవో తెలుసుకోవలెనంటే వారు రచించిన 'ఆంధ్ర పండిత భిషక్కుల భాషా భేషజము'ను చూస్తే చాలును. ఉద్దండ గ్రాంథికభాషావాదులలో మహామహోపాధ్యాయ కొక్కొండ వెంకటరత్నం పంతులుగారిని మించినవారు పుట్టబోతారని యైనా ఊహించుకోడానికి వీలులేదు. బిడ్డలను ముద్దాడడము, నౌకర్లకు పని చెప్పడము, బిచ్చగాండ్రను కసరడము, భార్యతో సరసము లాడడము మొదలు, విద్యార్థులకు సభికులకు ఉపన్యసించడం గ్రంథాలు వ్రాయడంవరకుగల ప్రక్రియలన్నీ గ్రాంథికభాషలోనే వెలిగించేవారని ఆయననుగూర్చి యిప్పటికీ అనేకులు చిత్రవిచిత్రమైన కబుర్లు చెప్పుకుంటూ వుంటారు. పులుకడిగిన ముత్తెమువంటి అతని శైలిని గ్రంథములను పట్టుకొని విమర్శించి అతనికి గ్రాంథిక శైలి రాదని ముక్కూ మొగమూ వాచిపోయి నట్లు చీవాట్లు పెట్టినారు కళాప్రపూర్ణ వేదం వెంట్రాయ శాస్త్రిలుగారు. అతనికెందుకా ఆ చీవాట్లు? అతనిలాగ మనమెవ్వరమూ తప్పులు వ్రాయకుండా ఉండేటందుకట! వెంకటరత్నం పంతులుగారికే గ్రాంథికశైలి రాక చీవాట్లు పడవలసిన యోగ్యత వుంటే ఇక మన పాట్లేమికాను! అయితే అదృష్టవశమున వెంకటరత్నం పంతులుగారు శాస్త్రిలుగారు చెప్పినంతటి మూర్ఖులు కారనిన్నీ శాస్త్రిగారికే గ్రాంథిక భాష తెలియక పోవుటవల్ల పంతులుగారిని తిట్టవలసిన అవసరపట్టిన దనిన్నీ, శాస్త్రిలుగారికే గ్రాంథికశైలి తెలియదని వారి గ్రంథములవల్ల ఋజువు పరచవచ్చుననిన్నీ గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారు వ్రాసిన యీ గ్రంథము తెలియఁజేయును. సంస్కృత భాషా పారావారములై, వ్యాకరణశాస్త్ర పారంగతులైన అట్టి మహనీయులకే గ్రాంథిక భాష వచ్చునా రాదా అని సంశయముగా ఉంటున్నప్పుడు అట్టి శైలిని మననిత్య వ్యవహారములోనికి మనబోంట్లు జొప్పించి పరిశుద్ధ గ్రాంథికభాష వ్రాసే మనుకోవడంకంటె అహంకారము వేరులేదు. ఇంతకంటె దూష్యమని చెప్పడానికి వీలు కానటువంటి వ్యావ

హారిక భాషలోనే వ్రాస్తే మన పరువు తక్కువ కాదనుకుంటే తప్పా?

రామమూర్తి పంతులుగారి వాదనవచ్చిన వారుకూడా వ్యవహారభాష విషయమై ఒక ఆటంకము చెప్పుతారు. సిద్ధాంతములో ఇదంతాబాగుంది కాని ఆచరణలో పేలవము అశ్లీలము (Slang) కాకుండా ఈ శైలిలో వ్రాయడం సాధ్యమా అని అడుగుతారు. ఆచరణమూలకంగాకాని దీనికి జబాబుచెప్ప లేము. పంతులుగారు కేవల విమర్శకులేగాని సాహిత్యకర్తలుకారనే అనుకొందము. అయినను అతనువ్రాసిన బహుకొద్దిపాటి వ్రాతలైనను అతని సిద్ధాంతములను ఆచరణ రూపముగా బలపరుస్తున్నవని చెప్పుట కాటంకము ఉండకూడదు. పైగ్రంథములవల్లనేమి వ్యాసావళి అను అతని ప్రత్యేక గ్రంథము వల్లనైతేనేమి అతని శైలి ఎంత సజీవమై, బలిష్ఠమై, రసవంతమై, విశ్వాసజనకమై, హృదయంగమమై వున్నదో మనము తెలుసుకోవచ్చును. వ్యాఖ్యాతలు, బోధకులు, ఉపన్యాసకులు, కవులు మొదలగువారు దానిని చేబట్టి విజృంభించినచో వారివారి మనస్సులందు గుప్తమైయున్న సౌందర్యవిజ్ఞాన సంపదలెల్లయు జనుల హృదయాంతరాళములలోనికి దారిచేసుకొని ప్రవేశించి వాటిని దేదీప్యమానములుగఁజేయవా?

మదరాసు విధవావివాహ సహాయసభ:—

ఇది త్యాగరాజనగరమున 1927వ సంవత్సరములో స్థాపించఁబడినది. నిర్బంధవైధవ్యమువలన గలుగు అనర్థములను తెలుపుచు వీరు ఆంగ్ల, ఆంధ్ర, తమిళభాషలలో కరపత్రములు పంచుచున్నారు. గతసంవత్సరమునందీ సభ సభ్యులు 32 పట్టణములలో నుపన్యసించిరి. వీరు కేవల ముపన్యాసములతో తృప్తులుగాక విధవలను తెచ్చి తమభవనమున పోషించి తగినవరుల నన్వేషించి వివాహములు చేయుచున్నారు. ప్రస్తావసంవత్సరములో వీరు 22 రు కన్యలను పోషించిరి. వీరిలో 15 గురకు పెండ్లిచేసిరి. ఈసభకు జస్టిసు యమ్. వెంకటసుబ్బారావుగా రధ్యక్షులు, శ్రీమతి యమ్ సుబ్బారావుసతిగారును, రావుబహద్దూర్ టి. భగవంతం గుప్తగారును ఉపాధ్యక్షులు. కరుణామయులగు వీరి యాదరణముక్రింద నీసభ దినదినప్రవర్ధమానమై రాజిల్లవలెనని కోరుచున్నాము.

ఆంధ్రమహిళాకళాశాలా ప్రయత్నములు:—

ప్రాథమిక ఉన్నతవిద్యలవలె ఉత్తమవిద్య అనగా కళాశాలలలో నేర్పునగు విద్య ఆంధ్రయువకులనువలె యువతీజనంబులనుగూడ ఆకర్షించుచున్నది. అయినను వందలకొలది యువకులుచేరి పఠించుట కవకాశముగల కళాశాలలు వివిధనగరములలో నున్నట్లు యువతులు పఠించుప్రత్యేక కళాశాల ఆంధ్రదేశమునకంతటికి నొక్కటియైన లేదు. ఉత్తమవిద్య నభ్యసింపఁగోరు యువతులు పురుషులతో కలసి ఆంధ్రనగర కళాశాలలలోనైనఁ జదువుచున్నారు లేదా మదరాసు, పూనా, కలకత్తా మొదలగు నగరములకేగి యచ్చటి

మహిళాకళాశాలలలోనైన విద్య నేర్చుచున్నారు. ఇట్టివా రేయల్పసంఖ్యాకులోయైనచో ఎక్కడనో ఒకచోట నిమిడి విద్యాభ్యాసము చేయుచున్నందుకు సంతసించవలసినదే. కాని వీరిసంఖ్య నానాటికి పెరుగుచున్నది. ప్రస్తుతము మదరాసు క్రైస్తవ స్త్రీ కళాశాలలో 18 గురు, క్వీనుమేరీకళాశాలలో 19 గురు, కాశీ విశ్వ విద్యాలయములో నలుగురు, మదరాసు, నెల్లూరు, బందరు, గుంటూరు, కాకినాడ, విశాఖపట్టణం మొదలగు నగరకళాశాలలలో పురుషులతో కలసి సుమారు 90 మంది ఆంధ్రవిద్యార్థినులుత్తమ విద్యను నేర్చుచున్నారు స్త్రీలకు ప్రత్యేక కళాశాలయే యున్నచో ఇంకను నెక్కువమంది ఆంధ్రయువతులుచేరి ఉత్తమ విద్యలు నేర్తురనుటకు సందేహములేదు.

ఆంధ్రదేశమున కొక ప్రత్యేకమహిళా కళాశాల స్థాపించునిమిత్తమై శ్రీయుత కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు ఉపాధ్యక్షులైయుండునప్పుడే కొంతకదలిక పుట్టినది. వారొక నివేదికను తయారుచేయించిరి. శ్రీమతులు సత్యనాథం, కజిన్సుసతి, శ్రీనివాసమ్మగార్లు, పండిత కార్వే ప్రభృతులు దాని ఆవశ్యకతను నిరూపించుచు అభిప్రాయములనిచ్చియుండిరి. కాని యీ సంవత్సరము ఫిబ్రేవరి 25-వ తేది వరకు దీనినిగూర్చి తిరిగి కదలించినవా రెవ్వరును లేకుండిరి. ఆనాడు జరిగిన ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ సెనేటు సమావేశములో శ్రీయుత మాగంటి బాపినీడుగారు వెంటనే ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయమువారొక మహిళాకళాశాలను స్థాపించవలెనని తీర్మానమును ఉపపాదించిరి. శ్రీమతి పద్మాసనమ్మగా రీతీర్మానమును బలపరచుచు దీనినిగూర్చి అఖిలభారతమహిళాసభలోగూడ నిట్టి తీర్మానము ప్యాసయినదని చెప్పిరి. కళాశాలకంటె విశాఖపట్టణములో స్త్రీలకు ప్రత్యేక వసతిగృహ మెక్కువ ఆవశ్యకమని కొందరు వాదించిరి కాని చివరకు శ్రీయుత రాళ్లబండి సుబ్బారావుగారి సవరణతో బాపినీడుగారి తీర్మానమే నెగ్గినది. ఈ సవరణప్రకారము ఇట్టి కళాశాలను స్థాపించుటకు కావలసిన ద్రవ్యసహాయమును చేయవలసినదిగా సిండికేటువారు ప్రభుత్వమువారిని కోరుచు ఉత్తరప్రత్యుత్తరములను జరుపఁగలరు. వీరిప్రయత్నములు సఫలములై ఆంధ్రదేశమునకు చిరకాలవాంఛితంబైన ప్రత్యేకమహిళా కళాశాల అచిరకాలములోనే లభించునుగాక యని కోరుచున్నాము.

EDITED, PRINTED AND PUBLISHED BY
DR. K N KESARI AT THE LODHRA PRESS, EGMORE, MADRAS.